

187. Tiistaina 17 päivänä joulukuuta 1996

kello 10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 5921

Hallituksen esitys 232/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 41/1996 vp

2) Hallituksen esitys eräistä epätyypillisistä työtä koskevista lainmuutoksista 5922

Hallituksen esitys 78/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 18/1996 vp
Lakialoite 46/1995 vp, 37/1996 vp

Ainoa käsittely

3) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997 5923

Hallituksen esitys 103/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1996 vp
Talousarvioaloitteet 1—44/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

4) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä arvonlisäverolain 15 ja 19 §:n ja merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta 5990

Hallituksen esitys 238/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1996 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Hämäläinen, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Karhunen, Kiljunen, Markkula-Kivisilta, Tahvanainen, Tiuri ja Viitanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Viitanen, Karhunen ja Juhantalo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Tiuri sekä tästä ja huomista päivästä sairauden vuoksi ed. Tahvanainen.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitetuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 737, 741, 764, 776—778, 781, 782, 784, 786, 787, 789, 791, 792, 794, 796—798, 800 ja 812. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 232/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 41/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa.

Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Puhjon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Antvuori, Apukka, Aula, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Halonen, Hassi, Heinonen, Hellberg, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Huuhtanen, Hyssälä, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Joenpalo, Juurola, Järvilahti, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kaarilah-ti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kallis, Kanerva I., Kanerva S., Kankaanniemi, Kantalainen, Karjalainen, Karjula, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Kiviniemi, Knaapi, Koistinen, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Korhonen R., Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Kuosmanen, Kurola, Kääriäinen, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laine, Laitinen, Lapintie, Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Liikkanen, Lindqvist, Lindroos, Lindén, Linnainmaa, Lipponen, Luhtanen, Läm-sä, Löf, Malm, Manninen, Markkula M., Metsä-mäki, Mikkola, Myllyniemi, Mähönen, Mölsä, Mönkäre, Niinistö, Nikula, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Pehko-nen, Pekkarinen, Peltomo, Penttilä, Perho, Pieti-käinen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Ra-jamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Rauramo, Rehn, Rehula, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Saarinen,

Saarnio, Sasi, Savela, Skinnari, Smeds, Soinin-vaara, Suhola, Taina, Takkula, Tarkka, Tiilikai-nen, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vanhanen, Vehkaoja, Vehvi-läinen, Veteläinen, Vihriälä, Viitamies, Viljamaa, Virtanen, Vokkolainen, Vuorensola, Vähänäkki, Väistö, Wahlström, Wideroos ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät edustajat Kuoppa, Puhjo, Tennilä ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Huttu-Juntunen, Isohookana-Asun-maa, Jansson, Juhantalo, Karhunen, Kiljunen, Koski V., Kuisma, Lamminen, Markkula-Kivi-silta, Pesälä, Rask, Siimes, Tahvanainen, Tiuri, Vartiainen ja Viitanen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 177 jaa- ja 4 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys eräistä epätyypillistä työtä koskevista lainmuutoksista

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 78/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 18/1996 vp
Lakialoite 46/1995 vp, 37/1996 vp

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa.

Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Puhjon kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aho, Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Antvuori, Apukka, Aula, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Halonen, Hassi, Heinonen, Hellberg, Helle, Holopainen, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Hyssälä, Häkämies, Hämäläinen, Ihämäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Juurola, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kanerva S., Kankaanniemi, Kantalainen, Karjalainen, Karjula, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Kiviniemi, Knaapi, Koistinen, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Korhonen R., Korkea-aho, Korteniemi, Koski M., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Krohn, Kukkonen J., Kuosmanen, Kurolo, Kääriäinen, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Liikkanen, Lindqvist, Lindroos, Lindén, Linnainmaa, Lipponen, Luhtanen, Lämsä, Löf, Malm, Manninen, Markkula M., Metsämäki, Mikkola, Myllyniemi, Mähönen, Mölsä, Mönkäre, Niinistö, Nikula, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Pehkonen, Pekkarinen, Penttilä, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Rauramo, Rehn, Rehula, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Skinnari, Smeds, Soininvaara, Suhola, Taina, Takkula, Tarkka, Tiilikainen, Tiusanen, Tulonen, Tuomi-aho, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vanhanen, Vartiainen, Vehkaoja, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Viitamies, Viljamaa, Vokkolainen, Vuorensola, Vähänäkki, Väistö, Wahlström, Wideroos ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Kallis, Kuoppa, Peltomo, Puhjo, Tennilä ja Vistbacka.

”Tyhjää” äänestävät edustajat Huotari ja Virtanen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Karhunen, Kiljunen, Koski V., Koskinen M., Kuisma, Markkula-Kivisilta, Pesälä, Rask, Siimes, Tahvanainen, Tiuri ja Viitanen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 177 jaa- ja 6 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 14. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys 103/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1996 vp

Talousarvioaloitteet 1—441/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan syksyn työrupeama on nyt siinä vaiheessa, että valiokunnan mietintö on täällä eduskunnan käsissä. Valiokunta on tehnyt perusteellisesti työtä, saanut mietintönsä tekemistä varten lausunnot myös useimmilta erikoisvaliokunnilta. Valiokunnan työn loppuvaiheet viimeisten viikkojen aikaan ovat muodostuneet kuitenkin poikkeuksellisen tiivistähtisiksi, niin tiivistähtisiksi, että erinomaisen hyvää, perusteellisesti harkittua lainsäädäntötyötä ei ehkä kaikin osin, kaikkien yksityiskohtien osalta ole mielestäni ennätetty suorittaa.

Toivottavaa olisikin, että keskeisten budjettiin vaikuttavien lakien käsittely eduskunnassa jatkossa voitaisiin toteuttaa niin hyvissä ajoin, että varsinaisten budjetin pääluokkien yksityiskohtainen käsittely voisi sujua sillä, sanoisiko rau-

hallisuudella ja perusteellisuudella, mitä budjet-tiasiakirjan käsittely edellyttää.

Budjetin eri pääluokkiin on tällä kertaa tehty poikkeuksellisenkin vähän muutoksia. Useimmat niistä muutoksista, joita valtiovarainvaliokunta on tehnyt, sijoittuvat kaiken lisäksi niiden pääluokkaraamien sisään, jotka hallitus on omassa esityksessään esittänyt. Seitsemässä budjetin pääluokassa ei pääluokan loppusumma muutu miksiäkään, pysyy pennilleen samana kuin hallituksen esityksessä. Lisäksi kuudessa pääluokassa menot vähän lisääntyvät ja neljän pääluokan menot vähenevät siitä, mitä hallitus on esittänyt. Näistä neljästä vähenemisiä merkitsevästä pääluokasta useimmat ovat sellaisia, joissa vähenemät johtuvat sellaisista teknisistä syistä, jotka on valiokunnassa todettu yksimielisesti sängen perustelluiksi muutoksiksi.

Arvoisa puhemies! Pääluokittain valtiovarainvaliokunnan mietintöä tarkastellen kannattaa tässä yhteydessä kiinnittää huomiota muuttamiin yksityiskohtiin.

Ensinnäkin ulkoasiainministeriön kohdalla valiokunta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että lähialueyhteistyö on tähän saakka hoidettu peräti enimmillään 11 eri ministeriön pääluokasta käsin. Näin hajanainen järjestely tämän tärkeän asian osalta on todettu jo monina aikaisempinakin vuosina hyvin haitalliseksi ja vaikeaksi. Nyt valiokunta ”korostaa subtanssiministeriöiden ja aluetason asiantuntemuksen hyväksikäyttöä yksittäisten hankkeitten suunnittelussa ja toteutuksessa”. Mutta lähialuehankkeiden toimenpideohjelmien sisällä ”sektoriviranomaisilla on oltava tiettyyn rajaan saakka mahdollisuus tähänastista itsenäisempään toimintaan”.

Sisäasiainministeriön pääluokan osalta valiokunta yksimielisesti on tunnistanut ne ongelmat, mitkä sisäisen järjestyksen ja turvallisuuden, erityisesti poliisitoimen, osalta on seurannut siitä, että poliisitoimen määrärahoja on jouduttu viime vuosien aikaan tuntuvasti leikkaamaan. Se määrärahamitoitus, mitä hallitus esittää ensi vuodelle, vuodelle 1997, johtaa arvioiden mukaan siihen, että noin 400 poliisivirkkaa joudutaan pitämään auki vuonna 1997. Määrärahat yksinkertaisesti eivät riitä niiden olemassa olevien vakanssien täyttämiseen, ja kun näin käy, toki se johtaa siihen, että sitä turvallisuuden tasoa, minkä poliisitoimi ja sen näkemykseen yhtyvä valtiovarainvaliokunta hyvänä pitävät, ei pystytä kaikin osin toteuttamaan. Niinpä valiokunta edellyttääkin mietinnössään, että ”hallitus selvittää mahdollisuudet lisätä poliisitoimeen ehdo-

tettua toimintamäärärahaa jo vuoden 1997 aikana siten, että poliisivirrat voitaisiin mahdollisimman suurelta osin pitää täytettyinä läpi vuoden”.

Alueiden kehittämisen osalta — joka alueiden kehittäminen sen jälkeen, kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi, on sikäli entistä vaate-
laampaa, että kotoisten alueellisten kehittämis-toimien lisäksi budjetti ja sitä toteuttavat perin monet eri ministeriöt ovat nyt mukana varsinaisessa alueellisessa kehittämistoimessa, valiokun-
ta katsoo, että näiden alueellisten tavoiteohjelmien ”toteuttamisen hallittu edistäminen edellyttää
jatkossa kansallisen aluekehityslain kaltaista oh-jelmasopimusmenettelyä, jonka pohjalta EU-ra-
hoituksen irrotuspäätökset voidaan tehdä jous-
tavasti ja viipymättä”.

Suomeksi sanottuna tämä tarkoittaa pitkälti sitä, että tähän saakka ja tällä hetkellä eri määrä-
rahat, jotka ovat EU:sta Suomen alueen raken-
nepolitiikkaan tulevia, ja ne määrärahat, mitä Suomi laittaa kansallisen osarahoituksena näi-
hin EU-hankkeisiin, nämä kaikki, on ripoteltu erittäin monen ministeriön pääluokkiin ja mo-
nien ministeriöiden sisällä vielä eri hallintopu-
tkiin maakunnissa, siellä aluetasolla, missä näitä ohjelmia toteutetaan. Parempi koordinaatio
näitten ohjelmien toteuttamiseksi, vähemmän byrokratiaa, enemmän luottamusta näille toteut-
tajatahoille voisi tuottaa nopeammin toimivan ja vaikutuksiltaan paremman tuloksen alueiden ke-
hittämiseen, on valiokunta asiasta mieltä.

Arvoisa puhemies! Puolustusministeriön pää-
luokan osalta valiokunta viittaa mietinnössään vuoden 1996 toisessa lisätalousarviossa tehtyihin
ratkaisuihin ja lisätalousarviomietinnössä otet-
tuihin kantoihin Suomen puolustusturvateolli-
suuden tulevaisuudennäkymistä. Puolustusteol-
lisuuden uusista toimialajärjestelyistä huolimatta ongelmana on edelleen omien puolustusvoi-
mien tilauskannan pienuus. ”Tähän tilauskan-
taan tarvittaisiin vuosittain 150—300 miljoonaa
markkaa lisää, jotta vastaperustetun uuden yhtiön toiminta olisi taloudellisesti turvattu”, sano-
taan valiokunnan mietinnössä.

Valiokunta on puolustusministeriön pääluo-
kan osalta todennut vakavaksi ongelmaksi vuo-
den 1997 säästövelvoitteen puolustusministeriölle. Valiokunta pitääkin kaavailuja vuodelle 1998
erittäin raskaina. Valiokunta toteaa, että käytän-
nössä nämä kaavailut merkitsevät sitä, että ne edellyttävät noin 2 000—3 000 henkilön vähen-
tämistä vuoteen 1999 mennessä. Valiokunta to-
teaa: Toteutuessaan säästöt lopettaisivat varsi-
naisen toiminnan, koulutus mukaan lukien, lähes

kokonaan. Valiokunta pitää selvänä, että vuosien 1998—99 tilanteesta ei ole mahdollista selvitä ilman toimintamäärärahojen korottamista suunnitelluista menokehyksistä.”

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan osalta ”valiokunta edellyttää, että hallitus seuraa kansallisen tukipaketin ja investointitukien soveltamisen vaikutuksia maatilojen toimeentuloon maan eri osissa ja eri tuotantosuuntien välillä”. Metsätalouden osalta valiokunta on päätnyt siihen, että se esittää lisättäväksi valtionapua metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille 18 miljoonan markan verran.

Arvoisa puhemies! Liikenneministeriön pääluokan osalta valiokunta on kiinnittänyt useampaankin asiaan huomiota. Ehkä näistä merkittävimpänä on tässä yhteydessä syytä mainita se, että viime vuonna hyväksytyn lainsäädännön jättämien mahdollisuuksien mukaisesti yksityisteiden valtionapuun on määrärahoja tässä budjetissa lisätty 17 miljoonalla markalla. Sitä 13 miljoonan markan momenttia, joka hallituksen esitykseen on kirjattu, on lisätty mainitussa määrin yksityisteiden valtion avustusten osalta.

Arvoisa puhemies! Työvoimaministeriön pääluokan osalta valiokunta toteaa, että ”työvoimapolitiikan erityistoimet ovat tällä hetkellä lähellä maksimia. Valiokunta pitää välttämättömänä, että avoimen sektorin työllistämisen tiellä vielä olevia esteitä puretaan mahdollisimman pikaisesti, jotta asetettu tavoite työttömyyden puolittamiseksi voisi toteutua”. Valiokunta on tunnistanut niitä pahimpia ongelmia, jotka tällä hetkellä nopean työllistämisen tiellä ovat, ja sellaisiksi valiokunta toteaa korkeat välilliset työvoimakustannukset ensinnäkin. Toiseksi valiokunta toteaa, että lyhyitä työsuhteita koskeva lainsäädäntö ei ole vielä ajan tasalla. Edelleen valiokunta viittaa työnannon kannustavuuden lisäämiseksi tehtäviin toimenpiteisiin, niiden riittävyyteen tai pikemminkin riittämättömyyteen.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla huomioilla valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä tyydyn tässä yhteydessä osoittamaan sen, mistä lähdin liikkeelle. Ne määrärahamuutokset, mitä budjettiin on tehty, ovat pääsääntöisesti hyvin pieniä. Ehkä budjettipoliittisesti ne, mihin äsken viittasin, ovat muutoksista kuitenkin tärkeimpiä.

Kaiken kaikkiaan valtion ensi vuoden talousarvion loppusumma pienenee 520 miljoonalla markalla hallituksen esittämästä. Tämä 520 miljoonaa markkaa selittyy kahdella asialla ylitse muiden.

Yhtäältä se johtuu siitä, että valtion velan korkomenot ovat 311 miljoonaa markkaa pienemmät kuin alkuperäisessä talousarviossa on kirjattu. Tämä johtuu kahdesta asiasta, yhtäältä siitä, että korot ovat laskeneet, ja toiseksi siitä, että valtion velkaa ei tarvita niin paljon kuin aiemmin oli arvioitu, muun muassa johtuen siitä että valtionyhtiöitä on myyty ja tullaan myymään ja niillä myyntituloilla osin ollaan kattamassa myös tarvittavaa, aiemmin ennakoitua velanottoa.

Toiseksi 407 miljoonaa markkaa on voitu vähentää sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta sillä perusteella, että indeksitarkistuksiin tarvitaan huomattavasti aiemmin arvioitua vähemmän rahaa. Myös siirto sv-rahastosta kansaneläkerahastoon tulee olemaan ensi vuonna huomattavasti pienempi, kuin oli ennakoitu.

Näiden kahden asian, jotka molemmat sijoittuvat sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan, yhteisvaikutus on budjettia 407 miljoonaa markkaa pienentävä. Nämä kaksi asiaa toki ovat yli 700 miljoonaa markkaa, mutta vastaavasti valiokunnan mietintöön toki liittyy lisäyksiä, joista eräisiin äsken kiinnitin huomiota.

Arvoisa puhemies! Tässä tämä valiokunnan mietintö hyvin pelkistäen erältä muutoksia tuotaneilta tai lausumia sisältäneiltä osiltaan esiteltynä.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Hallituskauden kaksi ensimmäistä vuotta, jotka pian lomalta tultua täyttyvät, ovat olleet sosialidemokraateille erittäin vaikeita muun muassa siksi, että koko hallituksen 20 miljardin markan säästöt on jouduttu tekemään etupainotteisesti. Lisäksi pääosa säästöistä on kohdistunut SDP:n kannalta perinteisesti tärkeille sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja työvoimaministeriön hallinnonaloille. Toimet ovat kuitenkin pureet, ja siksi tätä budjettia on käsitelty huomattavasti valoisammissa taloudellisissa tunnelmissa kuin esimerkiksi tämän vuoden budjettia.

Hallitukseen osallistuvien puolueiden ja koko Suomen poliittisen järjestelmän kannalta Lipposen hallituksen aikaansaannokset ovat kiistattomia. Hallitus on merkittävässä määrin ja hyvin lyhyessä ajassa kyennyt luomaan Suomelle selviytymistien historiallisen laman ajasta. Tämä on saatu aikaan aidolla poliittisella tahdolla ja yhteistyöllä sekä sosialidemokraattien päättäväsyydellä ja vastuunkannolla eikä esimerkiksi mil-lään kansainvälisen talouden yhtäaikaisella korkeasuhdanteella, jolla usein historiankirjoituk-

sessä poliittisen päätöksenteon rooli talouspoliittisten ongelmien ratkaisussa on mitätöity.

Hyvän yhteistyön jatkuminen edellyttää kiltä hallituspuolueilta vastuunkantoa ja johdonmukaista toimintaa ja eri hallituspuolueiden ideologian arvostusta ja todellisia neuvotteluja.

Lähes kaikki ovat yksimielisiä siitä, että budjetin perusteena oleva kokonaistuotannon kasvu tulee olemaan ensi vuonna varsin voimakasta. Yleisesti hyväksytty ennuste on 4 prosentin tuntumassa, mutta Suomella on kaikki edellytykset tätä selvästi voimakkaampaankin kasvuun. Nopeampaa kasvua puoltavat viimeaikaiset taloutta koskevat luvut. Lisäksi suurten ja pienten yritysten suhdanneodotukset ovat vuoden jälkipuolella kääntyneet uudelleen myönteiseen suuntaan, mikä antaa oikeuden odottaa kotimarkkinoiden elpyvän. Kotitalouksien odotukset sekä omasta että koko kansantalouden tilasta seuraavan vuoden osalta ovat edelleen Euroopan optimisempia. Tämä on etumme, sillä talouden elpyminen on taloudellisten faktojen lisäksi myös psykologiaa.

Vaikka kasvunäkymät ovat hyvät, siihen ei tarvitse liittää aiempien korkeasuhdanteiden tapaan pelkoa kauppa- ja vaihtotaseen järkeymisestä ja inflaation kiihtymisestä, vaan päinvastoin tällä hetkellä ei ole näkyvissä mitään uhkaa, joka kääntäisi nämä Suomelle usein hyvin herkäät tunnusluvut kielteiseen suuntaan.

Kuluvan vuoden bruttokansantuotteen kasvu jäi erityisesti vuoden alkupuolella ennakoitua heikommaksi. Tästä huolimatta synkimmät odotukset työttömyyden kehityksestä eli sen kasvusta eivät onneksi toteutuneet. Toisaalta harva kai voi olla tyytyväinenkään toteutuneeseen kehitykseen.

Edelliseltä hallitukselta perintönä saatu jätti-työttömyys on ollut niin musertava, että työllisyys-toimilla ja kasvulla ei ole vielä saatu varsinaista läpimurtoa aikaan. Työllisyyspolitiikkaa onkin liian usein leimannut välitön työttömyyden passiivinen hoito. Työttömyyden hoidosta on päästävä siirtymään työllisyyden hoitoon.

Selvästi edessä oleva talouskasvun nopeutuminen ja sen leviäminen työllistävälle rakennus- ja muille kotimarkkina-aloille tulee helpottamaan tilannetta ensi vuoden aikana. Selvänä viiteenä tästä on muun muassa viimeisin työolobarometri, jonka mukaan työpaikat ovat lisääntyneet vuodessa nettomääräisesti 50 000 työpaikalla. Lisäksi nyt on saavutettu laman jälkeen ensimmäisen kerran tilanne, jossa työpaikkoja syntyy enemmän kuin niitä häviää.

Kun kasvun myötä työvoiman kysyntä väistämättä lisääntyy, voidaan työllisyyspolitiikassa keskittyä entistä enemmän juuri aktiivisiin työllistämistoimiin. Maatalousvaltaisissa kunnissa tulisi kasvavat verotulot ja EU:n myöntämät tuet sijoittaa työllistäviin investointeihin eikä rahastoihin. Myös näiden kuntien on tunnettava vastuunsa työllistamisestä. Jatkossa hallituksen tulee harkita hyvin tarkkaan lainsäädäntöhankkeitaan joka sektorilla, koska jatkossa kaikkien estysten on palveltava paremmin työllisyyttä.

Sosialidemokraatit yhtyvät valtiovarainvaliokunnan näkemykseen siitä, että valtio ja kunnat sekä muut julkisyhteisöt menettelevät väärin, kun ne teettävät pysyväisluonteisia tehtäviä kasvavassa määrin työllisyysvaroilla. Sen seurauksena esimerkiksi palvelu-aloilla ammattitaitoinen henkilöstö siirtyy työttömyyskortistoon.

Yleisestä keskustelusta ja porvareiden erityisesti lempimästä työmarkkinoiden joustoaiheesta olisikin siirryttävä keskustelemaan työllistävien yritysten verojen ja veroluonteisten maksujen alentamisesta työllisyyden kohentamiseksi.

Sosialidemokraattien mielestä hallituksen päättämät panostukset koulutukseen ja tutkimukseen ovat olleet erityisen arvokkaita ja tulevat vaikuttamaan pitkällä aikavälillä työllisyys-edellytysten kohentumiseen. Ensi vuodesta alkaen tutkimusmäärärahoja lisätään kunakin vuonna 500 miljoonalla markalla eli yhteensä 1,5 miljardia markkaa. Näin vuonna 1999 tutkimusmäärärahojen osuus bruttokansantuotteesta saavuttaa kansainvälisestikin tarkasteltuna keskeisen eli 2,9 prosentin tason.

Jotta tavoite saavutetaan, on jatkossa tärkeää rahoituksen turvaaminen. Tehtäessä päätöksiä muun muassa valtionyhtiöiden yksityistämisestä ja osakkeiden myynnistä, tulisi mielestäni samalla sopia, mikä osa myyntivoitoista ohjataan tutkimus- ja koulutusmäärärahoiksi sekä työllistävän teollisuuden pohjan vahvistamiseksi ja mikä osa jää budjetin yleiskatteeksi. Mikäli näin ei tehdä, on mahdollista, että tutkimusmäärärahalinjauksesta joudutaan tinkimään. Erityisen suuri riski on silloin, jos valtionyhtiöiden myynti ei sujukaan syystä tai toisesta kaavailulla tavalla.

Talouden tervehdyttäminen ja verotulojen kasvu on keskeinen syy ennakoitua parempaan kehitykseen. Koska kasvun ennakoidaan ensi vuonna vauhdittuvan, jatkuu valtiontalouden myönteinen kehitys myös vuonna 1997 ja siitä eteenpäin. Oppositiossa olevalle keskustalle talouden näinkin nopea korjaantuminen on ilmeisesti tullut yllätyksenä. Vielä keväällä keskustan

taholta epäiltiin hallituksen budjettitalouden tämän vuoden kehitysnäkymiä ja esitettiin, että budjetin alijäämä olisi noin 6 miljardia suurempi kuin hallituksen tätä vuotta koskeva nettolainanottotarve. Keskustan kritiikki ja neuvonta joutuu arveluttavaan valoon, kun sitä peilaa keskustan tekemiin lisämäärärahaesityksiin ensi vuoden budjettiin: Niiden seurauksena tiukalta budjettipolitiikalta putoaisi pohja pois. Esitykset ovatkin populistisen vastuuttomia.

Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tervehdyttämiseen tähtäävät leikkaukset mielletään usein Emusta johtuviksi. Toisaalta vieläkin varsin nopeasti kasvava valtion velka ja heikko valtiontalouden tila olisi jouduttu panemaan kuntoon ilman EU:ssa tiivistyvää valuuttayhteistyötäkin.

Julkisuudessa on jäänyt liian vähälle huomiolle se, että ensi vuoden budjetti ratkaisee lopullisesti Suomen kelpoisuuden Emuun vuoden 1999 alusta alkaen. Hyväksyttävänä olevan budjettiesityksen perusteella Suomella ei pitäisi olla ongelmia velan ja budjettialijäämän kanssa, kun ensimmäisiä maita aikanaan Emuun valitaan.

Syksyllä tehtyä markan erm-kytkentää sosiaalidemokraatit pitävät onnistuneena ratkaisuna. Erm-kytkentää voidaankin pitää kihlauksena tai alustavana sitoumuksena syvempään valuuttakurssiyhteistyöhön. Ennen erm-kytkentää markan kehitys oli hyvin vakaata lähes kahden vuoden ajan, ja tämä kehitys olisi todennäköisesti jatkunut, jolloin vakaan valuuttakurssin edellytys olisi täyttynyt ilman erm-kytkentääkin. Suomen kannalta erm-kytkennällä halutttiin kuitenkin täyttää kaikki vaaditut ehdot, jolloin Suomi voi valita aikanaan aidosti, liittykö se Emuun vai jääkö se ulkopuolelle.

Puheeni alkuosassa totesin säästöpäätösten olleen SDP:lle erittäin vaikeita. Tästä eteenpäin näyttää siltä, että uusia säästöpäätöksiä ei enää valtiontalouden tilan johdosta tarvitse tehdä.

Tehdyistä säästöistä huolimatta hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteet on voitu säilyttää. Tämä tulee huomioida myös jatkossa, kun tehdään sosiaaliturvaa koskevia selvityksiä sekä kaavaillaan voimassa oleviin järjestelmiin muutoksia. Entistä tärkeämpää on kuunnella myös käytännön terveydenhuollon ja sosiaaliturvan parissa työskentelevien ammattilaisten ja eri työtekijäryhmien mielipiteitä. Ratkaisuihin on huomioitava ne käytännössä vallitsevat tilanteet, joihin uudistuksia kaavaillaan.

Kun jatkossa toimeentulotukia ja tulonsiirtoja tarkastellaan, tulee avun kohdentua sitä eniten

tarvitseville kuten, kaikkein pienituloisimmille työntekijöille, työttömille, lapsiperheille ja eläkeläisille.

Pienituloisten eläkkeensaajien asemaa tulee jatkossa keventää laskemalla muita korkeampaa sairausvakuutusmaksua. Hallituksen tulisikin tehdä pikainen esitys maksun alentamisesta ja sen aikataulusta.

Sekä nykyinen että edellinen hallitus ovat joutuneet tekemään varsin suuria leikkauksia sosiaalisiin tulonsiirtoihin, eikä kenelläkään ole kokonaiskuvaa niiden todellisista vaikutuksista. Tämän vuoksi olisi tarpeellista tehdä pikaisesti kokonaisselvitys leikkausten vaikutuksista sekä pyrittävä yhtä pikaisesti korjaamaan kaikkein räikeimmät ylilyönnit.

Budjettiesityksen veroratkaisuilla verotusta siirretään työn verotuksesta muihin kohteisiin. Valtion- ja kunnallisverotukseen tehtävät helpotukset rahoitetaan muun muassa energiaverotusta kiristämällä. Sosialidemokraatit pitävät tehtyjä ratkaisuja hyvinä, koska runsaan 5 miljardin markan veronkevennykset tulevat osaltaan tukemaan kulutuskysynnän ja kokonaistuotannon kasvua sekä työttömyyden laskua ensi vuonna.

Ensi vuonna tehtävien veronkevennysten tulonjakovaikutusta tasattiin ansiotulovähennyksen korotuksella. Vaalikauden tulevina kahtena viimeisenä vuotena sosialidemokraatit edellyttävät, että veronkevennykset tulevat painottumaan pieni- ja keskituloisiin. Muissa veroesityksissä tulee tähdätä lähinnä kahteen päämäärään: Esitysten tulee pyrkiä kaikin keinoin estämään veronkiertoon liittyvät operaatiot sekä poistamaan verotukseen liittyvät epäoikeudenmukaisuudet.

Vaikka hallituksen energiaveroesitys sai ajoittain varsin voimakasta kritiikkiä, loi se hyvän pohjan asian käsittelylle. Lähtökohtana oli teollisuuden energiaverojen laskeminen lähemmäksi kilpailijamaiden tasoa sekä kansainväliset sopimukset huomioiva energiaverojärjestelmä. Lisäksi uudella järjestelmällä pyritään turvaamaan kotimainen sähkön tuotanto sähkömarkkinoiden vapautuessa Pohjoismaissa. Kokonaisuudessaan esitystä voidaan pitää tyydyttävänä.

SDP:n johdolla eduskunnassa vallitsi laaja yksimielisyys lähinnä sähköveron painopisteen muuttamisesta siten, että veron kiristystä olisi siirretty hallituksen esitystä enemmän teollisuudelle, jolloin kotitalouksien ja palvelualojen verotus olisi keventynyt alkuperäisestä esityksestä. Lähinnä valtiovarainministeriön voimakkaasta

vastustuksesta johtuen jäivät muutokset suhteellisen pieniksi.

Arvoisa puhemies! Koska näyttää siltä ja on hyvin todennäköistä, että koetusta lamasta ollaan vihdoinkin kääntymässä myönteisempään suuntaan, se ollaan voittamassa, sosialidemokraatit edellyttävät tulevilta toimilta ennen kaikkea tasapuolisuutta. Laman aikana tehtyjä säästöjä perusteltiin usein sillä, että kaikki joutuvat kantamaan vastuun vaikeina aikoina. Nyt kun edessä on paremmat ajat, voidaan tuota samaa johdonmukaisuutta odottaa myös etujen ja mahdollisuuksien jaossa.

Ed. Viitanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Ed. Puiston puheenvuoro oli varsin maltillinen verrattuna hänen aikaisempiin esiintymisiinsä. Se oli hyvin kiltisti Lipposen hallituksen linjan mukainen, ja oli oikeastaan yllätys, kun tiedämme, miten sosialidemokraateilta on löytynyt runsaasti eriäviä mielipiteitä eduskunnassa aivan yhteenottoihin asti sosialidemokraattisen pääministerin ja ryhmän välillä. Kommentoisin muutamilta osin ryhmäpuheenvuoroa.

Pitää paikkansa, niin kuin ed. Puisto ryhmäpuheenvuorossaan kertoi, että Ahon hallitukselta jäi iso työttömyysperintö Lipposen hallitukselle. Mutta jostain syystä sosialidemokraatit unohtavat täysin, mistä työttömyys syntyi. Jos ei vielä kukaan ymmärretä, mitkä ovat sen perussyt, ei sitä osata myöskään hoitaa, mikä vähän alkutaipaleella on nähtävissä. Työttömyyden osalta on myös muita näkökohtia, joita pitää myöhemmin kommentoida.

Ed. Puisto vanhaan sosialidemokraattiseen tyyliin myös kertoi, että maaseutukunnissa olisi joitakin ylimääräisiä kertyviä verotuloja, joille olisi vaikea löytää osoitetta ja käyttöä. Ed. Puisto ja sosialidemokraatit, olisi hyvä, jos te kertoisitte, missä niitä rahoja on, mistä niitä kertyy ja miten yleensä on mahdollista, että niitä voitaisiin korkean veroäyrin ja matalan kantokyvyn pohjalta käyttää joihinkin muihin tarkoituksiin. Tämä oli, voi sanoa, puhdas harhaanjohtaminen.

Sitten vielä yksi asia. Ed. Puisto kehui talouden kehitystä sanoen, että se olisi ollut keskustalle yllätys. Kyllä me toivoisimme paljon ripeämpää talouskehitystä. Mitä budjetin aloittamaan velkaantumiseen tulee, eihän tässä muuta uutta

ole kuin että nyt valtionyhtiöiden osakkeita on myyty ja rahat käytetty syömävelan katteeksi; ja siltä osin vain, lähes, nämä luvut ovat paremmat. Ei tietysti käy kieltäminen, että jotakin elpymistä Ahon hallituskin sai viimeisinä vuosina aikaan. Se kantaa vielä edelleen hedelmää.

Herra puhemies! Yhden vaihtoehdon politiikka ei ole politiikkaa. Poliittiset päätökset ovat arvojen ja äänestäjille kerrottujen tavoitteiden mukaisesti tehtyjä valintoja. Kun edellinen hallitus kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden ylivoimaisessa paineessa ja toiselta puolen esimerkiksi yleislakkouhkien edessä esitti säästöjänsä yhtenä perusteluna ainoan vaihtoehdon politiikkaa, syntyi tästä väärinkäytetty poliittinen termi. Itse asiassa ei silloin kyllä kukaan esittänyt vaihtoehtoja, ainakaan sellaisia, jotka olisivat olleet toteutettavissa. Opposition esitykset olivat täysin toisen suuntaisia kuin ne, mitä tarvittiin.

Lipposen hallitus on kuitenkin omilla tekemisillään osoittanut, että säästöjen toteuttamiselle oli silloin, jos olisi ollut poliittista voimaa tehdä vielä sosiaalisempia säästöjä, ja on erityisesti myös nyt erilaisia vaihtoehtoja. Lipposen hallituksen valitsemat vaihtoehdot johtavat kansan kahtia- tai kolmijakoon niin alueellisesti, tulorajojen kannalta kuin sosiaalisestikin ja eri ikäryhmien erilaiseen kohteluun, ikärasismiin. Tilastot osoittavat, että edellisen hallituksen aikana tuloerot kapenivat. Sen tuleminen näkemään vielä tästä eteenpäinkin. Kahtiajako näkyy myös sen perusteella, onko suojana korporaatio ja tai lakkoase tai onko vientisektorin tai julkishallinnon työntekijä. Ilman suojaa työmarkkinoilla olevista ovat kokonaan pienyrittäjät ja maatalouden harjoittajat. Työmarkkinoille osallistumattomat, niin sanottu passiiviväestö, on aktiivisesti unohdettu.

Herra puhemies! Säästöpolitiikalle ja valtion velkaantumisen taittamiselle ja vähentämiselle ei ole vielä kukaan vaihtoehtoa. Tapa ja säästökohteet on voitu valita. Vasemmisto-oppositio, joka on nyt hallituksessa, oli silloin 180 astetta väärässä. Se on edelleen epärehellinen, kun se vieläkin väittää, että edellisellä hallituskaudella olisi pitänyt vielä enemmän elvyttää, ja jopa samassa lauseessa sanottiin ja vieläkin sanotaan, että olisi pitänyt vielä vähemmän velkaantua. Tämä yhtälö ei ker- ta kaikkiaan pidä.

Jos me toisin sanoin ilmaisemme tämän säästämisen tavoitteen, jonka suuri poliittinen enemmistö jo hyväksyy, niin Emu-kriteereiden tavoittelu on terveen talouspolitiikan toteuttamista, vaikka meistä politiikoista suuri osa ei toivoisi

Emun nopeasti toteutuvankaan eikä myöskään Suomen siihen ainakaan liian nopeasti liittyvän. Jos Emua käytetään pakkopaitana talouden sopeuttamiseen, ilman että olisimme sisäisesti kypsiä, toisin sanoen että taloutemme pystyisi erityisesti työmarkkinoiden osalta joustamaan eurotahtiin tai paremminkin suhdannetahtiin, tapahtuisi koko Suomelle sama murheellinen kehitys, kuin millä Lipposen hallitus murjoo maataloutta ja elintarvikesektoria nyt eurokuntoon. Jälki on masentavaa, vaikka esimerkiksi puheenvuorossa ed. Puisto yritti uskotella, että maaseudulla keritysi jotakin uutta tuloa tai uutta jaettavaa.

Poliittisen järjestelmän kannalta Lipposen epäonnistuneeksi kyhäelmäksi, käyttäisin myös termiä: sekasikiöksi, osoittautuvassa hallituspohjassa on vain yksi myönteinen piirre: Kaikki merkittävät puolueet ovat nyt vuorollaan kantaneet hallitusvastuuta ja saaneet yrittää toteuttaa lupauksiaan; tämä on se myönteinen piirre, että ovat saaneet sen tehdä. Tämän vastapainona on kuitenkin kenties vielä pahempi asia. Erityisesti vasemmistopuolueet ja vihreät ovat pitäneet hallitusta paleellaan aikaisempia ohjelmiaan, tavoitteitaan ja arvojaan kynnysmattoina ja toimineet juuri päinvastoin kuin ovat kautta historian, pitemmän tai lyhemmän, luvanneet. Poliittiseen uskottavuuteen on tullut parantumaton haava, ja se näkyi jo hälyttävästi kunnallisvaalien alhaisena äänestysprosenttina.

Kun keskusta arvostele hallituksen tekemisiä, me kyllä tiedämme, että talouspolitiikan liikumavara ei ole vielääkään suuri. Säästöjä olisi jatkanut myös sellainen hallitus, jossa keskusta olisi ollut mukana. Mutta säästöjen kohdentaminen ja ehkä ajoituskin olisi ollut toinen. Kunnallisvaalibudjettia ei olisi pitänyt esimerkiksi tehdä, jota me nyt käsittelemme. Emme arvostele hallitusta mustamaalataksemme sitä. Arvostelemme siksi, että säästöjen suunnanmuutos on niin selvä. Voisiko olla niin, että yhtenä motiivina on usein ollutkin vain poliittinen kosto? Monet ovat julkisuudessa sanoneet, että tämä on hallituksen sisäpiirissä ollut usein perustelu asioiden eteenpäinviemiselle. (Ed. Saarinen: Väärin sanottu!) — Näin on kerrottu ja hallituksen piiristä. (Ed. Gustafsson: Kuka on kertonut?) — Kainuun Sanomissa on monta uutista ollut. (Ed. Gustafsson: Ei kestä lähdekritiikkiä tämä väite!) — Minä kerron vain, että julkisuudessa on ollut. Pitää tarkistaa.

Tasa-arvotavoite ja kansan pitäminen yhtenäisenä on muutettu hallituksen vero- ja säästö päätöksillä eriarvoistumiseksi ja tuloerojen kas-

vuksi. Yksi elinkeinohaara, elintarvikesektori, ja yksi ammattiryhmä, maanviljelijät, on sekä puheissa että myös leikkauspäätöksillä leimattu syillisiksi lähes kaikkiin yhteiskunnan epäkohtiin. Tällaisista asenteista on muissa yhteyksissä tavattu käyttää nimitystä rasismi. Pohjoismaisen ja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan yhteisvastuun, tasa-arvon ja jokamiehen oikeuden perusrakenteita on murrettu. Tämä on tapahtunut muun muassa minimipäivärahan, kansaneläkeiden pohjaosan ja työttömyysturvan indeksileikkauksilla sekä yksityistieavustusten leikkauksilla.

Saattaa olla, että kielenkäyttö sattuu jonkun korvaan, niin kuin on jo nähty. Ei löydy aina sivistyneempiä ja fiksumpia ilmaisuja. Mutta usein tuntee tarvetta huutaa vielä kovemmin, koska ei saa riittävästi vastakaikua. Tiedotus on yleensä vahvempien puolella. Vain vahvimmat ja itsekkäimmät ovat saaneet äänensä riittävästi kuulumaan. Lisäksi nyt vallassa olevien nahka on kovin paksu.

Herra puhemies! Kovempikaan puhuttyyli ei olisi liioittelua esimerkiksi 600 000—700 000 eläkeläisen, vajaan puolen miljoonan työttömän, puolen miljoonan lapsiperheen ja 100 000 opiskelijan kannalta, saati sitten vielä pienempien ryhmien puolesta, kuten mielenterveyspotilaiden, päihdehuollon asiakkaiden, vammaisten tai vaikkapa erityis- ja tukiopetusta tarvitsevien koululaisten puolesta. Ainakin kaikkien näiden ryhmien kannalta keskustavetoisen hallituksen linja oli parempi. Säästöille oli parempi vaihtoehto. Näiden ihmisten asiat tulivat paremmin hoidetuiksi. Ahon hallituksen aikana lamatalkoisiin osallistuivat kaikki, parempituloiset tosin isomalla panoksella.

Keskustan eduskuntaryhmä on budjettivastalauseellaan samoin kuin vuosi sitten, osoittanut toteuttamiskelpoisen vaihtoehdon. Säästötarve on huomioitu, mutta toimenpiteet on kohdistettu työllistävämmin, oikeudenmukaisemmin ja kannustavammin.

Herra puhemies! Vaalikausi on puolivälissä. Lipposen hallituksen työtä on arvioitava välitlinpäätöksen hengessä, puolimatkan krouvina. Kaksi budjettia takana, kaksi edessä. Tosin hallitus meni sorkkimaan jo myös Ahon hallituksen budjettia vuodelle 1995.

Hallitus on tehnyt mittavat säästöt ja ennen kaikkea tämän vuoden budjetissa. Se on myös tehnyt ensi vuoden budjettiin suuria linjaratkaisuja eri yhteiskuntaelämän aloilla. Se on sitonut kätensä tahdottomasti EU:n valtavirtaan. Se on

alistunut tupopöydän ylähuonekomentoon. Tässä johtopäätöksenä minkään puolueen vetäytyminen hallitusvastuusta millään aikataululla ja millään syyllä, saati tekosyyllä, ennen seuraavia vaaleja ei tule olemaan uskottavaa.

Halua linjanmuutoksiin on kyllä lisääntyvässä määrin. Tämän syksyn budjettilakikäsittelyssä se on näkynyt esimerkiksi siinä, että suurissa kysymyksissä eduskunnasta löytyisi toisenlainen enemmistö. Tämä on luettavissa valiokuntien mietintöjen perusteluteksteistä. Olemme pettyneitä, että hallitusryhmissä syyllistytään itsepetokseen, kun kannanottojen ja lopullisten johtopäätösten välille on syntynyt selvä ja iso ristiriita.

Herra puhemies! Työttömyys on yhteiskuntamme suurin ongelma, ja työttömyyden puolittaminen oli hallituksen suurin lupaus ja poliittinen sitoutuminen. Tästä vastuusta pois pyristelemiseksi hallitus on käyttänyt surkukupaisiakin keinoja, kuten vertausta mitalitavoitteeseen Atlantan olympiakisoissa.

Jo alusta asti on ollut nähtävissä, että hallituksen linja on virheellinen, valekeynesiläinen ja korporaatioosialistinen. Hallitus on toteuttanut vasemmiston vaalilupauksia lisäämällä lapiolinjan työllistämistä ja työllisyyskoulutusta, joka tällä työllisyyskoulutuksen määrällä alkaa olla vain koulutusta koulutuksen vuoksi. Mitenkähän muuten tästä näkökulmasta arvioiden toteutuu uusi ay-johdon stiiknafulia, koulutusvaikutus?

Ahon hallituksen aikana työttömyyden alenemisvauhti viimeisenä vuotena oli 40 000 per vuosi. Lipposen hallitus on parantanut työttömyyslukuja suunnilleen vain sillä luvulla, joka on tukityöllistettyjä tai koulutukseen siirrettyjä. Haluan korostaa, että sinällään tukityöllistäminen ja koulutus ovat henkilöiden kannalta tärkeitä asioita. Valekeynesiläistä politiikkaa hallitus toteutti sillä tavalla, että se lisätäkseen parempituloisten kulutuskysyntää otti tarvittavan elvytysvaran leikkaamalla pienituloisilta, lapsiperheiltä, työttömyysturvasta, opintotuesta ja eläkkeistä. Lopputulos oli arvattavissa ja on nyt nähtävissä: Kulutuskysyntä siirtyi pienituloisten välttämättömyysmenoista, kotimaisesta kulutuksesta, parempituloisten ulkomaanmatkoihin, pienimpienkin velkojen hoitoon ja toisarvoiseen ulkomaiseen kulutukseen. Alkoholinkin kulutus on noussut.

Paitsi että lapsiperheisiin kohdistuvat leikkaukset eivät tietenkään ole parantaneet työllisyyttä näillä toimenpiteillä on viety lapsiperheitä mahdollisuudet ja usko tulla tarpeidensa mukai-

sesti asuntomarkkinoille. Korostan, että muilla yhteiskunnan osilla ei ole tällaisia kasvavia tarpeita. Tämä on ollut varmasti yksi asuntorakennustuotannon elpymisen suurimmista esteistä.

Kotimaisen tukipaketin leikkauksilla ja muilla maatalous- ja maaseutuvihamielisillä toimenpiteillä hallitus on onnistunut vähentämään elintarvikeketjun ja maatalouden työpaikkoja parilakymmenellä tuhannella.

Kuntasektorin työpaikat kuntalaisten tasavarjoisten peruspalvelujen takaajana on myös nähtävä tärkeänä työllistäjänä. Lama-aikana näiden työpaikkojen säilyttäminen on ollut erityisen haastavaa ja vaikeaa. Ahon hallitus onnistui paremmin mitoitetuilla valtionapusaästöillä ja kuntataloutta tukeneilla yhteisöveroratkaisuilla jopa lisäämään kuntien mahdollisuutta työllistää vuonna 1995. Tästä eteenpäin tilanne näyttää hyvin synkältä erityisesti jo muutenkin korkean työttömyysasteen, korkean veroäyrin ja heikomman kantokyvyn kunnissa. Suurimmat valtionosuusleikkaukset ja kuntien työllisyysrahaikkaukset nimenomaan näihin kuntiin kohdistuvina ovat aivan käsittämättömiä.

Hallituksen tähänastiset saavutukset työllisyyden hoidossa ovat todella niukat. Kun katsoimme Suomea pohjoisesta ja idästä tai monista keskisen Suomen vinkkeleistä, tilanne näyttää jopa irvokkaalta. Työttömyys on vain lisääntynyt. Hieman kärjistäen voisi todeta, että rintamaiden ja rannikon työllisyys on parantunut vain sen verran, mikä saadaan aikaan, kun kuntien valtionosuuksia ja aluekehitysvaroja on siirretty heikoilta alueilta rintamaille.

Uusi energiaverolaki on synkkä Rion sopimuksen, ympäristöpainotteisen veropolitiikan ja Suomen lisääntyvän hiilen käytön näkökulmasta. Suomesta ei ole enää suunnannäyttäjäksi EU:n energiaveropolitiikassa. Suomi luopui ajamasta ympäristöpohjaista energiaveromallia, vaikka komissiolta on juuri nyt tulossa esitys energiaverorakenteista, ja muistutan: Tämä tapahtui vihreiden ollessa hallituksessa ja heidän edustajansa ollessa ympäristöministerinä! Yhtä synkkä on energiaverolaki vasemmistijohtoiselle hallitukselle työllisyyden hoidon näkökulmasta. Kotimaisiin, uusiutuviin luonnonvaroihin pohjautuvan energiatuotannon alasajosta alkaa tulla tuhansia ja tuhansia uusia työttömiä.

Ministeri Jaakonsaarella, joka ei taaskaan ole täällä paikalla, riitti oppositiossa ollessaan retoriikkaa ja suuria puheita ja lupauksia työllisyyden hoitamiseksi. Muistetaan, kun hän lupasi omin käsin rakentaa vaikka Pudasjärven voima-

lan. Puheet olivat toiveikkaita vielä ministeriuran alussa. Puheet ovat kuitenkin jääneet puheiksi ja tulleet ymmärretyiksi, ainakin joskus, enemmänkin viihteenä, hyvänä keskusteluna, hyvänä debattina. Mutta jopa viihteen, television, puolella on onnistuttu Jaakonsaarta ja hallitusta paremmin työllisyyden hoidossa. Toimittaja Mirja Pyykkö on vetänyt televisiossa viikoittaista työllisyysohjelmaa, jonka tulokset uusien työpaikkojen synnyttämisessä on joillain tahoilla arvioitu paremmiksi kuin koko hallituksen aikaansaannokset. Voisivatkohan Jaakonsaari ja Pyykkö kykyjensä ja taipumustensa mukaisesti vaihtaa paikkaa?

Herra puhemies! Hallituksen päätökset koskien lasten päivähoitoa, kotihoidon tukea ja lapsilisistä ovat johtaneet seurauksiin, joita hallitusryhmissä tuskin haluttiin, mutta jotka olivat hyvin yksinkertaisesti nähtävissä jo ennen päätöksiä. Niistä myös yritimme kovasti varoitella. Laajentamalla subjektiivinen päivähoito-oikeus kaikkiin alle kouluikäisiin hallitusryhmät varmasti tarkoittivat hyvää. Mutta kun samalla kotihoidon tuki irrotettiin kokonaisuudesta — kotihoidon tuki jäi vain alle 3-vuotiaille, tukea leikattiin yli 20 prosenttia ja lapsilisistä 10 prosenttia, vieläpä muotopuolisesti painottaen — tilanne karkasi käsistä. 20 000 perhettä ja yli 30 000 lasta on siirtynyt yhteiskunnalle halvemmasta hoitoratkaisusta kalliimpaan. Kunnallisia päivähoitopaikkoja on jo nyt lähes 210 000, sama luku kuin korkeimman työllisyyden aikana vuonna 1990. Kun tällä hetkellä työssä käyviä on noin 400 000 vähemmän kuin silloin, päivähoidon kysynnän kasvua ei voida selittää ainakaan työllisyyden paranemisella.

Ennen näitä päätöksiä päivähoitajonon oli vain melko harvoissa kaupunkikunnissa ja jonossa joitakin satoja lapsia. Nyt päivähoitajonon on paljon useammassa kunnassa ja jonot ovat kasvaneet. On laskettu tuhansien lasten jonoja. Kun tämä tapahtuu kuntatalouden kiristymisen kanssa samaan aikaan, merkitsee se ja on jo merkinnyt valitettavaa kunnallisen päivähoiton tason laskua: Ryhmäkoot ovat suurentuneet; sijaisia on vaikea palkata ja töitä hoidetaan ammattitaidottomilla työttömillä, mikä sinänsä on heille tärkeätä, mutta ammattitaitoisia ei ole paikalla. Myös perhepäivähoitajien ryhmiä on jouduttu suurentamaan.

Herra puhemies! Kuntatalous on ehkä se yhteiskunnan lohko, jossa hallituksen puheet ja tekemiset ovat kauimpana toisistaan, aivan niin kuin ryhmäpuheenvuoron pitäjän ed. Puiston

puheenvuoron eräässä osassa todettiin. Hallituksen budjettiriihessä näyteltiin näytelmä, joka oli vailla vertaa. Kun hallituksen piti keskittyä valtion talousongelmien hoitoon, se puhalsi kunnallisvaalien alla kuplan erinomaisessa kunnossa olevasta kuntataloudesta, jolla olisi mahdollisuuksia vaikka mihin. Kunnissa piti yhtä aikaa laskea veroäyriä, työllistää ja investoida, samalla kun hallitus suoritti kaikkien aikojen mittavimman valtionosuusleikkauksen!

Keskustajohtoisilla kunnilla oli hallituksen mukaan eniten liikkumavaraa, mutta hallitus ei tuntenut edes omiensa johtamien, esimerkiksi Imatran, Jyväskylän tai Kokkolan, tilanteita. Hallitus päätti myös kuntien puolesta, vaikka kunnilla on yli 130-vuotinen itsehallinto. Kuntien eläkerahaston kertymän pienentämisestä. Toimenpiteen järkevyyttä ja ajankohtaa sopii epäillä.

Syksyn kuumimmaksi kysymykseksi nousi aluehallintoremontti ja lääninhallitusten määrän vähentäminen. Se oli muun ohella suuri harhautusoperaatio. Hallitus onnistui tämän revohkan varjossa viemään läpi varkein paljon isompia kysymyksiä, kuten energiaveron, kuntaleikkauksen, lastenhoitopaketin, työeläkeyhtiöitä koskevat muutokset jne.

Väliportaan hallinnon uudistuksessa on nyt aika laittaa jäitä hattuun. Suuria sotia läänien pääkaupungeista, maaherroista jne. ei tarvitsisi käydä. Tämän ratkaisun pitäisi olla vain lyhyt välivaihe. On mietittävä rauhallisesti valtion alue- ja piirihallinnon tehtävien järjestämistä maakunnalliselle pohjalle. Eduskuntakäsittelyn aikana maakunnat ovat vahvasti osoittaneet mielipiteensä kaikkien poliittisten puolueiden kautta, joten tämä harjoitus, joka täällä käytiin, on hallituksessa syytä ottaa opiksi eikä esimerkiksi tai malliksi.

Herra puhemies! Nämä kaksi vuotta ovat selkeyttäneet poliittista kenttää. Sivuvaikutuksena ne ovat voineet viedä uskoa politiikkaan. Vasemmostopuolueista ja vihreistä tämä aika on osoittanut, että heidän puheensa tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta sekä pohjoismaisen, asumiseen perustuvan yhteiskunnan puolustamisesta ovat korvautuneet päätösten hetkellä viime kädessä ay-johdon vaatimuksilla. Näin kävi tämänkin budjetin hyväksymisen yhteydessä monessa kysymyksessä. Esimerkiksi työllisyyslain muutoksen yhteydessä ryhmät valjastettiin ajamaan kaikella energialla on kahdesta ikäluokasta muuttaman sadan ihmisen puikahtamista pysyvään eläkeputkeen, kun samaan aikaan pudotet-

tiin tuhansia kaiken ikäisiä työttömiä sekä eläke- että työttömyysturvan ansiosidonnaisesta putkesta ja yleensä työputkesta, työhönpääsystä. Näin tapahtui, kun köyhimpien ja vaikeimpien työllisyysalueiden kuntien työllisyysrahoja leikkattiin.

Molemmista vasemmistopuolueista ja vihreistä valitetaan, että kokoomus pääsee määräämään liikaa. Niin varmaan pääseekin. Viime hallituskaudella näin ei päässyt tapahtumaan, vaikka yritystä oli silloinkin. Miten nyt on mahdollista, että näin on päässyt käymään? Eikö ole paradoksaalista, että tällaiseen tulokseen tarvittiin vasemmiston vaalivoitto viime eduskuntavaaleissa?

Herra puhemies! Hallitus sai työilleen hyvän lähdön. Se sai lähteä liikkeelle hyvien tähtien merkeissä, kuten urheilusankarimme Elmo Andien talvikisoissa. Viidenkymppin puolimatassa Elmo oli kyllä jo jäänyt kärkisijoilta, aivan kuten hallitus tavoitteistaan. Kaiken lisäksi hän rupesi kesken kaiken nukkumaan. Kun radioselostaja otti yhteyttä väliaikapaikalle, valmentaja Reijo Rymy-Bekkelström ilmoitti — kuten Lauri ja Esa hallitukselle konsanaan — että Elmoa ei saa häiritä. Lopulta selostaja rohkenee esittää, että olisi jo aika Suomen kansan edun nimessä Elmo matkaansaattaa. Elmo syyttää piipun ja imaisee savut. Jo 40 kilometrin kohdalla hän on tavoittanut kärjen ja saapuu stadionille johdossa, ja Reijo Rymy-Bekkelström karauttaa moottorikelkalla paikalle mukaan juhlintaan.

Jotakin tällaista kai meidän olisi odotettava hallitukselta, jos sosialidemokraattien lupauksiin olisi uskomista. Tätähän he lupasivat vielä syksylläkin, kun vaalimainoksessa SDP-purkista jotakin suuhun heitettiin: Kaikki ratkeaa, kun SDP laitetaan asialle! Alkaisi olla näytön paikka. Poliittinen takki kuitenkin näyttää olevan täysin tyhjä, koska siltä taholta keskustelussa on keskiytetty vain opposition esitysten tyrmäämiseen.

Sosialidemokraatit, se aine ja se purkki jota tarvitaan, ei ole dopingia, vaan se, mitä tarvitaan, on työreformi. Työreformi koostuu monista osista. Myönteistä työllisyyskäännettä ei tapahdu ilman työmarkkinajärjestelmiin puuttumista. Keskusta on muissa yhteyksissä esittänyt tästä asiasta kokonaisuuden, johon kuuluu useita asioita.

Tässä yhteydessä haluan korostaa, että työreformin osaksi kuuluu myös sellainen perusturvajärjestelmä, joka takaa kaikille toimeentulon. Se ei kuitenkaan ole nykyjärjestelmän mukainen passiivisen toimeentulon muoto. Se rakentuu ne-

gatiivisen tuloveron periaatteelle, jolloin jokainen voi parantaa asemaansa omatoimisesti. Sen pitää olla niin kannustava, että ihminen voi säilyttää itsetuntonsa, omanarvontuntonsa ja omavastuunsa sekä oman yrittämisen. Nämä olivat juuri ne tekijät, joilla Suomi nostettiin sotien jälkeen Euroopan hyvinvointivaltioiden kärkitiloille.

Työelämän ja sosiaaliturvan rakenteet ovat kahlitsemassa työn tekemisen vain harvojen oikeudeksi. Kun se suurelta osalta ihmisiä on kielletty, tämä aktiviteetti purkautuu lakien rikkomisena, harmaana taloutena, epätyypillisinä työsuhteina jne. Jos ja kun negatiivisen tuloveron mallia voidaan soveltaa, me voimme tunnustaa, että suomalainen työ on hinnoiteltu ulos markkinoilta. Rärkeimmillään tämä näkyy tietysti pienyritysten korkeiden sosiaaliturvamaksujen veroikiilana, mutta yhteiskunnan pitäisi tehdä mahdolliseksi myös kysyntään nähden vähemmän kannattava työ, koska työssä syntyy aina tulosta. Työ on ihmisen yhteiskunnallisen osallistumisen väline. Työ on syrjäytymisen paras ehkäisijä, jopa kuntouttaja. Työ on nostettava uuteen arvoon. Työn tekeminen on vapautettava.

Herra puhemies! Suomalaisista on aikaisemmin sanottu, että olemme ahkeria, työlle ahneita, sisukkaita ja työhulluakin kansaa. Nyt nämä arvot ovat rajusti ja nopeasti muuttumassa. Holhousyhteiskunnassa puolustetaan vain saavutettuja etuja ja saavutetuksi eduksi luetaan myös työkykyisen ja työhaluisen ihmisen joutilaana saama korvaus. Tässä suhteessa tarvitsemme nopeita muutoksia.

Herra puhemies! Ensi vuoden talousarviota koskevat keskustan vaihtoehdot on yksityiskohdaisemmin esitetty mietintöön jätetyssä vastalauseessa.

Ed. S a v e l a : Arvoisa herra puhemies! Sateenkaarihallituksen toinen ja valtiovarainministeri Sauli Niinistön ensimmäinen budjetti on nyt sinettiä vaille valmis.

Totesimme vuosi sitten vastaavassa ryhmäpuheenvuorossamme: ”Epäilyt ideologisesti hyvin laajapohjaisen hallituksen toimintakyvystä ovat osoittautuneet täysin vääriksi. Hallitus ja hallituspuolueet ovat pysyneet yhtenäisinä ja toimintakykyisinä hyvinkin vaikeiden karikoiden keskellä.” Tämä siis sanottiin viime vuoden ryhmäpuheenvuorossa.

Tästä viime vuonna sanotusta olisin edelleen halunnut pitää kiinni, mutta viime päivien tapahtumat toivat valitettavan särön muuten hyvin

sujuneeseen yhteistyöhön. Tätä ennen ainoastaan aluehallintoratkaisun yhteydessä kävi mielessä, pitäisiköhän olla vieläkin laajapohjaisempi hallitus, jotta hallituksen esitys saadaan hyväksytyksi. Tuolloin hallituspohja hetkeksi laajeni-kin keskustan suuntaan.

Ensi vuoden budjettia voi luonnehtia kolmella tavalla. Se on luottamusbudjetti, kuten ministeri Niinistö esitellessään sitä kutsui. Se on veronalennusbudjetti yli 5 miljardin tuloveron kevennyksineen. Se on myös tuloloukkujen purkamisbudjetti. Nämä kolme yhdessä muodostavat hyvän perustan yhteiskuntamme vaikeimman ongelman eli työttömyyden nujertamiseen.

Luottamuksen korostaminen, verokiilan kaventaminen ja tuloloukkujen purkaminen ovat hallitukselta selkeä kannanotto siihen, että työttömyyden nujertaminen edellyttää rakenteellisia uudistuksia. Vain rakenteellisten uudistusten kautta työttömyyden alentaminen onkin kestävällä pohjalla. Budjetin menojen lisäämistä työllisyyden nimissä ei enää vaadikaan mikään vastuullinen tah.

Budjettiesityksen eduskuntakäsittely sujui varsin perinteisin menoin. Hallitus kehui ja oppositio ei kehunut. Pääoppositiopoalueenkin todellinen ajattelutapa tuli todistetuksi kuluneen syksyn aikana. Poliitikko on sille enemmän peliä kuin asioiden hoitamista, valitettavasti. Tämän todisti europarlamentaarikko ja puolueensa varapuheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila. Anttilalla keitti vähän yli, kun kymmenkunta keskustan kansanedustajaa päättikin tukea hallituksen kantaa viiteen suurlääniin siirtymisestä. Anttila ei niinkään ollut huolissaan esityksestä sinänsä, vaan kuten hän itse asian ilmaisi, siitä että keskustasta menetti näin tärkeän maalintekopaikan. Jokainen kykeni näkemään, kuinka tämä Anttilan potkaisema pallo painui vastustamattomasti omaan maaliin. Hän todisti samalla sen, minkä muut ovat jo pitkään tienneet.

Valtiovarainministeri Sauli Niinistön määritelmä luottamusbudjetista on osuva. Viime viikolla Tilastokeskuksen julkaiseman kuluttajabarometrin mukaan kansalaisten luottamus maan ja myös oman talouden kohentumiseen on viime puolen vuoden aikana selvästi vahvistunut. Uskallan väittää, että hallituksen johdonmukaisella politiikalla on tässä kehityksessä ollut oma ansionsa.

Korkojen lasku on eräs tärkeä uskottavuuden mittari. Rahapolitiikan ohjauksessa olevat lyhyet korot ovat nyt noin puolet vuoden takaisesta tasosta. Pitkät korotkin ovat pudonneet reilus-

tija esimerkiksi Tanskan korkotason alapuolelle. Inflaatio on myös hyvin alhaalla. Suomen kansantalous on jatkanut vakaata kasvuaan. Suomen Pankin pääjohtajan Sirkka Hämäläisen mukaan ensi vuodelle on hyvät eväät bruttokansantuotteen 4 prosentin kasvulle, niin kuin sosiaalidemokraattien ryhmäpuheenvuorossakin mainittiin. Talouden kasvu on välttämätön, joskaan ei ainoa edellytys työllisyyden edelleen kohentumiselle.

Perustan talouden suotuisalle kehitykselle on luonut hallituksen määrätietoisuus budjettialijäämän supistamisessa. Tämä on edellyttänyt voimakkaita ja vaikeita säästöjä. Se talouspolitiikan pitkä linja, joka alkoi valtiovarainministeri Iiro Viinasen kaudella, on näin saanut hyvää jatkoa valtiovarainministeri Sauli Niinistön aikana. Maan talouteen luotetaan niin maan sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Ensi vuoden budjetti on leimallisesti veronalennusbudjetti. Tuloverotus kevenee 5,5 miljardilla markalla. Veronmaksajain Keskusliiton mielestä kyse on tuntuvaasta tuloverotuksen keventämisestä, joka lisää palkansaajien käytettävissä olevia tuloja selvästi.

Tuloverotuksen keventämisen ohella tapahtuu myös tärkeä verotuksen painopisteen siirtäminen työnteon verottamisesta kulutuksen verottamiseen. Tämä painopisteen siirtäminen on jatkossakin välttämätöntä, mikäli verokiilaa halutaan kaventaa ja näin kohentaa työn tekemistä ja työn teettämisen edellytyksiä. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tuloverotuksen keventämistä on jatkettava. On avoimesti tutkittava mahdollisuuksia yhdistää verotuksen keventäminen ja matalat palkankorotukset tulevia tuloratkaisuja tehtäessä.

Oppositio on väen väkisin yrittänyt todistaa, että koko veronalennus on väärä ja väärin suunnattu. Eräässä vaiheessa näytti jopa siltä, että osa vasemmistoa oli nielemässä tämän veropropagandan. Onneksi tosiasiat voittivat pidetyn veropelin. Tästäkin taidettiin havitella niin sanottua maalintekopaikkaa, joka taas kuivui kokoon. Anttilan politiikan pelitermein voisi kai todeta, että yli-innokas hyökkääminen johti pautioon. Hallituksen veropuolustus toimi siis hyvin. Veroratkaisu on erittäin tasapainoinen ja oikeudenmukainen kokonaisuus. Se on varmasti ollut osaltaan lisäämässä kansalaisten luottamusta oman taloutensa kohentumiseen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa tässä yhteydessä kiittää kaikkia niitä kuntia, jotka ovat osallistuneet kansalaisten verotuksen ke-

ventämiseen. Suomen Kuntaliiton johto arvosteli alkusyksystä hallituksen veronkevennyksesiä ja väitti näin hallituksen vievän kunnilta omia mahdollisuuksia keventää verotusta, mutta 44 kuntaa ei tätä uskonut vaan oma-aloitteisesti alensi veroäyrin hintaa.

Työnteon ja yrittämisen esteiden raivaaminen verotuksesta, sosiaaliturvasta, koulutuksesta ja työelämän rakenteista on ainoa kestävä tie parempaan työllisyyteen. Tällöin on selvää, että kaikkia saavutettuja etuja ei voida ylläpitää ja että nykyisten järjestelmien rakenne sekä toimivuus on arvioitava uudelleen.

Tuloloukkujen purkamisessa ja sosiaaliturvan yhtenäistämisessä on kyse ennen kaikkea oikeudenmukaisuudesta ja niukkojen varojen tarkoituksenmukaisemmasta kohdentamisesta. Työtä on vielä paljon tehtävänä, ennen kuin kannustinloukkutyön perimmäinen tavoite — työn tekemisen kannattavuus kaikissa olosuhteissa — saavutetaan. Eduskunta on purkanut kannustinloukkuja muun muassa tuloverotusta keventämällä, lastenhoidon järjestelmää uudistamalla, omien ja puolison palkkatulojen hankkimisen kannustamisella työttömyysturvan ja työmarkkinatuen rinnalla.

Tuloloukkujen olemassaoloa on yritetty erityisesti vasemmiston taholta kiistää. Näin eivät ole kuitenkaan ihan kaikki tehneet, se myönnettäköön. Seuraava esimerkki, joka on laskettu täältä Helsingistä, puhukoon puolestaan: Nelihenkisessä perheessä, jossa molemmat vanhemmat ovat työttömiä, toisen vanhemman työhönmienon kynnyspalkka on 16 000 markkaa per kuukausi. Toisin sanoen, jotta perhe saisi samat nettotulot kuin molempien vanhempien ollessa työttöminä, on työllistyvän puolison palkan oltava vähintään 16 000 markkaa kuukaudessa. Tässä herää kysymys, vieläkö ollaan sitä mieltä, että kannustinloukkuja ei olisi olemassa.

Esimerkki osoittaa, että hallituksen ja eduskunnan tekemät päätökset kannustavuuden lisäämisestä ovat vasta alku uudistukselle, jota on järjestelmällisesti ja ilman viivytyksiä jatkettava. Esimerkki osoittaa myös sen, että asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittamisesta on tehtävä päätös mahdollisimman nopeasti. Yhteensovittamisen pääideahan on juuri työn vastaanottamisen kynnyksen laskeminen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen lastenhoidon tuki- ja maksujärjestelmien uudistukseen. Uudistuksen tavoitteet lisätä päivähoidon vaihtoehtoja ja purkaa nykyisen kunnallisen päivähoidon maksujärjestelmän aiheutta-

mia tuloloukkuja saavutettiin kiitettävästi. Kokoomuksen tavoite painottaa kotihoidon tukea sai viimein vastakaikua myös niissä ryhmissä ja ryhmittymissä, jotka olivat olleet asiasta eri mieltä. Hallituksen esityksen uudistaminen kotihoidon tuen osalta oli ennen kaikkea voitto suomalaisille lapsiperheille, joilla jatkossa on valinnan mahdollisuuksia lastensa hoidon järjestämisessä.

Tässä salissa maalailtiin kauhukuvia kotihoidon tuen loppumisesta. Toisin kuitenkin kävi. Kotihoidon tuki säilyy, ja uudistus tuo jopa parannusta verrattuna nykyiseen kotihoidon tukeen. Esimerkiksi perhe, jossa on yksi- ja kaksivuotiaat lapset, saa uudessa järjestelmässä 2 000 markkaa kuukaudessa, kun sama perhe saa nykyisessä kotihoidontukijärjestelmässä 1 800 markkaa kuukaudessa. Samalla luotiin myös aivan uusi vaihtoehto, yksityisen hoidon tuki, jolla perheiden on mahdollista ostaa yksityiseltä hoidon tuottajalta palveluja.

Päivähoidon jyrkkien maksuportaiden poistuminen merkitsee päivähoidon osalta tosiasiallisen 100-prosenttisen rajaveron poistumista. Samoin uudistuksessa nykyisen kunnallisen päivähoidon enimmäismaksu putoaa 1 430 markasta 1 000 markkaan kuukaudessa. Uudistus tuokin kokonaisuudessaan huomattavaa helpotusta esimerkiksi useimmille asunto- ja opintovelkojen kanssa ponnisteleville lapsiperheille.

Rakenteelliset uudistukset ovat siis välttämättömiä työttömyyden nujartamiseksi, eikä niiden ulkopuolelle voida rajata mitään yhteiskunnan osa-aluetta. Vaikeinta rakenteellisten uudistusten tekeminen on edelleen työmarkkinoilla. Vasemmistolle tämä tuntuu olevan erityisen hankalaa. Kehottaisinkin heitä vanhojen perinteiden mukaisesti ottamaan mallia lahden takaa Ruotsista. Ruotsissa parlamentti lähti sosialidemokraattisen hallituksen esityksestä uudistamaan työelämää vasemmistovetoisen ay-liikkeen jyrkästä vastarinnasta huolimatta. Tavoitteena on edistää uusien työpaikkojen syntymistä. Uudistukset laajentavat paikallista sopimisoikeutta ja lisäävän näin joustoa työpaikoilla.

Ruotsissa uudistukset menevätkin juuri siihen suuntaa, mihin mekin olemme halunneet Suomessa edetä. Paikallisen sopimisvapauden lisääminen on aivan välttämätöntä tilanteessa, jossa yksittäiset yritykset toimivat avoimilla markkinoilla. Tilauksista kilpailtaessa ei ole aikaa odotella valkoisen savun nousemista Helsingin kabineteista. Usein kuulee, että työelämän rakenteellisista uudistuksista ja joustoista puhuminen on puhumista ilman konkreettista sisältöä. Ko-

koomuksen eduskuntaryhmä on sisältöä penästäessä todennut, että joustot tarkoittavat nimenomaan paikallisen sopimisvapauden lisäämistä.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä hallitus on tähän asti tehnyt oivallista työtä. Suomen taloudessa alkavat perusasiat olla kunnossa. Ihmistenkin kannalta on kuljettu parempaan suuntaan. Työttömyys on alentunut, vaikkakin tuskallisen hitaasti. Veronkevennykset lisäävät perheiden käytettävissä olevia tuloja sadoilla markkoilla kuukaudessa ja tuhansilla markkoilla vuodessa. Tämä antaa hyvän perustan seuraavien vuosien työlle työttömyyden nujertamiseksi. Sen on ehdottomasti oltava hallituksen perustehtävä loppuvaalikauden ajan.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tyytyväinen siihen, että eduskunnassa hallitusryhmät saattavat sopia siitä, että kannustinloukkutyöryhmän esitystä lasten päivähoiton maksuista ja kotona tapahtuvan hoidon tukemisesta parannetaan. Hallituspuolueiden edustajat sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ansaitsevat kiitoksen tästä työstä. Asioiden vieminen eteenpäin on juuri sitä, että yhteistyössä neuvotellen haetaan eri osapuolia tyydyttäviä ratkaisuja.

Eduskunnassa voitiin myös yksimielisesti poistaa se ongelma, joka olisi ikääntyneiden työttömien kohdalla jättänyt kaksi ikäryhmää työllistämistoimien ulkopuolelle. Pidämme korjausta erittäin tärkeänä, vaikka joidenkin mielestä asialla, joka koskettaa sangen pientä joukkoa, ei olisi ollut kovin suurta arvoa, mutta heidän kannaltaan se on erityisen tärkeä. Samoin voimme olla tyytyväisiä siihen, että vanhempien vastuulle ei sittenkään aseteta alle 20-vuotiaiden toimeentuloa, kun hallitus veti tätä koskevan esityksen takaisin kohdattuaan eduskunnassa vastarintaa.

Pidämme myös merkittävänä, että hallitus otti aikalisän siihen kannustinloukkutyöryhmän esitykseen, joka koskee toimeentulotuen ja asumistuen yhteen sovittamista. Loukkutyöryhmä näyttää työssään tuijottaneen aivan liiaksi ekonomistien käyriä unohtaen, että toimeentulotuen varassa elävillä elämä on varsin tiukilla. Me olemme joutuneet toistuvasti muistuttamaan hallitusohjelman kohdasta, jonka mukaan kaikkien pienituloisimpien toimeentuloturva ei heikennetä. Tämä hallitusohjelman kohta on meille tärkeä, ja kuten nyt havaitsemme, siitä muistuttaminen on myös ollut aiheellista. (Ed. Aittoniemi: Mutta onko tuloksia?) — Kerroin jo edellä joitakin tuloksia. — Valitettavaa tietysti on, että

asumistuen paraneminen eräitten ryhmien kohdalla yhteensovittamisen lykkäytymisen takia siirtyi tuonemmaksi. Meistä oli kuitenkin välttämätöntä selvittää perusteellisesti koko vyyhti, johon kannustinloukkutyöryhmä ei ollut paneutunut.

Valiokunnan mietinnön pääluokan 33 kohdalla valtiovarainvaliokunta toteaa kannustinloukkutyöryhmän esityksessä ongelmia, koska työpaikoista on edelleenkin pulaa. Tällä hetkellä olemmekin työttömyyden puolittamisessa jäljessä jonkin verran. Tuo ero on kurottavissa umpeen, mikäli kansainvälinen kehitys ei tuo ongelmia meille ja talouskasvu säilyy tällaisena kuin se tällä hetkellä on. (Ed. Kemppainen: Itsepetosta!) — Saattaa joittenkin mielestä olla.

Hallitus on pyrkinyt varmistamaan talouden kasvun hidastamalla valtion velanoton vauhtia. Tälle päinvastainen on ollut keskustan todellinen linja. Keskustan esitykset merkitsisivät yltiöpäistä lisävelanottoa, alkaneen talouden kasvun taittamista. Sillä tiellä työttömyys lisääntyisi hyvin nopeasti. Keskustan turmiollinen velkalinja käy hyvin ilmi, kun laskee yhteen se, mitä keskusta esitti säästölakien kohdalla ja mitä se nyt esittää budjetin vastalauseessa.

Talouden jyrkässä syöksyssä vuonna 1991 olisi ollut perusteltua ottaa velkaa elvytystarkoituksessa ja samalla keventää pienituloisten verotusta. Näin olisi voitu pitää yllä parempaa työllisyyttä, mutta Ahon hallitus teki kuitenkin juuri päinvastoin. Laman syöksyssä Ahon hallitus ei halunnut elvyttää. Nyt kun talouden kasvu on piristynyt ja velka keskustan politiikan jäljiltä korkealla, niin nyt keskusta tarjoaa reseptiä, jossa painotetaan lisävelanottoa, siis ensin väärin ja uudestaan väärin.

Hallituksen laatimaa Suomen työllistämishjelmaa tarkistetaan parhaillaan, ja uudet esitykset tulevat käsitellyyn tammikuun puolivälissä, ja niitä pääsee ruotimaan eduskunta helmikuussa. Vasemmistoliitto on pyrkinyt panostamaan tähän työhön ja odottaa, että valtiosihteeri Saaren vetämän työryhmän työn pohjalta päästään uusiin toimiin. Niitä tarvitaan, jotta voidaan kuroa umpeen työllisyystavoitteen jälkeenjääneisyys. Työllisyysohjelman tarkistamisessa on erityisesti paneuduttava niihin ongelmiin, joita on korkean rakenteellisen työttömyyden alueilla. Vasemmistoliitto on erittäin huolissaan korkean työttömyyden muuttumisesta pysyväisluonteiseksi erityisesti kehitysalueilla.

Työllisyystoimien osalta käsiteltävänä olevassa talousarviossa liikutaan nyt äärirajoilla. Kun-

tien ja maakuntien kannalta onkin olennaisen tärkeää, että syntyisi tervettä yritystoimintaa, jonka varaan tulevaisuus voidaan rakentaa. Julkisen sektorin kasvu on kylläkin kuluneina vuosikymmeninä tuonut moniin kuntiin työpaikkoja korvaamaan vähennystä maa- ja metsätaloudesta. Julkisen sektorin kasvulla on kuitenkin rajansa, joten kuntien ja maakuntien panosta tarvitaan yritteliäisyyden nostamiseksi. Varmasti tarvitaan myös muutosta ammatillisessa koulutuksessa rohkaisemaan yrittäjiksi ryhtymiseen ja antamaan siihen tarvittavia perusvalmiuksia.

Työllisyysohjelman tarkistamistyölle olisi saattanut olla eduksi, jos siinä olisi ollut vahvempi edustus hallitusryhmistä. Virkamiestyö on harvoin uskaliaista ja uutta luovaa. Se tulee helposti toistaneeksi aikaisemmin esillä olleita keinoja. Nyt ei kuitenkaan ole vain perinteisten reseptien aika.

Hyvät edustajatoverit, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää työllisyysohjelman tarkistamista erittäin tärkeänä ja suurena haasteena hallitukselle. Nyt hyväksyttävänä oleva ensi vuoden talousarvio keventää palkansaajien sangen korkeaa tuloverotusta. Suomessa palkkaverotus on sangen korkea, varsinkin jos sitä vertaa pääomatulojen verotukseen. On selvää, että palkansaajat ovat veronkevennyksensä ansainneet, koska he pitävät tämän yhteiskunnan pyörät pyörimässä.

Hallitus käy helmikuussa lävitse ensi syksynä annettavan uuden talousarvion perusteita ja määrittelee sille ministeriökohtaiset raamit. Silloin on vasemmistoliiton mielestä välttämätöntä ottaa esille myös eläkeläisten ja työttömien verotuksen keventäminen. Pienituloisimpien kannalta ei valtion tuloverolla kuitenkaan juuri ole merkitystä, vaan pitää etsiä muita keinoja heidän asemansa parantamiseen. Eläkeläisten ja työttömien asemaa voitaisiinkin parantaa esimerkiksi arvonlisäveroa alentamalla. Kun arvonlisävero on samalla myös yksi korkean verokiilan aiheuttajista, olisi arvonlisäveron alentaminen omiaan myös parantamaan työllisyyttä.

Arvoisa puhemies! Työn jakamista, josta on nyt saatu hyviä kokemuksia monissa kunnissa, muun muassa Kemin kaupungissa erällä pk-sektorialueilla, pidämme eräänä hyvin tärkeänä työttömyyden puolittamisen toimenpiteenä. Siihen tulemme myös jatkossa panostamaan ay-liikkeen kanssa erittäin paljon. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä nyt ei ole aika hellittää eikä säästää sellaisista kohteista, jotka ovat

pois pienituloisilta. Käy kuten entiselle pojalle, joka osti 50 markan kengät ja ajatteli säästää kenkiä astumalla pitempään; hajosivat 70 markan housut.

Ed. Karhunen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! Alla har skäl att vara nöjda över att riksdagen hållit sig inom fastslagna budgetamar, ett förhållande som torde vara rätt viktigt också för regeringen. Resursfördelningens och hela politikens innehåll med tanke på sysselsättnings- och andra mål är sedan en diskussion som måste fortgå utan avbrott. Svenska riksdagsgruppen kommer inte att blygas för att framföra korrigeringsförslag, om vi upplever sådana som nödvändiga.

För ett år sedan, när det gällde budgeten och budgetlagarna för år 1996, gick riksdagsbehandlingen rätt smärtfritt tack vare det detaljerade regeringsprogrammet och inkomstuppgörelsen. Förslaget för 1997 har däremot förorsakat t.o.m. kännbara friktioner i riksdagen. Att regeringsprogrammet var "framtungt" är naturligtvis en förklaring, men inte en heltäckande sådan. Inte heller det att en del av själva sakfrågorna i anslutning till budgeten varit svåra och känsloväckande kan i sig förklara allt.

Viiden puolueen hallitus vaatii uhrauksia kaikilta osapuolilta. On vaara, että eräät puolueet ovat "muita tasa-arvoisempia", mutta tällainen kehitys ei ole pidemmän päälle kestävä. (Ed. Kemppainen: Som svenska folkpartiet!) — Olisin toivonut, että ed. Kemppainen olisi sanonut kaikki ryhmäpuheenvuorossaan, ettei olisi tarvetta nyt puhua. — Hallituksen tulisi tämän vuoksi lisätä ponnistuksiaan todellisen yksimielisyyden saavuttamiseksi kaikissa eduskunnalle antamissaan ehdotuksissa. Ainakaan asioissa, joilla ei ole selvää kytkentää suurimpaan ongelmaamme, työllisyyteen ja talouteen, ei pitäisi käyttää pakkosynnytystä, vaan jättää mieluummin asia sillensä. Hallinnonuudistukset kuuluvat esimerkiksi tähän sarjaan.

Sen kaltaiset erehdykset kuten aluehallinnon kytkeminen budjettiin eivät saisi toistua. Nyt tapahtunut nakersi vielä entisestään hallitusyhteistyötä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä pysyy kannassaan, että läänien määrän vähentäminen oli onnettoman keskittämisideologian tulosta. Mitä ruotsinkielisiin palveluihin tulee, kielteinen suh-

tautumisemme koko uudistukseen johti siihen, että asian hoitamista koskevista lupauksista ei ole puutetta. Kaikkiin ilmeneviin epäkohtiin tullaan puuttumaan.

När det gäller att ändra kommunstrukturerna torde det vara ännu svårare att se någon vettig motivering till en direkt budgetkoppling. Svenska riksdagsgruppen påminner om, att regeringsprogrammet inte tillåter ens indirekt tvång i fråga om kommunfusioner. Programmet känner endast till moroten. Vi hoppas att regeringen kommer ihåg detta om den skulle komma på idén att vidta åtgärder på basis av utredningsman Koskis senaste förslag.

Talman! 1997 års budgetförslag bygger på en ekonomisk tillväxt om 4 procent. Den är sannolikt realistisk utgående från de prognoser som nu ges. Om tillväxten skulle bli större, så måste det tas till noggrant övervägande hur tilläggsresurserna skall fördelas mellan ett stärkande av efterfrågan och mindre upplåning. På samma sätt måste konsekvenserna av en eventuellt lägre tillväxt diskuteras. En mindre eller tillfällig svacka behöver inte automatiskt innebära ytterligare skärpningar av de statliga utgifterna med ökade svårigheter för de svagare i samhället.

Under hela den ekonomiska krisen från 1991 till 1995 skärptes beskattningen av förvärvsinkomster i alla inkomsttagargrupper, för att hållas ungefär oförändrad detta år. Det är lätt att se skärpningen som en följd av krisen, men sanningen är att vi nu har en sådan skattenivå att skärpningen i sig blivit en allt större del av själva problemet.

Puhemies! Olemme olleet pitkään vakuutuneita siitä, että ansiotulojen verotuksen lieventäminen on aivan välttämätöntä, mikäli haluamme luoda vakaan taloudellisen kasvun edellyttämää dynamiikkaa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää tätä yhtenä tärkeimmistä toimenpiteistä, jotta pystyisimme irrottautumaan pitkällä aikavälillä työttömyyden otteesta.

Niinpä Rkp vaikutti budjettiriihessä ratkaisevalla tavalla siihen, että mielet kääntyivät alas-päin tapahtuvan ylimääräisen tuloverotarkistuksen kannalle. Tämä päätös merkitsee veronkiristystrendin murtumista. Keskimääräinen työntekijää kohden perittävä vero pienenee yli 1 prosenttiyksikön. Nyt onkin seurattava veronkevennyksen vaikutuksia eri yhteiskuntaryhmiin. Tarvittaessa tarkistuksia on tehtävä seuraavan veronalennuksen yhteydessä.

Någon kan säga att mera borde ha gjorts, vilket i sig är sant. Också efter den här sänkningen kommer uttaget för olika hushåll att ligga 5 till 7 procentenheter högre än 1991. På sikt måste vi komma tillbaka ner till åtminstone denna nivå, alltså 1991 års nivå. Vi vill se årets beslut som ett första steg på den vägen, och då är besluten en fullt acceptabel balansgång mellan ett krav på mera än en kosmetisk lösning och den begränsning statens underskott innebär.

Vår linje är att en fortsättning bör följa nästa år, och vi återkommer till hur vi vill se att den skall förverkligas. Ett absolut minimikrav vore att statliga skatteinkomstökningar utöver de förväntade åtminstone till hälften skall återbäras till nuvarande skattebetalare.

Vuosi sitten pidetyssä vastaavassa ryhmäpuheenvuorossa ruotsalainen eduskuntaryhmä valitti kotihoidon tuesta tehtyä liian suurta säästöä ja pani uskonsa eduskunnan vaatimukseen vaikutusten selvittämisestä. Voimme nyt todeta tyytyväisinä, että juuri tällä selvityksellä ja meidän omalla aktiivisuudellamme oli suuri merkitys hallitusryhmien sopiessa pienten lasten hoidon tukea koskevasta mallista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti saamme nyt kolme suhteellisen tasa-arvoista ja toisiaan tukevaa hoitomuotoa: kunnallisen päivähoiton, yksityisen hoidon ja kotihoidon. Varojen uudelleenjakaminen ja kotihoidon hoitorahan nostaminen 1 500 markkaan ensimmäisen lapsen osalta vastaa meidän viime keväänä vaatimaamme painopisteen siirtoa. Päivähoitomaksuja koskeva ratkaisu ei vaaranna kannustinloukkujen purkamista, mikä myös oli meille tärkeää.

Saman tulee koska myös kannustinloukkupaketin viimeisen osan toteuttamista, vaikka päätös asiasta nyt lykätäänkin. Lopullisena tavoitteena tulee olla sosiaaliturvajärjestelmämme tarjoama vähimmäisturva kaikille, jotka eivät pysty sitä itse hankkimaan. Ketään ei kuitenkaan pidä houkutella jäämään järjestelmän piiriin, jos käytettävissä on työntekoon perustuva vaihtoehto. Tästä tilanteesta olemme vielä valitettavasti kaukana, eikä asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovituksen lykkääminen saa merkitä muutoshalusta luopumista.

Förbättringen av förmånerna för föräldrar till såväl adoptiv- som prematurbarn glädjer gruppen speciellt. De bygger direkt på förslag från SFP:s håll.

Statsandelssystemet genomgår en grundläggande förändring. Det finns väl knappast någon som mera längtar tillbaka till systemet med bärkraftsklasser och utgiftsbaserade andelar som i sig ökade kostnaderna. Om den yttersta rättvisan i grunderna för enhetspriserna kan man diskutera i evighet, men svenska riksdagsgruppen anser att den lösning som valts är acceptabel, bl.a. med tanke på landets officiella tvåspråkighet och skärgårdsförhållanden. I samband med uppföljningen, där det var bra att utskottet förkortade tidsspannet till två år, bör dock särskild uppmärksamhet fästas vid hur kostnaderna för barn- och ungdomsvården utvecklats i kommuner med stor andel primärnäringar och många småföretag. På den här punkten väckte ju som bekant regeringens förslag till grunder för enhetsprisen en hel del diskussion.

Allmänt måste konstateras att ett system som det som nu kommer, där kommunernas egna inkomster har en central roll, inte kan genomföras utan markmässiga vinnare och förlorare. Många kommuner som haft en god ekonomi får mindre statsandelar, men vår bedömning är att förändringarna inte är så stora att det skulle vara fråga om "bestraffning" för god skötsel av ekonomin.

Talman! Det var olyckligt att beslutet om att en del av inkomstskattesänkningen skulle finansieras med höjd energiskatt förblev oklart till sina detaljer under budgetmanglingen. Egentligen sade man inte mera än i regeringens principbeslut för cirka 1 år sedan. Resultatet vet vi nu, dvs. en endast formellt enig regering och något så ovanligt som att regeringen själv, åtminstone indirekt, kritiserade sin proposition. Alla förstod att riksdagsbehandlingen skulle bli svår.

Inom svenska riksdagsgruppen var stödet för en koldioxidskatt också på elproduktionen starkt, ja så starkt att det blev omöjligt att till alla delar stöda utskottets förslag. Vi hoppas att den kommande energistrategin som utgångspunkt tar en miljömässigt hållbarare linje än den som nu valdes. De internationella avtalen, omtanken om vår egen miljö och stödet för egna förnybara energikällor förutsätter detta.

Det s.k. stödpaketet till lantbruket är inte direkt någon budgetfråga, men nära förknippat med budgetarbetet. I 1997 års budget har alla pusselbitar fallit på plats. Vi har EU:s egna stöd, övergångstidens stöd, det nordliga stödet och vi får börja tillämpa stöd enligt artikel 141 i medlemsavtalet. Nu gäller det inte mera stödets storlek. Härefter gäller det fördelningen av stöden.

Svenska riksdagsgruppen ser det som ytterst väsentligt att jord- och skogsbruksministeriet kontinuerligt följer utvecklingen. Det gäller förhållandet mellan olika produktionsinriktningar och mellan olika regioner. Den uppföljningen måste ske utgående från att det finns olika grunder för investeringsstöd, olika former för växtodlingsstöd och olika stöd för animalieproduktionen. Olika hetererna i regionala förhållanden och avstånden till marknaderna måste likaså beaktas.

Om vi vill ha en levande landsbygd och en garanterad livsmedelsproduktion måste stödpolitiken utvecklas, förutom med tanke på areal och djur också med tanke på produktions- och avsettningsmöjligheter.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää äärimmäisen tärkeänä, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa jatkuvasti kehitystä. Kyse on erilaisen tuotantosuuntausten ja eri alueiden suhteesta. Tämän seurannan on otettava lähtökohdaksi investointitukien erilaiset perusteet, erilaiset kasvinviljelytuet ja erilaiset eläintuotannon tuet. Alueellisten olojen erilaisuus ja etäisyys markkinoille on myös otettava huomioon. Jos haluamme säilyttää maaseudun elävänä ja turvata elintarvikkeiden tuotannon, tukipolitiikkaa on kehitettävä pinta-ala- ja eläintukien ohella myös tuotanto- ja menekkimahdollisuuksien kannalta.

Finland har de lägsta producentpriserna i EU. Samtidigt håller produktionskostnaderna på att stiga till samma nivå som före inträdet i unionen. Det är en utveckling som är ohållbar i längden. Samhället kan inte påverka marknadskrafterna när det gäller prisutvecklingen på lantbrukets produktionsmedel. Däremot finns det skäl för regeringen att se över de skatter och avgifter som belastar livsmedelsproduktionen. Det är en linje som andra EU-medlemsländer utnyttjat när det gäller att stöda den inhemska produktionen.

Talman! Vi har konstaterat det förut, men vill upprepa att så länge riksdagen håller sig inom budgetramarna borde regeringen sätta ribban högre för ingripande och synligare respektera riksdagens budgetmakt. Den här gången handlade det om att delegationer inom statsutskottet kommit överens om smärre justeringar. Det gäller försvars-, skatte-, lantbruks- och trafikdelegationerna. Efter att ha hört sakkunniga hela hösten konstaterade delegationerna att det finns behov av och utrymme för justeringar inom de budgetramar regeringen gett. Gruppen noterar

med tillfredsställelse att anslaget till enskilda vägar mer än fördubblats. Utvidgningen av användningsmöjligheterna till att omfatta genomfartsvägar är en trafikpolitiskt viktigt fråga.

I det här läget och i denna situation är det inte ägnat att stärka samarbetet och solidariteten mellan regeringen och riksdagen om enskilda ministrar försöker tvinga utskotten att återgå till regeringens förslag. Vi respekterar regeringens förslag, men vi ser det viktigt att riksdagen har svängrum också när det gäller budgeten.

Puhemies! Vaikka olemmekin todenneet tämän aikaisemmin, haluamme vielä toistaa, että niin kauan kuin eduskunta pysyy budjettikehyksissä, hallituksen tulisi nostaa rima korkeammalle puuttuessaan eduskunnan tekemisiin ja kunioittaa näkyvämmiin eduskunnan budjettivalta. Tällä kertaa kyse oli valtiovarainvaliokunnan jaostojen, siis puolustus-, vero-, maatalous- ja liikennejaostojen, sopimista pienistä tarkistuksista. Kuultuaan asiantuntijoita koko syksyn jaostot totesivat tarvetta ja tilaa olevan tarkistusten tekemiseen hallituksen antamissa budjettikehyksissä.

Ryhmä panee tyytyväisenä merkille, että yksityistneiden määrärahat ovat yli kaksinkertaistuneet. Selvitys käyttömahdollisuuksien ulottamisesta läpikulkuteihin on liikennepoliittisesti tärkeä asia.

Yksittäisten ministerien yritykset pakottaa valiokunnat palaamaan hallituksen esityksiin eivät ole omiaan vahvistamaan hallituksen ja eduskunnan yhteistyötä ja solidaarisuutta. Kunnioitamme hallituksen esityksiä, mutta pidämme tärkeänä, että eduskunnalla on liikkumatilaa myös budjetin osalta.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa valtiovarainvaliokunnan ehdotusta vuoden 1997 talousarvioksi.

Talman! Svenska riksdagsgruppen stöder statsutskottets förslag till budget för 1997.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Vuoden 1997 talousarviota hyväksyttäessä kuluva eduskuntakausi on miltei puolivälissä. On aika arvioida, miten hallitus on pystynyt toteuttamaan tavoitteitaan.

Valtiovarainministerin joulukuussa antaman selvityksen mukaan budjetin taustaoletukset bkt:n kasvusta ja työllisyydestä eivät ole muuttuneet sitten budjetin laatimisen. Bkt:n kasvun oletetaan olevan vuonna 1997 noin 3–4 pro-

senttia ja työttömyysasteen runsaat 15 prosenttia.

Työttömyys on kääntynyt kuluneella hallituskaudella laskuun, mutta hallitus on kaukana tavoitteestaan puolittaa työttömyys. Hallituksen työllisyysohjelma edellyttääkin jatkotyöstämistä. Työttömyyden laskun hitaus heijastuu myös sekä valtion että kuntien talouteen. Sosiaalimenot eivät laske toivotusti.

Hallituksen sosiaalipoliittinen remontti on keskittynyt tuloloukkujen purkamiseen. Kannustinongelmien ratkaiseminen on keskeistä, jotta julkinen talous ylipäättään kestäisi sosiaalimenojen aiheuttamia paineita. Kannustinloukkujen purkaminen ei vihreiden mielestä saa kuitenkaan olla ainoa sosiaalipoliittikan ohjenuora. On välttämätöntä etsiä ratkaisuja muun muassa kasvaneeseen köyhyyteen ja siihen liittyviin ongelmiin.

Nykyisen sosiaalipoliittisen vyyhden selvittely edellyttää äärimmäistä rehellisyyttä. Se, että myöntää toisaalta kannustinongelmien olemassaolon ja toisaalta köyhyyden ilmenemisen, johtaa näennäiseen ristiriitaan. 1990-luvun lopun hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen edellyttää kuitenkin näiden näkökulmien yhdistämistä. Muuten juopa menestyjien ja häviäjien välillä voi ratketa pysyväksi kuiluksi, joka on uhka yhteiskuntarauhalle. Monilla paikkakunnilla kehitys on kärjistynyt kahteen suuntaan. Samaan aikaan sekä tuloveron tuotto että toimeentulotuen menot kasvavat ja toimeentulotuen varassa eläminen pitkittyy.

Vuoden 1997 talousarviolaista kiivaimmin keskusteltuja olivat verolait, joilla päätettiin tuloverotuksen keventämisestä sekä energiaverotuksen vastaavasta korotuksesta sen rakennetta muuttaen. Vihreiden tavoitteena oli loppukesän budjettineuvotteluissa käynnistää hallitusneuvotteluissa sovittu verotuksen rakennemuutos työn verotuksesta ympäristöverotuksen suuntaan. Budjettineuvotteluissa lopulta päätettiinkin energiaverotuksen kiristämisestä 1,1 miljardilla markalla ja saman suuruudesta kevennyksestä tuloverotukseen. Perusjohtopäätös oli vihreiden tavoitteiden mukainen, joskin tuloverokevennyksen olisimme toivoneet painottuvan pien- ja keskituloisiin, jotta energiaverotuksen kiristymistä hyvitettäisiin oikeudenmukaisesti. Energiaverotuksen lopullinen malli jäi jatkoneuvottelujen varaan.

Vihreän eduskuntaryhmän enemmistö piti tärkeänä ympäristöohjauksen säilyttämistä myös sähkön tuotannon verotuksessa. Vihreät esittivät valiokuntakäsittelyn yhteydessä hyväk-

syttäväksi mallia, jossa kivihieillä tuotetulta sähköltä edelleen perittäisiin ympäristövero. Valiokuntakäsittelyssä kävi ilmi, että Suomi ei hyväksytyn energiaveromallin myötä pysty toteuttamaan Rion sopimusta hiilidioksidipäästöjen vähentämisestä.

Kestävän energiapolitiikan polku ei ole helppo. Tulevan energiastrategian valmistelussa on painotettava uuden energiateknologian kehittämistä ja uusiutuvia energiamuotoja sekä energian säästöjä. Energiaverouudistusta on jatkettava nämä näkökohdat huomioon ottaen.

Lähitulevaisuudessa on myös keskeistä, mitkä lähtökohdat Suomi ottaa EU:n yhteisen energiaverotuksen kehittämiseen. Toistaiseksi valmistelua on jumittanut suurten EU-maiden, kuten Saksan ja Ranskan, intressiristiriita verotuksen painotuksesta. Vihreät pitävät tärkeänä, että EU:n yhteistä politiikkaa suunnataan määrätietoisien ympäristöohjaavasti.

Jo valtioneuvoston käsittelyssä vihreät esittivät eriävän kantansa yksityisrahoitteisen moottoritien rakentamiseen Järvenpään ja Lahden välille. Hanke suosii yksityisautoilua, ja sen rahoitus tulee pitkällä järeällä kalliiksi. Siksi hanketta ei pitäisi ryhtyä toteuttamaan ensi vuonna. Lähitulevaisuuden liikenneinvestoinnit pitäisi arvioida kokonaisuutena ottaen huomioon niiden ympäristövaikutukset ja kokonaistaloudellisuus.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan turvallisuus- ja puolustusjaoston enemmistön kanta puolustusmateriaalihankintojen kasvattamisesta suurella, yli 150 miljoonan markan tilausvaltuudella on vihreiden näkemyksen vastainen. Vihreät katsovat, että mahdollinen uusi kotimaiseen puolustustarviketeollisuuteen suunnattava valtuus pitää kattaa tulevien vuosien menokehyksistä. Turvallisuus- ja puolustusjaosto on käsitellyt puolustusbudjetin linjaa unohtaen, mitä tällä vuosikymmenellä puolustusministeriössä oli jo päätetty. Koko vuosikymmenen suunnitelmia olisi pitänyt laatia ottaen huomioon, ettei lähitulevaisuudessa ole näkyvissä valtion taloudellisen tilanteen ratkaisevaa helpottumista.

Puolustusministeriö halusi vuosikymmenen alkupuolella toteuttaa hävittäjähankinnat ja onnistui tavoitteessaan. Päätös on silti osoittautunut kaikkea muuta kuin edulliseksi. Pian päätöksenteon jälkeen kävi ilmi, että Hornetien oheislaitteiden hankinnassa miljardi markkaa on pieni raha. Ahon hallitus keksi hankkeelle myös oivan rahoitusmallin. Suurimmat laskut kertyvät

maksettaviksi tällä vaalikaudella. Ensi vuoden budjetin yksi suurimmista yksittäisistä menokohdista, 4,2 miljardia markkaa, on puolustustarvikkehankintojen momentti. Summasta 2,6 miljardia markkaa kuluu hävittäjiin ja niiden oheislaitteisiin. Niinpä puolustusmenot ovat kokonaisuudessaan kasvamassa, vaikka toimintamenoista on joiltain osin nipistetty ja säästösuunnitelmiakin on laadittu.

Puolustusvoimat ovat hyötynet hankinnoista myös oman budjettinsa ulkopuolella. Tällä vuosikymmenellä on muun muassa hyvitetty useaan otteeseen entisen Neuvostoliiton saatavia ottamalla vastaan venäläistä puolustuskalustoa. Summat ovat kullakin kertaa liikkuneet sadoissa miljoonissa markoissa.

Puolustustarvikkeiden hankinnoissa tämä vuosikymmen on siis ollut yltäkylläinen, erityisesti jos otetaan huomioon, millaisia säästöjä muut ministeriöt ovat joutuneet tekemään sekä toimintamenoissaan että investoinneissaan. Mikäli tämän prosessin jälkeen olemme tilanteessa, jossa puolustusvoimien laitteiden huoltovarmuus on uhattuna, koska kotimaiselle teollisuudelle ei ole tarpeeksi tilauksia, puolustusministeriön on syytä tutkiskella päätöksensä itsekriittisesti. Nykyisen menokehityksen pitää riittää myös laitteiden huoltovarmuuden takaamiseen.

Vihreä eduskuntaryhmä on ehdottanut, että hallituksen pitää antaa vuosittain eduskunnalle selonteko puolustustarvikeviennistä. Selonteon pitäisi sisältää tiedot viennin määrätä ja laadusta sekä kunkin päätöksen taustasta, kuten selvitys liittyen vientimaan ihmisoikeustilanteeseen. Selontekomenettely on ajankohtainen, koska parhaimmillaan selvitetään suomalaisen puolustustarviketuotannon tulevaisuutta. Vihreät katsovat, ettei puolustustarvikkeiden vientiä pidä harjoittaa hinnalla millä hyvänsä. Esimerkiksi tuoreet päätökset puolustustarvikkeiden viennistä Turkkiin ja Indonesiaan ovat tahrana Suomen maineelle ja pyrkimyksille edistää ihmisoikeuksien toteutumista.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kiinnitän huomiotani valiokunnan mietinnön huomioihin pakolaismenoista. Pakolaismenojen ylibudjetointi suunnitteluvaiheessa ja niiden myöhempi leikkaaminen todellisia menoja vastaaviksi heijastuu myös kehitysyhteistyömäärärahojen bkt-osuuteen. Vihreät pitävät tarkoituksenmukaisena, että menot arvioidaan jo suunnitteluvaiheessa mahdollisimman tarkasti. Mikäli pakolaismenoista on osoitettavissa säästöjä, pitää vastaava summa osoittaa kehitysyhteistyöhön. Näin toimittaessa

kehitysyhteistyömenojen osuus bkt:stä pysyy suunnitellussa tavoitteessa.

Ed. Kallio: Arvoisa herra puhemies! Siitä, kun hallitus esitti budjettiesityksensä syyskuussa, on valiokunnissa kuultu satoja asiantuntijoita, tuhansia tunteja on uhrattu tämän budjettiesityksen käsittelyyn. Mikä on sitten lopputulos tuhansien työtuntien ja satojen asiantuntijoiden kuulemisen jälkeen? Lopputulos on se, että pieniä, kosmeettisia korjauksia esitetään hallituksen budjettiesitykseen. Muutoksina niiden vaikutus on promille budjetin loppusummasta, ja voi tietenkin kysyä, onko mielekästä jatkaa näin. Kuukausia työskennellään budjetin kanssa, mutta mitään varsinaisia muutoksia siihen ei tehdä. Eikö tämä ole ajan haaskaamista?

Huvittavinta tässä on oikeastaan energiaverolain muutos. Muutos on olematon. Hallitus esitti kotitalouksille 3,2 penniä kilowattitunnilta lisää, valiokunnassa otettiin kymmenesosapenni pois ja sen vaikutus kotitalouksille on 3—4 markkaa vuodessa. Kysyn: Kannattiko uhrata kymmeniä tunteja pitkiä neuvotteluja kolmen neljän markan takia?

Kun syyskuussa hallitus esitti budjettiesityksensä, kristillinen liitto katsoi, että painopisteen olisi pitänyt olla työllisyyden edistämisen puolella. Budjettikäsittelyssä valiokunnissa painopiste ei ole siirtynyt edistämään työllisyyttä, vaan valiokunnan esitys on lähes saman sisältöinen kuin hallituksen esitys.

Hallituksen tehtävänä olisi budjetin kautta hoitaa yhteiskunnan suurimmat ongelmat. Suurimmat ongelmat ovat korkea työttömyys ja valtionvelka. Onko hallitus edes yrittänyt tähän puuttua? Aleneeko työllistämisen kynnys? Paraneeko yrittäjien asema? Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä pienyrittäjien asema pikemminkin huononee. Tämä on käynyt ilmi, kun me olemme käsitelleet elinkeinoverolain ja tuloverolain muutoksia. Olemme voineet valitettavasti osoittaa, että pienyrittäjien asema ensi vuonna huononee.

Kotitalouksien työllistämismahdollisuudet eivät parane, vaikkakin tutkimukset osoittavat, että kotitalouksilla olisi mahdollisuus työllistää peräti 50 000 työtöntä, kunhan ryhdyttäisiin eräisiin toimenpiteisiin.

Mielestämme budjettiesitys ei ole myöskään yhtään muuttunut sosiaalisempaan suuntaan. Se on edelleen epäsosiaalinen. Toiset saavat, toisilta otetaan. Ketkä sitten saavat? Hyvätuloiset, keskituloiset saavat huomattavan verohelpotuksen.

Jotkut menettävät, ne jotka ovat perustoimeentulon varassa.

Eräillä kunnilla menee niin hyvin, että 44 kunnassa alennetaan ensi vuonna veroprosenttia, ja suurin piirtein yhtä monessa kunnassa on paineita nostaa. Näin ei saisi olla.

Vaihtoehtoja kristillinen liitto on esittänyt. Vaihtoehtoja kristillinen liitto tulee myös yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään. Me olemme todenneet, että palkankorotus- ja veronalennusvara, joka nousee yhteensä noin 10 miljardiin markkaan, olisi pitänyt käyttää pääasiassa työllistämiseen. 10 miljardilla markalla olisi saatu paljon aikaan. Sillä olisi voitu rahoittaa niin sanottu sapattivapaalaki siten, että jokaiselle työntekijälle olisi tullut aina kuuden vuoden välein kuuden kuukauden vapaa 50 prosentin palkalla. (Ed. Aittoniemi: Ei se mitään työllisyyttä olisi lisännyt!) — Tämä olisi vaikuttanut työllisyyteen sen kautta, että työt olisi jaettu. Aivan niin kuin pekkaspäivät tänä päivänä edellyttävät enemmän työntekijöitä työpaikalle, niin sapattivapaa edellyttäisi, että työpaikalla olisi enemmän työntekijöitä, ja se vaikuttaa tietenkin työllisyyteen.

Arvoisa herra puhemies! On ymmärrettävää ettei hallitus paljon kuuntele oppositiota, eivät hallitukset ole koskaan niin tehneet, mutta hallituksen kyllä kannattaisi kuunnella, mitä mieltä kansa on. Hallituksen takana on 70 prosenttia kansanedustajista, mutta siitä huolimatta vain 20 prosenttia kansasta on tyytyväinen hallituksen toimintaan. Mistä se johtuu? Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että hallitus ei ole harjoittanut sellaista politiikkaa, mitä se lupasi harjoittaa. Hallitus lupasi puuttua työllisyyteen, puolittaa työttömyyden, lupasi myös harjoittaa politiikkaa, jonka kansalaisryhmät kokisivat oikeudenmukaisena. Hallitus otti itselleen nimen työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus. Molemmissa hallitus on valitettavasti epäonnistunut.

Budjetti perustuu bkt:n 4 prosentin kasvuun, joka on erittäin huomattava kasvuluku. Pitää tietenkin kysyä, mitä tapahtuu, jos tämä ei toteudu. Jos kasvu jää 3:een tai 2 prosenttiin, aikooko hallitus silloin lisätä tuloja korottamalla veroja vai leikata menoja vai lisätä velanottoa? Minä pelkään, että hallitus ei tee mitään, vaikkakin bruttokansantuotteen kasvu jäisi vain 2 tai 3 prosenttiin. Se tarkoittaisi sitä, että valtionvelka kasvaisi ja maksuunpanematon vero siirtyisi seuraavilla sukupolville.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä tulee yksityiskohtaisessa käsittelyssä te-

kemään maltillisia muutosesityksiä budjettiesitykseen. Niiden loppusumma ei ole kuin vajaa miljardi. Ne kohdistuvat lähinnä turvallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen siten, että poliisitoimeen esitetään jonkin verran lisämäärärahaa ja kunnille harkinnanvaraisia valtionavustuksia, koska me tiedämme, niin kuin varmasti myös hallitus tietää, että on kuntia, joiden äyrinkorotuspaineet ovat erittäin suuret.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Uusi-Seelanti ja USA ovat haukkumasanoja, joita tässä salissa on tämän budjetin käsittelyn yhteydessä usein kuultu. Sanojen tarkoituksena on kuvata sellaista yhteiskuntaa ja talousmallia, jota Suomen on kartettava kuin ruttoa. Nämä maat eivät ole paratiiseja, kaukana siitä. On kuitenkin aika tunnustaa, että globalisoituneessa maailmantaloudessa Uusi-Seelanti, Yhdysvallat ja jopa Yhdistynyt kuningaskunta pärjää huomattavasti Eurooppaa ja Suomea paremmin. Työllisyys on näissä maissa parempi, uusia työpaikkoja syntyy näissä maissa enemmän, samoin uusia yrityksiä; veroaste on alhaisempi; ja valtiontalouden tila parempi kuin Manner-Euroopassa tai Suomessa.

Syntyneet työpaikat eivät ole vain hampurilaispaikkoja. Otetaan Yhdysvallat esimerkiksi. Yhdysvalloissa on tällä vuosikymmenellä syntynyt enemmän työpaikkoja kaikissa palkkaluokissa kuin yhdessäkään Euroopan maassa. Uusia työpaikkoja on sekä perinteisessä teollisuudessa, palvelualoilla ja näiden välimuodoissa että ennen kaikkea uusilla, nopeasti kasvavilla aloilla. Tietokoneala ja media ovat hyvä esimerkki. Hieman kärjistäen voidaan sanoa, että jos Bill Gates olisi eurooppalainen, maailmassa ei olisi Microsoftia eikä Bill Gates olisi miljardööri. Hän olisi turhautunut pienyritystä, joka monen konkurssin jälkeen olisi päättynyt Suomen hallituksen järjestämille työllistämiskursseille todennäköisesti opettelemaan tietotekniikkaa ja viestintää.

Yhdysvalloissa on suuria ongelmia, mutta ne ovat suurelta osin kulttuurisidonnaisia, amerikkalaisia ongelmia. Niitä ei tarvitse matkia, vaikka ottaisimmekin oppia talouselämän toimivuudesta. Näistä ongelmista mainittakoon vapaa aseiden käyttö, joka liittyy sekä lainsäädäntöön että Yhdysvalloille tyypilliseen vapausmytologiaan. Toinen ongelma ovat suurten kaupunkien sisäosiin syntyneet ghetot, jotka tavalla tai toisella varjostavat kaikkia maailman suurkaupunkeja. Kolmas on huumeiden käyttö, joka liittyy amerikkalaiseen kaksinaismoraaliin,

mutta myös kansainvälisen huumeiden vastaisen työn riittämättömyyteen. Neljäs on etnisten ryhmien väliset ongelmat, joissa Eurooppa on Bosnian jälkeen paljon suuremmassa liemessä kuin Yhdysvallat. Näitä ongelmia löytyy eräistä Yhdysvaltain osista, toisista, kuten Wisconsinin osavaltiosta, niitä ei löydy juuri Suomea enempää.

Wisconsin on erinomainen vertailukohta Suomeen. Osavaltio on Suomen kokoinen, molemmissa on noin 5 miljoonaa asukasta. Wisconsinin talouden perusta on puunjalostus, kuten Suomessa, mutta myös siellä korkea teknologia nostaa osuuttaan viennistä kovalla vauhdilla. Itse asiassa korkean teknologian osuus on lähes identtinen Suomen kansantalouden kanssa. Asukkaiden juuret ovat Pohjoismaissa, mistä johtuu protestanttinen suhtautuminen työhön; sitä tehdään rehellisesti puurtaen, kuten Suomessa. Jopa ilmasto on samanlainen. Lunta ja rännää, kylmää ja kosteaa riittää.

Näkyviä eroja Wisconsinin ja Suomen välillä on kaksi. Ensimmäinen on verotus, joka Wisconsinissa on erittäin alhainen. Toinen on työttömyys, jota Wisconsinin osavaltiossa ei ole laisinkaan. Osavaltion työttömyysprosentti on 3, osavaltion pääkaupungissa Madisonissa työttömyysprosentti on 1. Toisin sanoen kaupungissa on työvoimapula. Kuka tahansa ahkera suomalainen saisi heti työtä Madisonista, jos vain työluvat olisivat kunnossa. Kolmas ero, joka ei ole näkyvä, on se, että Wisconsinissa on toimivat työmarkkinat toisin kuin Suomessa, missä työmarkkinoiden tilalla on työvoiman käytöstä päättävät kartellit.

Wisconsinin-malli antaa suomalaisille päättäjille pohdittavaa. Samaa pohdittavaa antaa meille Uuden-Seelannin entinen valtiovarainministeri Ruth Richardson, joka vieraili Suomessa noin kuukausi sitten. Ruth Richardsonin sanoma oli äärettömän selvä. Hänen sanomansa oli, että työttömyys on poliittisten päättäjien valinta. Siihen ei tarvitse alistua. Jos työttömyyden kurjuudesta halutaan pois, siitä päästään pois. Poispääsemiseen tarvitaan kolme asiaa: verotuksen roimaa alentamista, työmarkkinoiden vapauttamista ja uuden tyyppisen sosiaaliturvan rakentamista.

Kaikissa muissa kohdissa Uusi-Seelanti kelpaa malliksi, paitsi uuden sosiaaliturvan rakentamisessa. Siinä Suomi voisi panna paljon paremmaksi. Perustulon tai negatiivisen tuloveron varaan rakentuva sosiaaliturvajärjestelmä yhdistettynä Wisconsinin- tai Uuden-Seelannin-mal-

liin tekisi Suomesta uuden hyvinvoinnin mallimaan, maan, jota kaikki Euroopan maat Ruotsi mukaan luettuna pyrkisivät kopioimaan.

Mutta Suomi ei ole kiinnostunut alhaisesta verotuksesta ja alhaisesta työttömyydestä. Suomi ei ole kiinnostunut uuden sosiaaliturvan rakentamisesta. Suomi on kiinnostunut Tanskan-mallista. Kaikki hallituspuolueet puhuvat Tanskan-mallista ikään kuin se olisi ratkaisu Suomen ongelmiin. Jotta ei tulisi väärinkäsityksiä, kerrotaan vielä, mikä Tanskan-malli on.

Tanskan-malli tarkoittaa kymmenen vuoden perunakuuria, jonka jälkeen siirrytään korkeaan verotukseen, keinotekoisesti luotuihin työpaikkoihin ja kunnallisiin puuhastelukeskuksiin. Toki Tanskan-malli on huomasti parempi kuin Suomen nykyinen tilanne, mutta se on valovuosien päässä aidosti toimivista työmarkkinoista, alhaisesta verotuksesta, kunnossa olevasta valtiontaloudesta ja itsenäisten ihmisten yhteiskunnasta. Sitä ei kannata tavoitella.

Nuorsuomalaiset eivät kannata Tanskan-mallia. Me kannatamme negatiivisella tuloverolla parannettua Wisconsinin- tai Uuden-Seelannin-mallia. Valitettavasti olemme lähes yksin. Olemme ainoa puolue, joka kannattaa aitoihin työpaikkoihin ja toimiviin työmarkkinoihin perustuvaa taloutta. Muut ovat enemmän tai vähemmän kartellien ja tukiaisten kannalla.

Todettakoon kuitenkin se, että perinteinen maatalouspuolue, keskusta, on ymmärtänyt globalisaation haasteet paljon paremmin kuin yksikään hallituspuolueista. (Ed. Kemppainen: Eikö ole paradoksi?) Sen ajama työreformi ja perustulo ovat oikeita elementtejä. (Ed. Kemppainen: Ne ovat sitä paitsi keskustan luomia!) — Paradoksi on siinä, että keskusta syntyi siihen murrokseen, joka oli teollisen yhteiskunnan tulo. Nyt kun lähdetään teknologiseen murrokseen, on mielenkiintoista, että sama puolue on jollakin tavalla pystynyt oivaltamaan, että myös tässä tarvitaan muutoksia.

Arvoisa puhemies! Suomen suuri työttömyys johtuu siitä, että työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. Työttömiä on satojatuhausia, samoin niitä jotka mielellään palkkaisivat ihmisiä töihin. Työn kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa kolmesta syystä.

Ensimmäinen syy on työn korkea hinta. Suurin syyllinen tähän ongelmaan on Suomen perverssillä tasolla oleva verotus. Jos työhön kohdistuvaa verotusta vähennettäisiin radikaalisti, luotaisiin heti työpaikkoja. Jos verovähennys suoritettaisiin niin, että pieniä tuloja ei verotettaisi

laisinkaan, antaisimme ihmisille mahdollisuuden tulla toimeen omilla tuloillaan.

Toinen syy siihen, että töiden kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa, on se, että ihmisiltä on viety vapaus työntekoon. Suomalaisella on sananvapaus, kokoontumisen vapaus, jopa uskonnonvapaus, mutta häneltä on viety vapaus päättää siitä, millä ehdoilla hän omaa työtään tarjoaa. Hänen täytyy kysyä lupa SAK:n Ihalaiselta tai Akavan Viitasalolta. Nämä herrat puolestaan pitävät huolta työssä käyvien elintasosta. Heidän etunsa mukaista ei ole päästää sellaisia ihmisiä työmarkkinoille, jotka tekisivät työtä halvemmalla. Heidän etunsa mukaista on panna valtio maksamaan työttömille avustuksia.

Kolmas syy siihen, että työn kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa, on teknologinen murros. Työttömäksi jääneiden ammattitaito ei tahdo riittää uusien työpaikkojen vaatimuksille. Tämä ongelma on tosiasia, ja siitä on Suomessa paljon puhuttu. Tämä ongelma ei kuitenkaan selitä meidän työttömyydestämme kuin aivan pienen osan.

Arvoisa puhemies! Budjetti on epäsosiaalinen, epäoikeudenmukainen ja epäonnistunut. Se on tehty valtiontalouden ja valtiovarainministeriön ehdoilla ihmiset, yritykset, lapsiperheet ja opiskelijat unohtaen. Jos budjetin tarkoituksena on, kuten uskon, kulkea kohti Tanskan-mallia, niin sekä tavoite että toimenpideohjelma ovat väärät.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Vaalikausi on pian puolessa, mutta työttömyyden puolittamisen saavuttamisesta ei ole tietoaakaan. Työttömyys lisääntyi jälleen marraskuussa lokakuuhun verrattuna. Onkin pakko ruveta tekemään uusia johtopäätöksiä ja niiden mukaisia radikaaleja toimia. Keinoista ei ole puutetta, mutta miten saada riittävä poliittinen tahto aikaiseksi? Vasemmiston eri tahojen ja ammattiyhdistysliikkeen olisikin syytä kokoontua pitämään oma korpilampensa, jotta tämä vasemmiston voimat vievä korpivaellus saadaan päättymään. Uusi alkua työllistämiseen tarvitaan nyt heti.

Tietysti taas lietsotaan optimismia, mutta karu totuus on, että valtiovarainministeriön enusteiden ja todellisen kehityksen välinen ero kasvaa koko ajan. Vuoden 1995 kolmannen neljänneksen virhe oli 20 000 työtöntä, mutta tänä

vuonna samana ajankohtana jo 38 000 työntöntä ennustettua enemmän. Turhan optimismin lietsomisen sijasta tarvitaan tekoja. On ryhdyttävä työn uusjakoon, parannettava merkittävästi saattivapaan ehtoja ja otettava käyttöön 55-vuotiaiden varhaiseläkejärjestelmä työpaikkojen vapauttamiseksi nuorisolle. On rahoitettava eläke-rahastojen varoilla vuokra-asuntotuotantoa niin, että vuokra-asuntopula poistuu ja riittävällä vuokra-asuntotarjonnalla vuokrataso pystytään pitämään kohtuullisena. Työllistämismäärärahoja on lisättävä, että voidaan turvata 43 viikon tukityöllistämiskaksot.

Sanotaan, mistä rahat. Rahaakin on tässä maassa. Muun muassa, niin kuin on todettu, eläke-rahastoilla on niin paljon rahaa, että sitä täytyy viedä ulkomaille, sitä ei voida edes sijoittaa kotimaahan.

Päättävän vuoden aikana työttömyys on ollut selvästi pahempi kuin tämän vuoden budjetissa arvioitiin. Kolmannella neljänneksellä eli heinä — syyskuussa työttömiä oli 38 000 enemmän. Vaikka työttömyyslukujen hidasta kaunistumista on tapahtunut, työttömyys pysyy edelleenkin sietämättömän korkealla tasolla. Työllisyyden kohentuminen on vielä hitaampaa kuin työttömyyden vähentyminen. Osittain työttömät siirtyvät vain tilastoissa yhdestä työttömien ryhmästä toiseen työttömien ryhmään. Työttömyyden puolittaminen uhkaa jäädä utukuvaksi, eikä moni enää edes muista tätä hallitusohjelman tavoitetta.

Mielestäni ensi vuoden budjettiesitystä ei ole perusteltua sanoa työllisyysbudjetiksi. Työllisyysmäärärahojen taso on joko sama tai alempi kuin tämän vuoden budjetissa. Asuntotuotannon ja muun rakennustuotannon elvyttämiseksi ei ole kehitetty uusia toimia. Kuntien sosiaali- ja opetusmäärärahojen leikkaukset pitävät kuntien henkilöstöpolitiikan kireänä ja voivat johtaa työpaikkojen menetyksiin. Sosiaaliturvan leikkaukset purevat kulutuskysyntään.

Eduskuntaryhmämme on esittänyt lisäyksiä erityisesti työllisyys- ja asuntomäärärahoihin. Lisäyksiä voitaisiin osittain rahoittaa pienentämällä ennätyksellisiä asehankintamäärärahoja.

Työllisyyden alentamiskeinoja olisi syytä pohdita uudelleen. Keskustelussa on esitetty monia keinoja, perinteisiä ja uusia. Ilmeisesti kaikkia keinoja tarvitaan: rakennustoiminnan elvytystä, julkisten palvelujen puolustamista, työn uudelleenjakamista, pienyritysten työllistämismahdollisuuksien edistäviä toimia, veropoliittisia uudistuksia ym. Tarkempia tavoitteita ja keinoja

olisi hyvä miettiä ainakin vasemmiston keskuudessa.

On syytä todeta, että kun hallituksen verouudistus toteutettiin, niin siinä lähdettiin siitä, että vain hyvätuloisten tulojen lisääminen voi parantaa kulutuskysyntää. Mutta mielestäni myös pieni- ja keskituloisten tulojen lisääminen ja esimerkiksi sosiaaliturvan parantaminen lisää kulutuskysyntää.

Tälle vuodelle laadittu budjetti oli kova leikkausbudjetti, jossa toteutettiin valtaosa hallitusneuvotteluissa päätetyistä 20 miljardin markan säästöistä. Myös nyt käsittelyssä oleva uusi ensi vuoden budjetti on leikkausbudjetti. Osa leikkauksista on nytkin melko suuria, esimerkiksi kuntien valtionosuuksien 2,5 miljardin markan työstys. Jo keväällä päätettiin työttömyysturvan huononnuksista, joiden vaikutus budjetin perusteluissa arvioidaan 500 miljoonaksi markaksi ensi vuonna. Leikkausten vaikutus itse työttömien kannalta on suurempi, kun otetaan huomioon muiden maksajien kuin valtion osuus sekä asteittain karttavat vaikutukset.

Hallituksen erityisenä harrastuksena on nyt indeksitarkistusten leikkaukset. Työttömyysturvan indeksitarkistukset on jäädytetty, sairauspäivärahojen ja kuntoutusrahojen vähimmäismäärät on jäädytetty, opintotuen markkamääriä ei ole tarkistettu, toimeentulotuki on jäädytetty. Hallituksen uusimmassa päätöksessä myös pysyvässä laitoshoidossa olevien käteisvarojen indeksisuojat purettiin.

Indeksijäädytyksiä pidetään ehkä melko harmittomina leikkauksina. Kun talous on kasvussa ja kun hyvätuloiset saavat lisää käteistä verohelpotusten kautta, tällaiset pienetkin leikkaukset ovat entistä kipeämpiä. Moni pitkäaikaistyötön, sairas tai vammainen joutuu katsomaan sivusta, kun paremmassa asemassa olevat suurituloiset porskuttavat eteenpäin. Moraalisesti katsoen olisi kuitenkin perusteltua vaatia, että myös huono-osaisemmat saavat osuudet valtion talouden ja hyvinvoinnin kasvusta ja heidän perustarpeensa turvataan.

Budjetin veroratkaisuista kyseenalaisimpia on pykälä, jonka mukaan ns. kannustinvähennys ei koske työttömyysturvaa, eläkkeitä ja muita sosiaalisia tulonsiirtoja. Toinen arveluttava ratkaisu on energiaverouudistus, josta täällä viime viikolla on paljon keskusteltu. Kannustinvähennyksen tai tarkemmin sanottuna kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen epääminen työttömyysturvasta on osa ns. tuloloukkupakettia.

Olen tyytyväinen siihen, että tämän paketin

muut osat suurelta osin ovat hajonneet. Lasten päivähoitoa ja kotihoidon tukea koskevat lakiesitykset muuttuivat merkittävästi paremmiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Nuorten toimeentulotuen kiristys vedettiin pois. Toimeentulotuen leikkaus siirrettiin jatkoselvittelyyn. Tuloloukkupaketin murentuminen osoittaa, että kansalaistoiminta voi vaikuttaa hallituksen ja eduskunnan päätöksiin. Monet sosiaalityöntekijät, diakonit, asiantuntijat ym. keräsivät nimiä, levittivät tietoa ja ottivat kantaa lehtien yleisö-osastoissa.

Emu-projekti on selvästikin nykyisen hallituksen budjettien yhteinen nimittäjä. Emu-hanke näyttää vaikuttavan myös monen muun Länsi-Euroopan maan budjettipolitiikkaan. Uutiset kertovat sosiaaliturvan julkisten menojen leikkauksista Ranskassa, Saksassa, Belgiassa, Espanjassa, Italiassa ja Kreikassa. Eri maissa on ollut laajoja mielenosoituksia ja lakkoja leikkauksia vastaan. Ilman Emu-hanketta ja hallituksen tiukkaa sitoutumista siihen ei olisi näin kovaa painetta sosiaaliturvan ja julkisten palvelujen tiukkaan kohteluun. Siitä, että hallitus pyrkii olemaan Emun mallioppilas, maksetaan sosiaalisina ongelmina, pitkäaikaistyöttömyytenä ja eriarvoisuuden kasvuna.

Sosiaaliturvan indeksijäädytykset ovat ilmeisesti valmistautumista Emu-sääntöjen sitomaan budjettipolitiikkaan. Budjetin rakentajien kädet ovat vapaammat kuin sosiaaliturvan varassa olevien tuloilla ei ole indeksisuoja. Dublinin huipukokouksessa EU-maiden johtajat päättivät ns. Vakautussopimuksesta eli erityisistä kuripykälistä, joilla rajoitetaan EU-jäsenmaiden finanssipolitiikkaa. Lehdistö kuvaa päätöksiä erityisesti Saksan voitoksi. Saksassa on lähes 4 miljoonaa työtöntä. Oecd:n uusin talouskatsous ennustaa, että Saksan työttömyys kasvaa edelleen ensi vuonna. Meillä ei ole erityistä syytä uskoa, että Emun mallimaan talous on erinomaisen vakaalla pohjalla ja että tähän esikuvaan perustuva Emupolitiikka takaisi talouskasvun ja työllisyyden Suomessa.

Emun kolmanten vaiheeseen siirtyminen merkitsee EU:n valuutan muuttumista lailliseksi maksuvälineeksi jo ennen kuin tavallisten setelien ja kolikoiden nimenä on euro. Siirtymäkauden aikana markka olisi vain euron yksi olomuoto, kuten talousoppineet ovat tilannetta kuvanneet. Suomen Pankki muuttuisi EU:n keskuspankkijärjestelmän osaksi, EU:n keskuspankin osastoksi, ilman että Suomen hallitus ja eduskunta voisivat vaikuttaa sen päätöksiin.

On kai aivan selvää, että näin suuret muutokset koskettavat Suomen hallitusmuotoa ja itsenäisyyttä. Kun Emu rajoittaisi tuntuvasti Suomen budjettipolitiikan liikkumavaraa, pitäisi olla itsestäänselvää, että Emun kolmannesta vaiheesta ei voida päättää vain tavallisen lain tapaan yksinkertaisella enemmistöllä. Eduskunnan on lähitulevaisuudessa paneuduttava tähän kysymykseen eikä asiaa voida tässä budjettikeskustelussakaan sivuuttaa.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Lipposen hallituslaiva lipuu vakaata kurssiaan kohti Emu-valtioiden valittua joukkoa välittämättä ympärillä tapahtuvasta. Suomi on saatava mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen, tapahtui Suomessa tai suomalaisille mitä tahansa. Kuten nyt käsittelyssä olevan talousarvion lähetekeskustelussa totesin, hallituksen budjettiesitys oli rakennettu kautta linjan tämän tavoitteen edistämiseksi. Toissijaista oli kansalaisten kahtiajakautuminen, kansalaisjuovan syntyminen suomalaisten sisälle.

Valtiovarainvaliokunta ei ole, kiitos hallituspuolueiden ja osin keskustan hiljaisen tuen, juurikaan huomannut hallituksen talousarvioesityksessä mitään oleellista vikaa. Muutamia kosmeettisia korjauksia on tehty ja muutamia hurskaita moraalinkohennusponsia on hyväksytty. Ne eivät kuitenkaan muuta miksiäkään sitä vääjäämätöntä ja murheellista tosiseikkaa, että budjetti on eriarvoisuutta lisäävä ja köyhyyskuilua syventävä. Lisäksi talousarvio ja siihen liittyvät lakimuutokset eriarvoistavat myös Suomen eri alueita keskenään rajummin kuin kenties mikään aikaisemmista valtion budjeteista.

Hallituksen tärkein tavoite sen ohjelman mukaan piti olla työttömyyden puolittaminen, ei Emu-kriteerien orjallinen täyttäminen. Toisin on kuitenkin käymässä. Emu-kriteerit näyttävät riittää hipoen täyttyvän, mutta työllisyyden puolittamisesta on tulossa näyttävä limbo. Hallitusta kuunnellessa voisi vielä saada sen kuvan, että merkittävää myönteistä kehitystä olisi tapahtunut, mutta kun tarkastelee asiaa tarkemmin, on myönteinen kehitys melko vaatimatonta suuruusluokkaa.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että valtion työllistämistoimet ovat enimmäistasollaan ja työttömyyden lisäalentuminen vaatii avoimen sektorin vetoapua. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yhteiskunnan toimin on saatu työttömyyttä väliaikaisesti hieman alennetuksi, mutta nyt ei sillä sektorilla ole enää re-

sursseja. Vastuu on siis yrityksillä ja ihmisillä itsellään.

Työllisyyden merkittävä koheneminen edellyttää kotimarkkinoiden tuntuvaa piristymistä. Vienti on vetänyt jo vuosia hyvin. Sieltä ei enää suurta lisäpotkua ole tulossa. Kotimarkkinoiden piristyminen vaatii puolestaan kansalaisten ostovoiman lisääntymistä, siis lisää rahaa suomalaisille. Hallituksen verotoimet ovat tuoneet lisää rahaa, mutta vain hyvin toimeentuleville, joilla ostovoimaa on ollut riittävästi tähänkin asti. Pienituloisten ostovoimaa nyt käsittelyssä oleva budjetti ei lisää. Päinvastoin se pitää sisällään monia etuuksien heikennyksiä ja lisärasitteita toimeentulokuilun partaalla hoippuville kansalaisille. Miten he voisivat ostaa enemmän, kun entistään kulutusta olisi rahojen vähetessä supistettava?

Perussuomalaisten mielestä Lipposen ja osittain tietysti valtiovarainministeri Niinistön opeilla ei Suomi nouse työttömyyden kurimuksesta. Merkittävä osa kansalaisista ajautuu ja liukuu yhä syvemmälle pahoinvoinnin ja puutteen suohon, josta ei ole muuta tietä ylöspäin kuin lottovoitto. Työttömyyden pitkittyminen tuo nimittäin mukanaan epäkelvon leiman työmarkkinoilla, syrjäytymisen, velkaantumisen, sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat ja lopulta passivoitumisen ja yhteiskunnasta vieraantumisen. Tämä kaikki on velkasaamista tuleville vuosille ja sukupolville.

Ainoa varma toivo, mikä vaikeuksissa olevilla, työttömillä olisi olojensa pikaisesta kohentumisesta hallituksen toimesta, olisi se, että työttömyyden taso tulisi mukaan Emu-kriteereihin. Silloin olisi aivan varmaa, että SDP, kokoomus ja kumppanit kiinnostuisivat heti työllisyyskysymyksistä ja ongelma hoidettaisiin vaadittavalle tasolle pikavauhtia.

Pidän nyt käsittelyssä olevaa budjettiesitystä valitettavana ymmärtämättömyyden osoituksena suurten puolueiden taholta. En toivoisi Suomeen kansalaisten jyrkkää isojakoa hyviin ja huonoihin siinä mitassa kuin vielä tällä vuositu-hannella tapahtuu nyt harjoitettavalla talous- ja sosiaalipolitiikalla. En vain enää ymmärrä, mikä hallituksen herättäisi huomaamaan kansalaisten todellisen hädän, kansalaisrauhan rikkoontumisenko vai äänestysprosentin laskeminen lähelle 50:tä? Molemmat ovat lähivuosina täysin mahdollisia, jos suunta talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikassa ei pian muutu.

Arvoisa puhemies! Haluan puuttua muutama- miin yksityiskohtiin valtion vuoden 1997 talous-

arviossa ja valtiovarainvaliokunnan siitä antamassa mietinnössä.

Ensiksi otan esille verotuksen ja niin kutsutun kannustinloukkumystiikan. Hallitus ajattelee valtiovarainvaliokunnan tukemana, että poistamalla ja vähentämällä köyhimpien kansalaisten etuuksia lisätään työllisyyttä, siis tehdään työ houkuttelevammaksi. Varmasti se tuleeikin houkuttelevaksi, kun nälkä kurnii, asunto menee alta ja velat rästiintyvät, mutta yhtälössä on yksi tuntematon tekijä. Mistä kummasta ilmestyvät ne houkuttelevammiksi muodostuvat vapaat työpaikat? On se kummaa, kun köyhiä päähän potkimalla hoituu työllisyyskin. Uskallan kuitenkin vahvasti epäillä tämän kannustinmallin onnistumista muualla kuin atk-päätteellä. Todellisuudessa käy niin, että yhteiskunta säästää ropoja sosiaalimennoissa mutta menettää huimasti lisää muissa kuluissaan ja ennen kaikkea pahoinvointi lisääntyy. Järkevämpää mielestäni olisi auttaa apua tarvitsevia ja keskittää voimavarat yritysten toimintaedellytysten parantamiseen.

Pienyritykset ovat taloutemme selkäranka. Näin on myös kaikkialla Euroopan unionin alueella, ja suuntaus on vain vahvistuva. Suomen talouden nousu lopullisesti ylös laman suosta vaatii siis pk-yritysten toiminnan piristymisen. Se taas edellyttää kahta asiaa: työllistämisen kannattavuutta ja tuotteiden kysyntää. Tuotteiden kysynnän lisääntymisen edellytyksiä kotimarkkinoilla käsitelinkin aikaisemmin puheessa. Työllistämisen kannattavuuden lisääminen vaatii puolestaan työn teettämisen kokonaiskustannusten alentamista nykyisestä tasostaan. Palkkojen merkittävä pieneneminen ei liene realistinen ajatus, joten ainoa tie on välillisten työvoimakustannusten väheneminen. Tässä vaiheessa astuukin kuvaan mukaan valtiovalta eli hallitus ja eduskunta. Lainsäädäntöä on muutettava työllistämistä suosivampaan suuntaan nimenomaan työvoimavaltaisilla aloilla ja yrityksissä. Vain tässä on ratkaisun avain suurtyöttömyyden olennaiseen alentumiseen, esimerkiksi puolittumiseen.

Arvoisa puhemies! Suomi on alueellisesti laaja maa. Siksi mahdollisimman sujuva liikkuminen on välttämätöntä. Se puolestaan vaatii teiden ja rautateiden kunnosta huolehtimista ja verkoston ajan tasalla pitämistä. Tätä tehtävää Suomessa on kuitenkin useita vuosia vakavasti laiminlyöty ja toteutettu päinvastoin tie- ja rautaverkon toimivuutta ja kuntoa heikentäviä toimenpiteitä. Hallituksen tiepolitiikkaa on sitäkin leimannut suuruuden ihannointi. Rahaa kylve-

tään satoja miljoonia muutamaa kilometriin moottoriteitä, mutta maaseudun hiussuoniverkostolta eli yksityisiltä teiltä on viety muutamien miljoonien markkojen suuruiset elintärkeät valtionavut. Samoin päästetään runkotieverkoston kunto vähä vähältä huononemaan niin, että muutaman vuoden kuluttua edessämme ovat miljardikustannukset, kun järkeä olisi miettiä, mikä Suomessa on tärkeintä: komeat moottoritien pätkät muutaman kymmenen kilometrin etäisyydellä Helsingin ympäristössä vai toimiva kantatieverkko ja ajokelpoiset paikallis- ja yksityistiet.

Valtiovarainvaliokunta on osoittanut olevansa edes hieman hallitusta järkevämpi palauttaessaan budjettiin ropoja yksityisteiden valtionapuihin. Nyt lisätty 17 miljoonaa on kuitenkin aivan liian vähän todelliseen tarpeeseen verrattuna. Summan olisi tullut olla kaksin — kolminkertainen. Montakohan metriä moottoritietä jäisi silloin rakentamatta? Yksityistierahoja tulisiikin lisätä jo tulevan vuoden lisäbudjeteissa tilanteen korjaamiseksi.

Edellä mainittu rappeutumisongelma koskee vähintään yhtä tuntuvasti maamme rautatieverkkoa. Liikennerajoitukset lisääntyvät vuosi vuodelta useilla rataosilla. Jos mitään linjamuutosta ei tehdä, tulee huomattava osa rataverkostamme resiinalla-ajokuntoon seuraavien kymmenen vuoden sisällä. Tuleekin mieleen, onko-han Suomesta tarkoitus tehdä myös resiinarallissa maailman huippumaa. Tämä merkitsee kuljetusten siirtymistä entistä enemmän teille ja painetta teiden kunnon ylläpitoon ja parantamiseen. On se kumma, kun hallituksessa istuvat vihreätkään eivät älähdä tästä kehityksestä, jos minä vihertämättömänäkin selkeästi sen tajuan. Perussuomalaisten mielestä valtiovarainvaliokunta on harvinaisen oikeassa moittiessaan hallitusta EU-tierahojen heikosta hankkimisesta Suomeen verrattuna esimerkiksi Irlannin kykyyn tehdä tiensä unionin yhteisillä rahoilla. Tässä asiassa mielestäni ylpeys on turhaa ja kovin tyhmiä.

Lipposen hallitus on alueellisen eriarvoisuuden hallitus. Tämän hallituksen aikana on Suomen eri alueiden välinen epätasa-arvo oleellisesti lisääntynyt. Räikeimmin tämä käy ilmi liikenne- ja maatalousrahoissa ja aluehallinnon uudistuksessa. Lääniuudistuksesta on puhuttu viime viikkoina varmasti, kyllästymiseen asti, mutta totean vielä ratkaisun jo tapahduttua, että aikaisemmin lääniensä reuna-alueilla sijainneet kunnat ovat nyt niin perukoilla, että niitä hädin tuskin enää

muistetaan. Kuinkahan hyvin esimerkiksi Ullavan asioita ja ongelmia tunnetaan mahdollisessa uudessa pääkaupungissa Turussa, kun ne ovat pyrkineet Vaasassakin unohtumaan?

Maataloudessa Suomi on nopealla tahdilla tyhjentymässä itä- ja pohjoisosistaan, ja jäljelle jäävät vain harvat liikemiestilat eteläiseen Suomeen. Jos näin annetaan käydä, muuttuu suuria alueita maastamme elinkelvottomiksi ja tyhjenee nopeasti asukkaista. Silloin ei alueilla menesty enää mikään yritysmuoto ja ne on pysyvästi menetetty keskittämisen alttarille. Maataloudessa tulisi pikaisesti havaitua huomaamaan uhkaava tilanne ja hallituksen muuttaa suhtautumistaan perheviljelmiin niin, että niiden elinmahdollisuudet turvataan kaikkialla Suomessa.

Arvoisa puhemies! Hallitus ottaa budjetissaan tietoisesti riskin sekä ulkoisen että sisäisen turvallisuuden kohdalla. Poliisimäärärahat eivät riitä edes kaikkien olemassa olevien virkojen täyttämiseen, vaikka todellisuudessa tarvitsisimme pikaisesti lisää virkoja kansainvälisen rikollisuuden maahamme leviämisen ehkäisemiseksi tai edes hidastamiseksi. Mahdollisesti tuleva Suomen ja Viron välisen viisumipakon poistuminen tulee sekin merkittävästi lisäämään painetta sisäisen järjestyksemme valvomiseksi. On kansalaisten turvallisuuden väheksymistä, mikäli tietoisesti alimitoitetaan poliisimäärärahoja vuodesta toiseen.

Armeijan määrärahat ovat koko ajan alene-massa, osin ainakin joidenkuiden mielestä ylikalliin Hornet-hankinnan seurauksena. On kuitenkin turhaa rankaista puolustusvoimia siitä, että päättäjät ovat antaneet mahdollisen virheen tapahtua. On myös lyhytnäköistä ja vaarallista tietoisesti tinkiä puolustusvalmiudestamme ja armeijan toimintakyvystä vain koston hengessä. Perussuomalaisten mielestä vuosille 98—99 suunnitellut leikkaukset on peruttava ja sen sijaan turvattava määrärahalisäyksillä puolustusvoimien ja siellä suoritettavan koulutuksen häiriötön toiminta sekä lisäksi kotimaasta tehtävillä hankinnoilla oman puolustusmateriaalituotantomme jatkuvuus.

Lopuksi, arvoisa puhemies, muutama sana yksityistämisestä. Valtion suuryritysten osakkeiden kontrolloitu myyminen yksityisille on järkevää, kunhan kansallisesti merkittäviä tuotannonaloja ei päästetä ulkomaalaisten määräysvaltaan. Myynnistä saatava tuotto on sijoitettava kansallisesti järkevästi niin, että se synnyttää todella uusia työpaikkoja, uutta osaamista ja monipuolistaa elinkeinorakennettamme.

Kokonaan toinen asia on palvelutoimintojen yksityistäminen, josta Posti on surullinen ja vakava esimerkki. Kun Posti on vapaasti päässyt päättämään verkostostaan ja palveluistaan, on vaarassa syntyä laajoja katvealueita eri puolille Suomea. Tämä vaarantaa kansalaisten tasa-arvoisuuden asuinpaikasta riippuen. Emme hyväksy nyt vallalla olevaa kehitystä ja katsomme, että Postin palveluverkkonsa karsimista koskevat suunnitelmat tulee jäädyttää ja harkita Postin palauttamista yhteiskunnan kontrolliin ja vaikkapa hallintaan.

Sama kehitys on estettävä tiestön ja muiden osalta, muuten ei hyvä seuraa. Tietty peruspalvelut kuuluvat nykyaikaiseen palveluyhteiskuntaan, ja kaikkia ei voida kaupallistaa sortamatta merkittävää osaa suomalaisista.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Haluan ensiksikin kiittää eduskuntaa paikalla olevien harvalukuisten edustajien välityksellä siitä asiallisesta käsittelystä, jonka ensi vuoden budjettiehdotus tässä talossa on saanut osakseen, kuten myös minusta hyvin rakentavasta keskustelusta, joka ryhmäpuheenvuoroissa on tullut esiin.

On aivan selvää, että meidän taloudessamme on selkeän myönteistä perusvirettä. Yhtä lailla selvää on se, että hallituksen arviot ensi vuoden bkt:n kasvuluvusta ja keskimääräisestä työttömyysluvusta ovat päivä päivältä käyneet yhä realistisemmiksi niin, ettei niitä ole viime aikoina kukaan rojhennut kyseenalaistaa, niin kuin vielä loppukesästä tapahtui. Me olemme menossa selkeästi kohti valoisampia aikoja.

Voidaan tietysti kysyä, mistä se ilmapiirin selkeä paraneminen tämän syksyn aikana on johtunut. Minusta tuntuu, että osansa on tällä luottamuksen budjetilla jo siinä vaiheessa, kun budjettiesitys annettiin. Kyettiin hoitamaan kaksi asiaa yhdellä kertaa, toisaalta takaamaan se, että vakaa budjettilinja jatkuu, ja toisaalta muuttamaan meidän ylikireän verotuksemme tuloverotukseen suhtautumista niin, että saatiin uskottavissa olosuhteissa 5 miljardin markan tuloveron alennus. Vaikkei tuloveron alennus ole vielä edes näkynyt veronmaksajilla, se on tuntunut heidän mielisään. Uskon, että tämä positiivinen ilmapiiri, joka nimenomaan on lähtenyt kasvamaan kotimarkkinoiden ja kotitalouksien luottamuksen kasvusta, on olennainen tekijä myös jatkoon kanalta.

Mutta olen varsin ilahtunut siitä, että useissa puheenvuoroissa on ymmärretty, että vastuun

kantamisella myös jatkossa on olennainen merkitys. On aivan väärä johtopäätös ajatella, että nyt olisi varaa kaikkeen kauniiseen. Ei ole olemassa paluuta 60-, 70- tai 80-luvun politiikalla, jossa mulle sulle -periaatteella haluttiin luoda kaikkea valtion menoja lisäävää. Me maksamme sitä laskua edelleenkin. Me maksamme myös ylisuuria etuuksia taanneen lainsäädäntömme jälkilaskua.

Huomiota on kiinnitetty taas kerran siihen, että budjettitalouden perustana olisivat Emu-kriteerit. Minä torjun tämän väitteen yhtä jyrkästi kuin aikaisemminkin. Suomi täyttää Emu-kriteerit. Emu-kriteerit ovat meille helppoja, mutta meillä on valtiontalouden syvä ongelma. Huolimatta siitä, että ensi vuoden budjetin mukaan velanotto tuntuvasti supistuu, se on edelleenkin aivan liian korkea. Se on toiseksi korkein eurooppalaisista maista ja se on erittäin huono sijoitus ottaen huomioon sen, että koko eurooppalainen sarja on tässäkin suhteessa aika lailla heikoilla.

Joissakin puheenvuoroissa täällä on haikailtu velkatalouden perään. On puhuttu siitä, että kaikki Euroopan maat leikkaavat menoja muka Emu-kriteerien pelossa. Minä luulen, että ne leikkaavat menojaan sen vuoksi, ettei niillä ole varaa enää velkaantua. Yksi velallisen elämän lainalaisuuksia on nimittäin se, että ei aina riitä lisää velkaa. Jos vuosi vuodelta käy hakemassa yhä enenevää määrää velkaa, sitä ei jonain päivänä enää saa. Tämä on kaikkien Euroopan valtioiden talouden ongelma mutta, niin kuin totesin, toiseksi pahimmin juuri Suomen ongelma.

Tämä valtiontalouksien velkaantuminen Euroopassa on johtanut selvään eurooppalaisen elämänmuodon, eurooppalaisen talouden, kriisiin, joka näkyy työttömyyden lisääntymisenä tällä hetkellä liki kaikissa Euroopan maissa. On aivan selvää, että Suomi on tässä elämänmuodossa ja tämän tyyppisessä yhteiskuntakehityksessä mukana riippumatta siitä, olemmeko me EU:n jäseniä tai pyrimmekö me Emuun. Me elämme samalla tavoin ja me olemme eläneet vähän vahvemmin velaksi kuin keskimäärin eurooppalaiset maat. Se tie ei vain jatku.

Kun totesin, että puheenvuorot ovat olleet rakentavia, panin merkille myös tyytyväisyydellä sen, että keskustan puheenvuorossa todettiin, että keskusta varsin hyvin ymmärtää, että ei taloudessa ole liikkumavaraa ja että myös keskusta olisi tehnyt säästöjä, jos olisi ollut hallituksessa. Mutta miten ihmeessä tämän puheenvuoron kanssa sopii sitten muu keskustan esiintyminen

budjetin yhteydessä. Näen kaksi hyvin jyrkästi puheiden kanssa ristiriidassa ollutta piirrettä keskustan vastalauseessa. Siinä nimittäin lisätään valtion menoja 2,5 miljardia markkaa.

Ehkä suurin yksittäinen yhteinen nimittäjä menojen lisäykselle on maatalouden menojen lisääntyminen. (Ed. Pekkarinen: Ei pidä paikkaansa!) — Se on runsas 0,5 miljardia, suurin yhtenäinen nimittäjä. — Tämä tarkoittaisi, että te katsoisitte, että meillä olisi vuosittain varaa siis lainata vielä enemmän 2,5 miljardia lisää plus maksaa kumulatiivisesti sille summalle korkoja. Minä en usko, että meillä on siihen varaa.

Toinen aika lailla ihmetystä herättävä seikka on se, että samanaikaisesti keskustan vastalauseessa todetaan, että eläkkeitä ja työttömyyskorvauksia pitäisi parantaa ja heti seuraavalla sivulla, että niiden suorittamiseen perittäviä maksuja tulisi alentaa. Miten se yhtälö toimii, että voi maksaa korkeampia eläkkeitä, jos eläkemaksuja alennettaisiin? Miten se yhtälö toimii, että voidaan maksaa parempaa työttömyysturvaa, jos alennetaan sen maksamiseen kerättyjä summia? Se on aivan mahdotonta matematiikkaa. (Ed. Pekkarinen: Emmehän me tällaisia ole esittäneetkään!) — Kun tutustuu vastalauseeseen, niin sielöhän se näkyy.

Edelleen sitten täällä on monissa puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota työttömyyteen. Minä uskon, että juuri se luottamus, jota tällä budjetilla luodaan, ja tämä ilmapiiri, mitä tänä syksynä Suomessa on ollut ja joka ilmapiiri jatkuvasti paranee, on paras läke työttömyyteen. Paras läke minusta ei ole se työreformi, jota keskusta mainostaa mutta vain nimikkeenä. Nyt sitä kuvattiin, että se sisältää ”monia asioita”, mutta koskaan ei ole kukaan vaivautunut sanomaan, että mitä ne ”monet asiat” ovat. Minusta työreformin osalta tehtiin tänään merkittävä ratkaisu tässä salissa, vapautettiin pätkätyöesityksessä määräaikaista työsuhteita. Se toivon mukaan antaa työnantajille rohkeutta palkata uutta väkeä.

Tuloverotuksen osalta on ilahduttavaa nähdä, että useissa ryhmissä tuloveroalennus ymmärretään nyt huomattavasti paremmin kuin alkusyksystä. Ymmärretään se, että tuloverotusta on pakko alentaa ja että sitä on pakko alentaa kaikissa tuloluokissa.

Me kuulimme myös ed. Savelan puheenvuorossa, että toimeentulotuen normitulo on tasolla, jota vastaavan tulon voi saada vain sellainen perhe, jossa työssäkäyvä toinen vanhemmista ansaitsee vähintään 16 000 markkaa kuukaudes-

sa. Samanaikaisesti keskustan vastalauseessa leimataan 180 000 markkaa ansaitseva henkilö suurituloiseksi. Hänelle nimittäin keskustan vastalauseen mukaan olisi pitänyt asettaa ylimääraistä savamaksua. Miten voi olla mahdollista, että te pidätte suurituloisena sellaista henkilöä, joka ei kykene elättämään perhettään edes sille tasolle kuin toimeentulotuen normitulo elättää perheen? Miten ihmeessä tällainen käsitys voi olla keskustasta peräisin? Minulla on ollut aina se käsitys, että alkiolainen ajattelu arvostaa työn tekemistä, mutta te ette sitä kyllä näköjään alkuunkaan arvosta.

Täällä on useassa puheenvuorossa kiinnitetty huomiota myös siihen, että eduskunnan tekemät muutokset ovat olleet suhteellisen vähäisiä. Erityisesti ed. Malm totesi, että liikennejaoston esityksiä on pyritty saamaan takaisin hallituksen alkuperäisen esityksen muotoon. Minusta on hyvä, että eduskunta pohtii perusteellisesti budjettiesitystä kaikilta osin, mutta esitän sellaisen toivomuksen, ehkäpä vaikka sinne liikennejaostoon päin, ettei kävisi jatkossa niin, että se polttavin tarve ilmenee aina jollain sellaisella paikkakunnalla, mistä liikennejaostossa sattuu olemaan edustaja. Näinhän on käynyt säännönmukaisesti, ja näin käy tässäkin budjetissa. En tiedä, onko se ihan tasapuolista koko maan kannalta.

Arvoisa puhemies! Minä uskon, että budjettiesitys, sen käsittely ja hyväksyminen eduskunnassa, tulee osaltaan vahvistamaan luottamusta Suomen talouteen Suomen rajojen ulkopuolella. Joku voi sanoa, että eihän sillä niin merkitystä ole, mitä ne markkinavoimat meistä ajattelevat. Minä joudun tässä muistuttamaan velallisen elämän lainalaisuuksista. Olipa tuollaisia markkinavoimia tai ei, niin se on selvää, että velallinen on riippuvainen velkojasta. Näin ollen me olemme tehneet itsemme aika riippuvaisiksi ehkä niistä markkinavoimista, niistä voimista, jotka meille lainaa antavat. Sitä lainaa joudutaan jatkossakin hakemaan.

On äärimmäisen hyvä asia, että me kykenemme antamaan täältä sellaisen signaalin, että ehkä tämä porukka joskus nousee jaloilleen niin, ettei enää tarvitse kuunnella. On erittäin tärkeää, että luottamus vakaaseen talouskehitykseen edelleen kotimassakin kasvaa. Se on kasvanut, niin kuin totesin, syksyn aikana, ja olen aivan varma, että myös tämän budjetin hyväksyminen osaltaan on tuota uskoa vahvistamassa.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Puutun erääseen pieneen yk-

sityiskohtaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuoron käyttänyt ed. Savela kiinnitti huomiota joustoihin ja paikalliseen sopimiseen. Kun kokoomuspuolueen puheenjohtaja, ministeri Niinistö on paikalla, esittäisin erään esimerkin kautta kysymyksen.

Eräällä saneeraustyömaalla rakennusalan ihmiset tekevät töitä 30 markkaa tunti, 150 markkaa päivärahaa per päivä, asuntona linja-auto, joka on vaarallinen, koska siellä on irtonaiset sähkölämmittimet. Tämä 30 markkaa per tunti on jatkuva tuntipalkka läpi vuorokauden, niin kauan kuin kaveri jaksaa tehdä töitä seitsemänä päivänä viikossa. Herää vain kysymys siitä, että jos te haluatte joustoja ja paikallista sopimista, siis villin lännen tyyliin, niin onko tämä kokoomuksen yhtenäinen kanta?

Ihan vakavissani herätän tämän kysymyksen sen vuoksi, kun jatkuvasti puhutaan siitä, että pitää joustaa ja sopia. Kun tässäkin esimerkkitapauksessa on sovittu paikallisesti alle työehtosopimusnormien, niin onko tämä se kokoomuksen tavoite?

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö on laskenut aivan oikein. Keskustan vastalauseen mukaiset budjettileikkaukset ovat määrältään vähän yli 2 miljardia markkaa pienempiä kuin hallituksen esityksessä olevat. Mutta, ministeri Niinistö, niin kuin vastalauseita tarkemmin läpi käydessänne saatatte havaita, keskusta kohdentaa leikkaukset eri tavalla kuin hallitus: sosiaalisesti oikeudenmukaisemmin ja alueellisesti oikeudenmukaisemmin niin ikään.

Edelleen, tuloverotuksen kevennykset me kohdennamme niin, että kevennykset auttavat nimenomaan niiden kulutuskysynnän lisäämistä, joille kulutuskysynnän lisäämismahdollisuudet ovat tarpeellisimpia: keskituloisia ja pienituloisia, jotka te unohdatte omassa esityksessänne. Edelleen, me kohdennamme työllistämiskynnyksen madaltamisen juuri pieniin ja keskisuuriin, ennen kaikkea pieniin, työvaltaisiin yrityksiin.

Näiden kaikkien toimien yhteisvaikutus on se, että kehitys näin toimien on varmasti, me uskomme siihen, työllisyyden kannalta myönteisempi, ja kun työllisyys paranee, niin myöskään budjetin kaikki menot eivät tule olemaan niin suuria kuin hallituksen pohjaesityksessä on. Ministerin oma ministeriö laskee perinteisesti, että 1 prosenttiyksikkö työttömyydessä alaspäin merkitsee budjettiaukon supistumista noin 2 miljardilla markalla.

Näillä toimilla, mitkä me esitämme vastalauseessamme, jotka toimet rohkaisevat juuri niiden kulutuskysyntää, jotka tarvitsevat lisää kulutuskysyntää, jotka auttavat niitä työllistämään, jotka pystyvät lisää työllistämään, päästään myös työllisyyden kannalta parempaan ratkaisuun, jolloin myöskin leikkausten määrä on mitoitettavissa niin kuin keskustan vastalauseessa on tehty.

Mitä muutoin tulee ministerin eräisiin väitteisiin, kohta pääsen niihin tarkemmin kajoamaan omassa puheenvuorossani.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitin huomiota kahteen asiaan. Kun ministeri Niinistö sanoi, että velkaantuminen johtaa työttömyyteen, tästä voidaan tietenkin riidellä ja kiistellä. Väittäisin kuitenkin, että työttömyys johtaa velkaantumiseen. Tämä osoittaa myös, että hallitus kiinnittää enemmän huomiota velan supistamiseen kuin työllisyyden parantamiseen. Niin kuin ed. Pekkarinen totesi, työllisyyden paraneminen vaikuttaa kyllä hyvin nopeasti velkaantumiseen.

Sitten toinen asia. Ministeri Niinistö, te sanoitte, että paras lääke — ymmärsinkö oikein — työllisyyteen ja hyvään talouteen on myönteinen ilmapiiri. Tietenkin myönteisellä ilmapiirillä on oma merkityksensä, mutta kyllä teoilla on paljon suurempi merkitys, ja tekoja ei oikein tahdo löytyä tästä budjettiesityksestä. Eikä teidän kannata vähätellä niitä esityksiä, mitä oppositio on tehnyt. Oppositio on korostanut työllisyyden merkitystä ja panostamista työllisyyteen, mikä varmasti johtaisi niin pienempään velkaantumiseen kuin myös myönteisempään ilmapiiriin. Ilmapiiri ei ole tässä maassa tänä päivänä kovin myönteinen, kun vain 20 prosenttia ihmisistä pitää hallitusta jotenkuten tyydyttävänä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö viittasi ilmapiiriin, jonka paraneminen hänen mukaansa johtaa työttömyystilastojen parantamiseen.

Jos katsomme, mitä vuoden sisällä on tapahtunut, niin työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun 23 400:lla. Kaikkien työvoimatoimistoista työtä hakevien määrä on edelleenkin 665 000, ja tämä luku on vain 3 900 vähemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Nämä 23 400 työpaikkaa, mitä ne ovat? Kun tutkii tarkemmin tilastoja, niin valtaosa näistä on nuoria, jotka ovat saaneet koulutusta. 5 000 näistä on sellaisia henkilöitä, jotka on työllistetty erilai-

silla työllistämisperusteisilla tuilla. Varsinaisia työpaikkoja on syntynyt vain muutama tuhat yhden vuoden aikana.

Toivon, etteivät valtiovarainministeriön korkean virkamiesjohdon, erityisesti Sailaksen, käsitykset heijasta ministerin käsityksiä. Sailashan sanoo, ettei ole tarve mihinkään uusiin työllistämistoimenpiteisiin ainakaan rakennusallalla, jotta ylikuumentuminen vältettäisiin.

Haluaisin tiedustella: Onko ministeri todellakin sitä mieltä, että muutaman tuhannen uuden työpaikan luominen vuoden sisällä on ollut riittävää? Jos tämä tahti jatkuu, niin tilannehan on se, että me todella puolitamme työttömyyden, mutta vasta pitkälti vuoden 2050 jälkeen.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö käytti sinänsä varsin perustellun ja rauhallisen puheenvuoron, mutta arvosteli meidän veromalliamme, joka keventäisi hallituksen esitykseen nähden verotusta noin 150 000 vuosituloihin saakka ja siitä ylöspäin alkaisi sitä hieman kiristää. Ministeri osoitti meille kysymyksen, pidämmekö me 150 000 markan ansaitsojia suurituloisina.

Tähän joutuu vastaamaan tämän päivän lehdessä olleen tilaston valossa, jossa todettiin, että Helsingin kaupungissa työssä olevien keskimääräinen ansio on noin 110 000 markkaa vuodessa. Jos sitä verrataan koko maahan, niin koko maan työssä olevien vuosiansio on selkeästi tätä vähemmän. Sitä taustaa vasten voidaan todeta, että kyllä 150 000 markkaa vuodessa ansaitseva on kohtalaisen hyvätuloinen.

Me toki mielellämme antaisimme myös heille kevennystä, mutta niin kuin valtiovarainministeri itse totesi, velkaantuminen on saatava pysähtymään, ja siksi se, kelle kevennystä annetaan, on pystyttävä priorisoimaan. Me katsomme, että nekin, jotka ansaitsevat 100 000 markkaa vuodessa tai sitä vähemmän, tekevät arvokasta työtä ja elättävät itsensä, mutta heillä on puutetta kulutuskyvystä. Siksi kevennys olisi oikeudenmukaisuuden ja myös kulutuskyvyn lisäämisen nimissä pitänyt suunnata sinne.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Juuri ed. Saaren mainitsemista seikoista johtuen hallitus teki veronalennusesityksen, joka erinomaisen oikeudenmukaisesti ja tasaisesti alentaa kaikkien tulonsaajaluokkien verotusta.

Minusta tämä on kyllä nyt todella mielenkiintoinen keskustelu. Johdonmukaisesti nimittäin

siitä, mitä ryhmän puheenjohtaja Saari äsken totesi, seuraa myös se, että te pidätte suurituloisena toimeentulotuen normitulon varassa elävää perhettä. Ei voi olla mitään muuta matemaattista johtopäätöstä. Jos teidän mielestänne, niin kuin vastalauseessa on esitetty, 180 000 markkaa vuodessa ansaitseva on suurituloinen, jolla voitaisiin maksattaa korkeampaa sava-maksua, niin toimeentulotuesta kertyy enemmän kuin se 180 000 vuodessa. Jos siis teidän suurituloinen henkilönne suostuisi pysymään kotona, hän ansaitsee paremmin, ja teistä hän ei ole suurituloinen, mutta häntä vähemmän ansaitseva työssä käyvä on. Minusta tämä on käsittämätöntä. Ei mikään yhteiskunta voi rakentua niin, etteikö kaiken itsensä ja perheensä elättämisen perusta ole kuitenkin työn tekeminen ja itse itsestään ja perheestään huolehtiminen, jos siihen vähänkin on mahdollisuuksia.

Mutta teidän logiikkanne on tässä aivan toinen. Te kannustatte toisenlaiseen olemiseen. Teidän vastalauseenne kannustaa siihen, että äkkiä pois töistä. Jos nelihenkisessä perheessä vain toinen vanhemmista on töissä ja hänen ansionsa ovat vähänkin alle 20 000 markkaa, teidän sanomanne hänelle on, että äkkiä pois töistä. Paremin tienaa kotona olemalla ja odottamalla sosiaaliturvaa.

Huomaan, että keskustan ryhmä on muutoinkin keksinyt — myös se — ikiliikkujan. Ed. Pekkarinen, te lisäätte tässä valtion menoja 2,5 miljardia. Ei se ole mitään säästöjen toiseen paikkaan kohdentamista, vaan se on puhdasta, kylmää velkojen lisäystä, mitä te esitätte.

Ed. Kallis kiinnitti huomiota velkaantumisen ja työttömyyden keskinäisiin suhteisiin. Kiinnitin myös huomiota teidän puheenvuoroonne. Olen vähän eri mieltä tästä sapattivapaa-ajatuksesta. 10 miljardilla, niin kuin sanoitte, saataisiin väkeä töihin. Se on aika kallista työllistämistä, kun ottaa huomioon, että työn määrä ei siinä lisäännä yhtään. Kyllä me olemme täällä Suomessa ja koko Euroopassa tämän olemisemme kanssa siinä tilanteessa, että meidän on kyettävä luomaan terveitä työpaikkoja, elinkeinoelämän terveesti luomia työpaikkoja. Ei siinä auta, että valtion budjetista osoitetaan 10 miljardia markkaa ja jaetaan se työ, joka ei yhtään lisäännä. Se ei hyvää lisää, ja niin ei voida kovin pitkään elää.

Miksi velkaantuminen on nimenomaan johtanut työttömyyteen Euroopassa? Se johtanut korkeampaan korkotasoon, ja ennen kaikkea se on vaikuttanut uskottavuuteen. Sellainen maa, joka jatkuvasti velkaantuu, ei nauti uskottavuutta, ei

maan sisällä kansalaisten keskuudessa eikä myöskään ulkopuolisten silmissä. Ellei ole tulevaisuuden uskoa, ei ole ponnisteluhalujakaan. Silloin mennään taaksepäin. Mutta kunhan hoidetaan velkaantumisongelma, nähdään, että ilmapiiri paranee. Minä olen tarkoittanut ilmapiirin parantumisella sitä, että ihmiset alkavat uskoa tulevaisuuteen, niin kotitaloudet kuin yrityksetkin. Se on se luonnonvoima, jolla myös työttömyys hoituu.

Olen siinä mielessä ed. Laakson kanssa aivan samaa mieltä, että tempuilla ei työllistetä. Ei auta se, että tilastot kaunistuvat, jos me emme näe, että syntyy uutta työtä. Mutta siinä olen eri mieltä, että sitten pitäisi tehdä joitain muita temppeja, niin kuin te haluaisitte tehdä, työntää rahaa vähän toisella tavalla ulos ja hankkia sillä yhtä teennäisiä työpaikkoja, yhtä teennäisiä tilaston kaunistamisia. (Ed. Laakso: Ovatko rakennusalan työpaikat teennäisiä?) — Rakennusala toimii elinkeinoelämässä ja toimii niiden lainalaisuuksien mukaan, mitkä siellä vallitsevat. Ei se auta kovin paljoa, jos me julkisin varoin rakennamme vain sen takia, että rakennuksia pitää saada jotkut rakentamaan ja pitää olla rakennustyötä. Kyllä pitää olla kysyntää. Se on se lähtökohta. Kysynnän lisääntyminen minusta on parhaiten luotavissa juuri sillä tavalla, että me luomme uskoa tulevaisuuteen, niin kotitalouksiin kuin yrityksiinkin uskoa tulevaisuuteen. Sillä tavalla me teemme Suomessa terveitä työpaikkoja, ainoastaan ja vain sillä tavalla.

P u h e m i e s : Arvoisat edustajat! Ryhmäpuheenvuorojen jälkeinen debatti jatkuu. Teillä on vielä runsaasti pyydettyjä ja minun teille suunnittelemani puheenvuoroja. Se jatkuu nyt, seuraavana ed. Kuoppa.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Suomi noudattaa Emun mallioppi-laana kovaa Emun talouskuria, jyrää sosiaaliturvaa ja kiristää pitkäaikaistyöttömien verotusta. Työllisyys sen sijaan on jätetty markkinavoiimien varaan toivoen, että työllisyys parantuisi.

Valtiovarainministeriön esittämät ennusteet työttömyyden kehityksestä ovat etääntyneet jatkuvasti todellisuudesta. Jälleen marraskuussa työttömyys on taas kääntymässä nousuun. Hallitus ei esitä mitään sellaista uutta, mikä johtaisi työttömyyden puolittumiseen.

Tässä haluan esittää kyllä väitteen, että on tarvetta vuokra-asunnoista. Vuokrataso on noussut ja nousee entistä enemmän, jos vuokra-

asuntotarve kasvaa ja vuokra-asunnoista syntyy kova pula. En voymärtää sitä näkökohtaa, että vuokra-asuntotuotanto olisi jollakin tavalla keinotekoista työllistämistä. Mielestäni valtion pitäisi suunnata varoja nykyistä enemmän vuokra-asuntotuotantoon, jotta voitaisiin myös vuokratason nousua hillitä ja tarjota asuntoja niille asunontarvitsijoille, joita erityisesti suurissa asutuskeskuksissa on runsaasti. Patoutunutta tarvetta on ehkä vielä enemmän, kuin mikä nyt näkyy. Minä näen, että se ei ole mitään keinotekoista.

Lisäksi haluan todeta, että työsopimuslain 2 §:n muuttaminen ei lisää työpaikkoja, mutta merkitsee yhä lisääntyvää epävarmuutta työntekijöitten keskuudessa ja mahdollistaa viidakon lait työelämässä.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Me täytämme jo Emu-kriteerit, mutta me joudumme jatkamaan edelleenkin tiukkaa talouspolitiikkaa, ja se johtuu siitä, että meidän valtiontaloutemme ei täytä minkään maailman kriteerejä. Se on toiseksi heikoin Euroopassa.

Mutta kun tässä tuli samanaikaisesti puheeksi vuokra-asunnot ja työsuhteet, niin minä haluaisin vähän sitä joustavuutta valottaa myös ed. P. Leppäselälle.

Meillähän 60-luvun lopulla nähtiin välttämättömäksi, että vuokra-asuminen pitää säännellä tarkoin sekä oikeudellisilta suhteiltaan että markkamäärien suhteen. Silloin oli 400 000 vuokra-asuntoa. Kun tuo välttämätön "tarve" oli tehnyt tehtävänsä parinkymmenen vuoden aikana, ei yksityis sektorilla enää ollutkaan vuokra-asuntoja. Oli vahva vuokralaisen turva, muttei vuokra-asuntoja.

Kun 90-luvun alussa ryhdyttiin vapauttamaan näitä säännöksiä, alennettiin sääntelyn oikeudellisen suhteen tasoa ja säännöstelyn markkamääräistä tasoa, havaittiin, että vuokrat eivät sinänsä nousseet, mutta vuokrasuhteiden määrä nousi huikaisesti, niin että ollaan jälleen palaamassa siinäkin terveen kysynnän aikoihin, jolloinka kannattaa rakentaa vuokra-asuntoja, vuokrataloja.

Mitä tästä opitaan? Ilmeisesti opitaan se, että pitää olla jonkun verran sopimusvapautta kahden ihmisen välillä, vaikka toinen heistä sattuisi olemaan se pahamaineinen 60-luvulla pidetty vuokranantaja tai toinen heistä sattuisi olemaan nyt 90-luvulla työnantaja. Miksei näiden ihmisten anneta sopia? Jos sopimusvapautta lisätään, se johtaa sopimussuhteiden lisääntymiseen. Tämä on aivan selvä asia.

Mitä tulee ed. Kuopan valtiovarainministeriön työttömyysarvioihin kohdistamiin moitteisiin, niin me olemme arvioineet, että tänä vuonna työttömyys on keskimäärin 16,4 prosenttia, ja näyttää siltä, että arvio toteutuu. Me olemme arvioineet, että ensi vuonna työttömyys on keskimäärin 15,4 prosenttia, ja näyttää, että tuokin arvio on täysin realistinen.

Mutta mitä tulee edelleen vuokra-asuntojen tuottamisen tukemiseen, budjetissahan on huomattavat määrärahat siihen tarkoitukseen.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Poliittinen kulttuuri on muuttunut ainakin viime vuodesta, kun hallituksen puolelta lukematta vastalauseita väitettiin siinä olevan 6 miljardin aukko ja erilaisia säästöjäkin vain 1,7 miljardia.

Kyllä valtiovarainministeri Niinistö syyllistyy kahteen asiaan. Ensinnäkään ette vastaa siihen meidän kritiikkiimme, joka tulee teidän omista eduskuntaryhmistänne, siihen että teidän budjettilinjanne on epäsosiaalinen. Yritätte vain väittää muuta esimerkiksi tälläkin tekosyillä, että muka toimeentulotuki oikeuttaa 150 000 markan tuloihin. Jos näin on, teidän viestinne on sitten, että nämä kaikki pois töistä ja toimeentuloluukulle; niinhän te viestitte, jos te ette käy itse sen ongelman kimppuun.

Kyllä keskustan linja on se, että ihmisen itsentunto on siitä kiinni, että hän itse pystyy omalla työllään parantamaan toimeentuloaan. Sitä mallia me esitämme emmekä koe olevamme vastuussa tällaisista hallituksen käsissä olevista sosiaaliturvan epäkohdista, joka esimerkiksi tuossa tulee, saati sitten siitä, että ministeri ei ole perehtynyt näihin laskelmiin, joilla me esitämme rahoitettaviksi vastalauseemme mukaisia ehdotuksia.

Aivan samalla tavalla viime vuonna me esitimme erilaisia säästöjä, sellaisia että ne eivät suoraan olisi näkyneet työttömyytenä, kuten maataloudessa 20 000—30 000. Kuinka kalliiksi tämä lapsenhoitopaketti tuli? Meidän mallimme ei olisi tiennyt näin isoja veromenoja. Se olisi ollut oikeudenmukaisempi, kannustavampi ja sosiaalisempi. Meillä oli kyllä oikeus toimia omalla linjallamme ja esittää tämä vaihtoehto, joka todella olisi toiminut niin, että verorasitus olisi jo keveämpi ja työllisyys parempi.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Niinistö kyllä arvosotelee varsin heppoisin perustein nyt keskustan vastalauseita. Jos hän paneutuu keskustan esi-

tyksiin, hänen on myönnettävä, että ehdottomasti esityksemme ovat työllistävempiä ja sosiaalisesti oikeudenmukaisempia. Mutta ilmeisesti on niin, että hän kokoomuspuolueen johtajana ei edes tiedä, mitä sosiaalinen oikeudenmukaisuus on.

Vain yhdestä lähtökohdasta me voimme olla ilmeisesti yhtä mieltä, ja se on se, että vain työttömyyden väheneminen ja työllisyyden paraneminen antaa kestäväen taloudellisen pohjan. Mutta entä sitten, kun niitä työpaikkoja pitäisi luoda? Me kaikki uskomme uuteen teknologiaan ja siihen, että yritystoiminnassa tapahtuvat joustot ym. antavat mahdollisuuksia työllisyyden paranemiseen, mutta kaikki laitamme myös toiveemme siihen, että palvelualoille on synnyttävä kymmeniätuhansia uusia työpaikkoja. Muuten ei työttömyys helpotu.

Miten te voitte kuvitella, että ottamalla kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta ihmisiltä tämän budjetin ja budjettilakien yhteydessä pois varoja palvelujen kysyntä saadaan kasvuun? Hyvätuloiset, jotka saivat pääosan verohelpotuksista, pääsevät varmasti useamman kerran ulkomaille, mutta kotimarkkinoilla kysyntä ei näillä toimilla parane.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö totesi, että tänä aamuna tehtiin merkittävä päätös työvoiman palkkauksen kynnyn alentamiseksi. Se oli merkittävä ja kyseenalaisella, ihmeellisellä tavalla syntynyt ratkaisu, jossa todella palvelualojen pätkätoiden solmimista helpotettiin ja samalla myös huononnettiin sitä turvaa, joka koski sairausajan palkan maksamista alle kuukauden työsuhteessa. Tänään olemme saaneet lukea lehdistä, että työministeri Jaakonsaari aikoo tammiukuussa tehdä esityksen, jossa palautetaan tämä sairausajan palkanmaksu lyhyisiin työsuhteisiin.

Kysynkin ministeri Niinistöltä: Onko kokoomus osaltaan tähän ratkaisuun sitoutunut, ja kantaako yleensä kokoomus huolta siitä, mitä hallitusohjelmassa on luvattu, että osa-aikaisten ja määräaikaisten niin sanottujen pätkätoiden tekijöiden asema selvitetään ja heidän asemansa turvataan? Kovasti on näyttänyt tähän asti, että kokoomusta kiinnostaa lähinnä se, että kynnystä alennetaan eli epätyypillisten työsuhteiden solmimista helpotetaan, mutta ei ole kovin paljon näyttänyt kiinnostavan se, minkälainen asema niillä työntekijöillä on, jotka joutuvat työskentelemään näissä epätyypillisissä työsuhteissa.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö käsitteli keskustan veromallia jollain asianajajan nippelilogiikalla. Tosiasiahan on, että keskusta keventää tuloverotusta aivan yhtä paljon kuin hallituskin eli 5,5 miljardia. Me vain kohdistamme nämä verokevennykset työllistävämmiin ja oikeudenmukaisemmin. On niin, että nimenomaan tulo- ja kannustinloukut, joista ministeri Niinistö puhui, ovat pahimmat nimenomaan keski- ja pienituloisilla. Meidän mallimme lähtee siitä, että enintään 15 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevan henkilön osalta me kevennämme verotusta enemmän ja sen jälkeen vähemmän kuin hallitus, mutta kaikkien tuloverotus kevenee tähän vuoteen verrattuna. Ministeri Niinistö, juuri matalapalkkaloille pitää antaa nopeimmat veronkevennykset nimenomaan työllisyysystiä.

Mitä tulee myös toiseen työllisyysnäkökulmaan, kotityön verovähennyskelpoisuuteen, on olemassa täysin valmis malli, jota keskusta esittää ja jolla voitaisiin luoda nopeasti 20 000—30 000 työpaikkaa, jotkut sanovat, että jopa 50 000 työpaikkaa. Ministeri Niinistö, tämä malli lepää hallituksen pöydällä, eikä mitään tapahdu. Miksi kokoomus, jonka pitäisi sentään arvostaa kotityötä, ei toimi tässä asiassa?

Mitä tulee vielä yritysverotukseen, niin siltäkin osin teidän linjanne on väärä pk-yritysten näkökulmasta. Valtiovarainministeriö esti siirtymävarausten jouston, mitä olisi välttämättä tarvittu. Tässä tilanteessa, kun Suomi on menossa todennäköisesti Rahaliittoon, nimenomaan pitäisi pienille ja keskisuurille henkilöyrityksille antaa mahdollisuuksia parantaa omavaraisuuttaan. Teidän linjanne, ministeri Niinistö, ei ole työllistävä linja.

Ed. M a l m (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Otin ryhmävuoropuheenvuorossa esiin keskustelut, jotka on käyty hallituksen ja hallitusryhmien välillä budjetin muutoksista. Sanoin silloin, että pidämme tärkeänä, että eduskunnalla on liikkumatilaa myös budjetin osalta. Pidän jatkuvasti sitä tärkeänä, mutta kun valtiovarainministeri väitti, että me olisimme vetäneet jollain tavalla kotiin päin liikennejaostossa, olisin odottanut esimerkkiä, missä minä olisin vetänyt kotiin päin.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ryhmäpuheenvuorojen jälkeiseen ministerin puheenvuoroon, jossa hän aloitti hyvin valoisasti,

että tuloveroalennus on luonut positiivista ilma-
piiriä kansalaisten keskuuteen. Näin varmasti on, mutta uskoisin valitettavasti niin, että se on näennäistä tällä hetkellä ja muuttuu hyvin negatiiviseksi sen jälkeen, kun kansalaiset huomaa-
vat, millä tavoin lainsäädäntö muuttuu nimenomaan pienituloisia kohtaan, jotka joutuvat maksamaan tämän veroalennuksen, joka kohdistuu pääasiassa suurituloisiin. Arvoisa puhemies! Vastoin ministerin kantaa uskoisin, että yhä suurempi joukko kansalaisia ajautuu ikään kuin yhteiskunnan ulkopuolelle, pudotaan peruspäivärahalle ja työmarkkinatuella.

Arvoisa puhemies! Eräs asia, jota minä valitettavasti en ymmärtänyt arvoisan ministerin valoisassa katsauksessa, oli se, kun hän totesi: Paras lääke työttömyyteen on yleinen luottamus. Luottamus on varmasti hyvä asia, mutta, arvoisa ministeri, minä tunnen henkilökohtaisesti pk-yritystoimintaa sen verran, että vaikka kuinka luottamusta olisi yleisesti, kyllä yrittäjät joutuvat harkitsemaan, mitkä ovat välilliset työvoimakustannukset ja menevätkö tuotteet kaupan. Siinä ei mikään luottamus auta, vaan aivan niin kuin ministeri sanoi vastatessaan rakennustoiminnasta ed. P. Leppäselälle: kysyntä ratkaisee. Niin, arvoisa ministeri, se ratkaisee yleisestikin kaikessa yritystoiminnassa ja erityisesti pk-yritystoiminnassa.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö puhui varoitavia sanoja valtion velan kasvusta, joka on edelleen toiseksi korkeinta Euroopassa. Tämä on oikein. Vanha totuushan on, että valtion velka on siirrettyä verotusta, jonka tulevat sukupolvet joutuvat maksamaan.

Nyt te kuitenkin hallituksessa toimitte kokonaan toisinpäin. Hallitus antoi velkarahalla suurituloisille 5,5 miljardin veroalen. Suurituloisia määriteltäessä auttaisi, arvoisa ministeri, jos tietäisitte keskitulon Suomessa. Eikö olisi ollut oikein, että olisi luovuttu veroalesta ja pienennetty velkamäärää vastaavalla summalla? Totuushan on, että veroale kustannettiin kokonaan velkarahalla.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Niinistö totesi ensimmäisessä puheenvuorossaan, että positiivinen la-
taus ja usko tulevaisuuteen on selvästi lisääntynyt. Hän kai tarkoitti lähinnä tämän syksyn kulua. Tämä johtuu siitä, että vaikka hallitus ei ole pystynyt jatkamaan sitä positiivista taloudellista

kehitystä, joka pantiin alkuun erityisesti viime hallituksen loppuaikoina, on olemassa sellainen psykologinen seikka, että ihmiset kyllästyvät josakin vaiheessa kurjuuteen ja irrottavat sitä ostovoimapotentialiaa, jota on olemassa siitä huolimatta, että sanotaan, että ihmiset ovat kurjia ja köyhiä ja heidän taskunsa ovat tyhjiä. Nyt on tullut se aika. Tähän on liittynyt myös positiivinen lataus ja usko tulevaisuuteen, mikä on hetkellisesti nähtävissä.

On aivan selvää, ministeri Niinistö, että jos hallitus ei pysty sellaiseen talouspolitiikkaan, joka sellaisenaan luo uskoa tulevaisuuteen, mitä ei kyllä nyt ole, niin positiivinen lataus yhteiskunnasta häipyä suhteellisen nopeasti ja kuljetaan aika nopeata vauhtia alaspäin sellaisen vaiheen jälkeen, jossa ihmiset näkevät, että heidän positiivinen latauksensa ja uskonsa on ollut perustetonta, vain psykologisista seikoista johtuvaa.

Rouva puhemies! Ministeri Niinistö totesi, että valtiontalouden alijäämää on saatu alennettua. Minä olen monta kertaa ollut kiinnostunut siitä ja toivoisin, että jos ministerille aikaa jää, hän lausuisi käsityksensä siitä, että jos meillä on 400 miljardia markkaa velkaa ja sitä tulee koko ajan joka tapauksessa lisää, koska me selviämme näistä veloista ja millä. Onko se yleensä mahdollista, vai perustuuko kaikki tämä maailmantaloudessa jossakin vaiheessa tietynlaiseen yleiseen armahdukseen, asioiden unohtamiseen? Se ei nyt käy ihan tällä tavalla kuin tässä maallisessa maailmassa. Mutta jokin tällainen täytyy maailmassa tapahtua. Me emme koskaan muuten selviä näistä veloista, ministeri Niinistö. Mikä on teidän mielipiteenne? Tämä nyt ei ollut kyllä positiivista latausta, valitettavasti.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olin pettynyt ja surullinen ministeri Niinistön mielestäni halpahintaisen heiton johdosta, kun hän leimasi keskustan vastalauseen suurin piirtein sellaiseksi, että sen pääsisältö on runsaan 700 miljoonan markan maataloustuen lisäys tai jotain siihen tyyliin. Se piti sisällään paitsi vastalauseen kokonaisuuden aliarvion myös sen tosiasian, että hallitus ei ole pystynyt arvioimaan, mitä maatalouden kansallisen tuen leikkauksen numeron takana on.

Tietääkö hallitus, millä tavalla maataloudenharjoittajien tulot ovat kehittyneet EU-jäsenyyden jälkeen ja mitkä ovat tulevaisuuden näkymät? Tietääkö hallitus, mitkä ovat maatalojen kannattavuusnäkymät, millä tavalla maataloudenharjoittajilla on investointimahdollisuuksia?

Tietääkö hallitus, minkälaiset talousnäkymät yleisesti ottaen, minkälainen fiilinki, maaseudulla on, minkälainen lataus on maaseudun taloudellisissa puitteissa?

On päivän selvää, että tällä tavalla ei voida jatkaa. Maatalous ei tulo- ja tukitoimilla pysty investoimaan. Terve yrittämisen mahdollisuus on maatalousyrityksiltä hävinnyt. Tämä ei ole mitään teknistä leikkausta, vaan takana ovat yritykset, joiden toimimisedellytyksistä on kysymys, ja niitä pitäisi lähestyä sillä tavalla. Mikä on hallituksen maatalouspolitiikka? Onko hallituksen poliittisilla ryhmillä jokin maatalouspolitiikka?

Ed. Aul (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Niinistö luonnehti keskustan vastalauseetta hyvin tarkoitushakuisesti. Minun nähdäkseni keskustan vastalauseetta yhdistävä piirre on kuntien peruspalveluiden turvaaminen joka puolella maata ja hallituksen linjan oikaiseminen niin, että kannustavuuden rinnalla huomioidaan myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden arvot ja kannustinloukkujen purkamiseen liitetään myös se, että uusien työpaikkojen tarjoaminen helpottuu.

Mielestäni on aika yksipuolista kannustamispolitiikkaa se, että vain sosiaaliturvaa leikkamalla pyritään patistamaan ihmisiä töihin. Ei siitä tule mitään hyötyä, jos niitä työpaikkoja ei ole. Tässä keskustan vastalauseessa lähdetään nimenomaan siitä, että kannustinloukkujen purkamiseen liittyy olennaisesti työnantajien välillisten työvoimakustannusten alentaminen, niin että työpaikkoja yrityksissä myös olisi tarjolla.

Ministeri Niinistö on aika monta kertaa ja kokoomuspuolue erityisesti ottanut esille esimerkiksi nelihenkisestä perheestä, jossa vain yksi henkilö on töissä ja on kaksi lasta. Näiden esimerkkien avulla yleensä on kokoomuksesta hyökätty kunnallista toimeentulotukea vastaan. Mielestäni tämä on väärä näkökulma lähestyä tätä asiaa kadehtimalla niitä perheitä, jotka ovat muutenkin jo vaikeassa tilanteessa ja ovat joutuneet kunnalliseen toimeentulotukeen turvautumaan. Sen sijaan hallituksen pitäisi nyt viimeinkin perehtyä yhden tulonsaajan perheen verotukselliseen ongelmatilanteeseen ja varsinaiseen loukkuun. Ongelmahan on siinä, että jos sama perhe saa nämä tulot jaettuina kahdelle tulonsaajalle, niin silloin verotus on paljon kevyempää, mutta jos perheen tulot keskittyvät vain yhdelle tulonsaajalle, silloin todellakin verotus on aivan epäoikeudenmukaisen kireä. Tätä tilannetta pitäisi helpottaa ja

verotusta keventää eikä hyökätä sitä toimeentulotukea saavaa perhettä vastaan.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelin tarttua siltä osin valtiovarainministerin puheenvuoroon, kun ministeri käsitteli liikennejaostossa syntynyttä mietintöä. Ymmärsin niin, että ministeri ei ollut kovin mielistynyt tuohon mietintöön ja että mietinnössä olisi ollut esillä vain hyvin pitkälti niitä asioita ja ongelmia, jotka ovat jaoston jäsenien kotipaikkakunnilta. Tämä ei pidä paikkaansa. Siellä ei puhuta Savonlinnan liikennejärjestelyistä yhtään mitään, vaikka meillä olisi todella tarvetta siellä.

Haluan todeta liikennejaoston jäsenenä, että liikennejaostossa syntynyt mietintö oli yksimielinen ja erityisesti perustui sen laajan asiantuntijajoukon näkemykseen, jota me kuulumme pitkässä kuulemismenettelyssä. Huoli oli asiantuntijajoukon taholta se, että liikenneinfraan tarvitaan rahaa niin tiepuolelle, rautateille, merenkulkuun, ilmailupuolelle kuin erityisesti Postia ajatellen. Tästä syntyi mietintö, ja nämä ajatukset ja tavoitteet kohdistuvat eri puolille maata.

Lopuksi haluaisin todeta ministerille, että liikennejaostossa on prikulleen se sama vahva hyvä henki, joka oli silloin, kun ministeri Niinistö oli liikennejaoston jäsenenä. Me jatkamme sitä perinnettä!

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Liikennejaostoasiassa otan nyt edustajien Lehtosaari ja erityisesti Malm ilmoitukset vastaan sillä tulkinnalla, ettei ensi vuonna ja sitä seuraavana vuonna, vaalikauden viimeisenä, budjettiin enää ilmesty toisin kuin tämän vuoden käsittelyssä, liikennejaoston jäsenten kotipaikkajoukon välttämättömiä liikennetarpeita, vaan asiat katsotaan tasapuolisesti. Nythän se ainoa julkisten teiden pidon määrärahasitys, jonka te teitte, kohdistui nimenomaan liikennejaoston varapuheenjohtajan kotipaikkaan. Minä pelkään vähän, että siellä on sovittu, että ensi vuonna on jonkun toisen liikennejaoston jäsenen vuoro. Mutta olen tämän jälkeen turvallisemmalla mielellä, kun tällainen vakuutus on annettu. Seurataan sitten sitä liikennejaoston mietintöä ensi vuonna tälläkin silmällä!

Ed. Uotila, olen samaa mieltä, jos tarkoittate sanoa, että se päätöksesitys, joka tässä salissa tänään hyväksyttiin, toivon mukaan on riittävä sikäli, että työllistämiskynnys alenisi. Kovin paljonhan määrärahaisten työsuhteiden solmiminen ei vielä vapautunut. Me näemme ehkä toisella

tavalla tämän asian. Minä näen, että epätyypillinen työ on askel ylöspäin työttömyydestä enkä ole koskaan esittänyt, että epätyypillinen työ olisi askel alaspäin vakinaisesta työpaikasta. Minusta kuinka epätyypilliset työt tahansa ovat parempia vaihtoehtoja kuin olla kokonaan ilman työtä.

Sairausajan palkka lyhytaikaisesta työsuhteesta, asia johon viittasitte, sisältyi hallituksen alkuperäiseen esitykseen, joka tälle talolle tänä syksynä annettiin. Jostain syystä, joka ehkä minullekin on jäänyt epäselväksi — ja luulen, että kaikille tätä prosessia seuranneille on jäänyt koko prosessi epäselväksi — se on täällä poistettu. Nyt todellakin päätöksesitystä täydennetään niin, että hallituksen esitykseen alkuperäisesti sisältynyt sairausajan palkka lyhytaikaisesta työsuhteesta tulee tunnustetuksi. Tämä asia on näin sovittu ja siitä tietysti pidetään kiinni.

Ed. Aittoniemelle ja oikeastaan ed. Vistbackallekin vastaisin, että luottamuksen vastakohta on epäluottamus. Minä luulen, että me olemme olleet juuri sen epäluottamuksen vankeina 90-luvun ajan, eikä ole oikeastaan mikään ihme, että niin on tapahtunut. Liki jokaiselle suomalaiselle on tuttua — jos ei ole omalle kohdalle sattunut, niin perheenjäsenelle tai naapurustolle — konkurssi, työttömyys, taloudellista ahdinkoa. Se on herättänyt epäluottamusta, ja se on ollut oravanpyörä. Nyt meillä on mahdollisuus kääntää oravanpyörä toiseen suuntaan luottamuksen kautta. Sitä minä haluan korostaa.

Milloin me pääsemme velasta eroon? Tällä hallituksella on tavoite, jossa on tarkoitus myös pysyä, ja se tarkoittaisi sitä, että velka ei enää suhteessa maksukykyyn lisääntyisi eli velkasuhde, valtion velka suhteessa bruttokansantuotteen, saataisiin tahtumaan vähän yli 70 prosenttiin. Me ajamme sitä tahtia tällä hetkellä. Velan absoluuttinen määrä kasvaa edelleenkin, mutta suhteessa maksukykyyn, bruttokansantuotteen, se ei enää kasvaisi, niin kuin se tähän asti on hyvin jyrkästi kasvanut, mihin meillä ei ole enää varaa.

Ed. Korkea-oja, siellä vain on ne 700 miljoonaa markkaa. En minä voi sitä asiaa muuksi muuttaa. Minä sen totesin ja totean nyt, että teidän puheenvuorostanne meni 80 prosenttia maatalouden asiaan. Kyllä se varmasti on keskustaa lähellä oleva asia. Uskon, kun yhä useammin tapaa sellaisia erityisesti nuoria viljelijöitä, jotka kunnioittavat yrittäjyyden periaatetta, joka maatalouteen kuuluu, että heistäkin selvästi havaittava tulevaisuuden usko laajenee kyllä maa-

talouden piirissä. Mutta sana yritteliäisyys joudutaan siellä mieltämään.

Ed. Aula ei ole välittänyt jäädä kuuntelemaan vastausta, mutta en minä ole hyökännyt täällä toimeentulotukea vastaan. Minä olen hyökännyt keskustaa vastaan, joka pudottaa suurituloisiksi väittämänsä ihmiset alle toimeentulotuen minimin kiristämällä heidän verotustaan. (Ed. Pekkarinen: Käsittämätön väite ministeriltä!) — Vastalauseessa esitetään kiristettäväksi sellaisen henkilön verotusta, jonka vuosiansio on 180 000 markkaa ja siten kuukaudessa vähemmän kuin se 16 000 markkaa, jonka nelihenkinen perhe Helsingissä 3 500 markan vuokra-asunnossa asuen saa toimeentulotukea. Nyt te haluatte pudottaa niitä ihmisiä, joita te moittitte suurituloisiksi, tuon toimeentulorajan alle. (Ed. Pekkarinen: Käsittämätön väite ministeriltä, joka ei osaa lukea, mitä on kirjoitettu!) Onko se oikein? Minusta se ei ole oikein. Sitä vastaan minä hyökkään ja hyökkään jatkossakin. Se on aivan varma asia.

Ed. Kemppainen puhui täällä epäsosiaalisuudesta. Haluan nyt vain muistuttaa, kun jatkuvasti puhutaan sosiaaliturvan ja verotuksen suhteesta, että Suomi kestää täyden vertailun muun muassa Oecd:n viimeisten tietojen valossa tulonsiirtojen osalta. Täällä siirretään paljon tuloa, sosiaalista tulonsiirtoa harrastetaan tässä maassa aika mittavasti, aivan vertailukelpoisesti. Mutta tuloveroasteen vertailua emme kestä. Siinä me olemme maailman huonoin, ja sen vuoksi kaikki käytännön järki kyllä sanoo, että meidän on parannettava siellä, missä me olemme kaikkein huonoin, ja pyrittävä todellakin keventämään yliraskasta tuloverotustamme. Sosiaaliturvan suhteen me kestämmme kyllä vertailun.

Ed. Ala-Nissilä, haluan todeta, että ei tässä ole mistään nippeliasioista kysymys. Minä vain lueskelen keskustan vastalauseita. Siellä seisoo niin kuin minä olen sanonut, ja minä ihmettelen sitä monissa kohdin. Minä ihmettelen sitä siinä kohdin, kuten jälleen vastauspuheenvuoroista kävi ilmi, että te haluatte lisätä eläkkeitä ja parantaa työttömyysturvaa mutta samanaikaisesti te haluatte vähentää niitä varten kerättäviä maksuja. Eihän tällainen yhtälö toimi, ei mitenkään. Te haluatte kiristää suurituloisiksi moittimienne ihmisten verotusta niin, että nämä putoavat, jos suostuvat töissä olemaan, toimeentulon minimi-turvan alle. Ei siinä ole päätä, ei häntää.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Se perintö, minkä nykyinen hallitus sai Ahon porvari-

hallitukselta, ei ollut häävi (Ed. Kemppainen: Parempi kuin edellisellä!): moninkertainen työttömyys ja moninkertainen valtion velka ja erityisesti huolestuttava voimakas velkaantumisen jatkuminen ja kasvu. Ahon hallitushan aloitti noin 43 miljardin markan valtionvelalla, ja tiedämme, että nyt olemme noin 400 miljardin markan tassossa.

Myös minussa keskustapuolueen käyttäytyminen herättää hyvin ristiriitaisia tunteita. Vielä puoli vuotta sitten te täällä eduskunnassa budjetit ja talouden näkymiä käsiteltäessä epäilitte valtiontalouden tervehtymisen merkkejä. (Ed. Kemppainen: No, onko vielä näkyvissä?) Te esititte, muun muassa ed. Pekkarisen toimesta, hyvin voimakasta kritiikkiä tältä osin. Nyt kun taloudessa on nähtävissä parempia merkkejä, te olisitte rahaa jo jakamassa vanhalla logiikalla ja tässä suhteessa tekemässä myös tulopuoleen aika lailla heikentäviä esityksiä. Halutaanko täällä nyt sitten ajaa takaisin Ahon aikaan hyvin nopeasti tämä tilanne, joka sinällään on kääntymässä hyvään suuntaan mutta ei toki valtiontalouden kannalta ole mikään hyvä vielä?

Kun verrataan tämän vuoden kymmentä ensimmäistä kuukautta viime vuoden vastaaviin, niin totta kai se, että valtion nettovelka on pienentynyt 28 miljardia markkaa ja tulovero kasvanut 27 prosenttia, autovero 37 prosenttia, arvonlisäverotulot lähes 19 prosenttia, on sinänsä hyvä, mutta ne muutokset eivät vielä valtiontalouden kannalta ole ratkaisevia.

Minusta on erittäin tärkeätä, että tässä tilanteessa tarkastellaan politiikan sisältöä ja käytetään voimavaroja muun muassa sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Tässä viittaan muun muassa ryhmäpuheenvuorossamme esille tulleet heikoimmin toimeentulevien aseman parantamiseen, muun muassa eläkeläisten sairausvakuutusmaksun poistamiseen sitoutumisen kautta. Tietysti kaiken kaikkiaan täytyisi katsoa, että muun muassa verotuksen rakenne on oikeudenmukainen. Tällä viittaan siihen, että pääomaverotus ei ole vieläkään Suomessa eurooppalaisittain korkea. Tästä voitaisiin saada pelivaraa nimenomaan sosiaaliturvan puutteisiin, joihin myöhemmin eräisiin puutun.

Valtiovarainvaliokunta osoitti suurta vastuuntuntoa tässä tilanteessa budjetin käsittelyssä. Se piti pääluokat kehyksissään. Kaiken kaikkiaan vähennettiin valuuttalainojen korkomenoista säästyviä rahoja yli 300 miljoonaa markkaa ja noin 500 miljoonaa markkaa muuten pystyttiin pienentämään menokehkyksiä.

Täällä on oltu huolissaan valtiovarainvaliokunnan jaostojen käsittelystä. Minä olen ollut laajemmin huolissani monta monituista vuotta, en pelkästään tämän hallituksen aikana, siitä että tässä maassa on muodostunut poliittisen päätöksenteon ja demokratian, koko toimivan kansanvallan entistä suuremmaksi uhaksi autonominen, itsenäinen, omaa elämäänsä elävä virkamieshallinto ministeriöissä ja valtiovarainministeriössä erityisesti.

Tämä on hyvin vakava kysymys sen takia, että valtiovarainministeriön roolihan on perinteisesti budjetin valmistelussa jo eri ministeriöiden osalta ollut ei pelkästään kehysten laittamista vaan substanssiin, asiasisältöön, puuttuvaa, ilman mitään asiantuntemusta tai laajempaa vastuuta erilaista yhteiskuntapolitiikan keskeisistä lohkoista. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan sisällä on tällä käsiteltävällä ruumiita tehty asiasisällön osalta monta kertaa ja samoin monen muunkin ministeriön osalta. Tällainen autonominen hallinto haluaa mielellään vaikuttaa myös eduskuntaan päin niin, että eduskunta ei saisi tehdä mitään muutoksia erityisesti budjetin kehyksiin. Näin ei voida toimia. Selkeästi eduskunnalla on budjettivalta ja totta kai vastuu myös raameista ja siitä, että talous on eduskunnalla myös vastuullisesti kässissään.

Täällä puhuttiin liikennejaoston työstä, ja erityisesti kiitän Rkp:n eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoroa, jossa myös tuotiin esille käsittelyasioita. On selvää, että kukin jaosto käsittelee vastuullisesti erilaisia asioita. Muun muassa uusien metsälakien täytäntöönpanoon liittyen hallitus ei ollut reagoinut lainkaan resurssikysymykseen. Maatalousjaostossa pystyttiin sisäisesti suuntaamaan 18 miljoonaa markkaa sinne ja välttämään irtisanomisia.

Liikennejaoston osalta reagoitiin hyvin keskeisesti siihen, että kriteerejä oli asetettu jo menneinä vuosina muun muassa kehittämishankkeiden valintaan. Perustienpidon rahathan päätetään tiealueella. Kehittämishankkeissa, joista hallitus esittää listan, ei ollut edelleenkään Valtatie 2:n hanketta, josta liikennejaosto ja eduskunta olivat lausuneet. Näin ollen tässä ei ollut muuta vaihtoehtoa nimenomaan puheenjohtajana kuin jaoston ja eduskunnan uskottavuuden takia ryhtyä toimenpiteisiin, niin että kehittämishankelista vastaa eduskunnan aikaisempia lausumia.

Tältä osin sanoisin kyllä, että en minä syytä että Paimio — Muurla ja muut patkät budjetissa

ovat valtiovarainministeristä johtuvia, mutta on muistettava, että kriteerit ja asuinpaikat sivuavat tietysti aina. Ei liikennepoliittisikaan ongelmia käsiteltäessä voida jättää kansanedustajia eikä ilmeisesti ole ministereitäkään jääväty sillä perusteella, että hankkeet sattuvat sivuamaan läheisesti asuinpaikkoja. Valitettavasti meillä on liikaa esimerkkejä siitä, että hallituksen sisällä ministerit mielihankkeitaan vievät ilman eduskunnan kriteerejä ja laajempaa keskustelua muun muassa kehittämishankelistalle. Tältä osin uskon ja toivon, että kun eduskunta pyrkii selkeästi yleisiin kriteereihin, hankekohtaista eteenpäinajamista välttämällä, me pääsemme tässä hyvään yhteisymmärrykseen, jotta vuorovaikutus ennen kaikkea toteutuu myös hankkeiden valinnassa, ilman että ryhdytään puhumaan, kenen ministerin siltaa milloinkin rakennetaan tai muuta. Se ei lisää uskottavuutta. Ilmeisesti ministerit, jotka ovat tätä kulttuuria ennen harrastaneet, epäilevät eduskunnan syyllystyvän samaan, kuin he itse ovat syyllystyneet menneinä vuosina. Meillä ei ole pyrkimystä siihen, vaan selkeisiin kriteereihin.

Yksityistieasiassa eduskunta oli vuoden 1996 alusta saattanut voimaan lain, jossa haluttiin nimenomaan reagoida 70 prosenttia tieverkostosta käsittäviin yksityistieihin. Kun budjetissa oli vanhojen metsien suojeluun liittyviä rahoja pohjosiin siltoihin, samoin rahaa oli purettaviin siltoihin ja losseihin yksityistieille, katsottiin, että oli johdonmukaista, että pahimpiin ongelmiin, kuten metsäteollisuuden kuljetusten läpikulkuun, jäätietilanteeseen ym., voidaan reagoida, ja tältä osin tämä muutos tehtiin.

Sinänsä sanon, että me jaamme liikenneministerin ja liikenneministeriön huolen ja olemme varmasti hyvin tiiviisti toimimassa jatkossa siihen suuntaan, että näihin infrastruktuuriasioihin kiinnitetään vakavaa huomiota. Ei tämän maan työllisyys ja talous etene, jollei liikennepoliittikaa arvosteta ja jollei myös resursseja sinne suunnata. Tältä osin liikenneministeriön pääluokan yhteydessä on syytä asiaan yksityiskohtaisemmin palata. Ei tapahtuneesta nykyistä hallitusta voi syyttää, mutta toivon, että se voisi auttaa, kun edellinen hallitus laiminlöi meidän infrastruktuurirahoitushankkeitamme esilletuonnin Euroopan unionin kanssa neuvoteltaessa. Minä tiedän, että liikenneministeriö esitti sitä silloin aikoinaan. Tämä on vakava kysymys sen takia, että Suomi on saari päämarkkina-alueeseen nähden. Me saamme tällä hetkellä vain taskurahoja 70 miljoonaa markkaa, kun Irlanti saa puolet eli

peräti 10 miljardia, infraohjelmaan Euroopan unionilta.

Sitten on myös nykyiset tien- ja radanpidon raamit ja tilanteet huomioon ottaen muistettava, että on oltava ennakkoluulottomuutta tukea myös liikenneministeriön uusia ajatuksia uusista rahoitusmalleista. On aivan selvää, että emme me voi antaa tämän pitkien etäisyyksien maan keskeisten kuljetusedellytysten rämettyä. Totean sen, että kehittämishankkeistakin siis päättää eduskunta, mutta toivon, että jatkossa entistä syvemmässä vuorovaikutuksessa näitä hankkeita käsitellään.

Muutamiin asioihin haluan budjetissa puuttua sen takia, että ne ovat asioita, joihin pääluokittain on vielä puututtava.

Työllisyyspoliittiset ponnistukset — kotitalouden työllistämismahdollisuudet, palkkaperusteisten sosiaaliturvamaksujen alentaminen ja kaikki tämän tyyppiset konkreettiset toimenpiteet — huutavat nyt nimenomaan hallituksen esityksiä, koska meidän on tässä tilanteessa normaalin talouspolitiikan keinoin mahdoton saavuttaa työllisyystavoitetta. Ei pidä tyytyä pistesi-joihin, vaan on kilvoiteltava hallitusohjelman mukaisesti mitalipaikasta tältä osin.

Sosiaali- ja terveystalouden osalta kiitän valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostoa, että se on nostanut yhden erittäin ongelmallisen asian esille, lapsipsykiatrian tilanteen tässä maassa. Itse sairaanhoitopiiriin hallinnossa mukana olevana tiedän, että kuntien säästöhommat ovat johtaneet siihen, että lapsipsykiatrian erikoislääkärin läheteelläkään ei enää ole lähetetty erikoishoitoon välttämättä lapsia, vaan säästösyistä jätetty kuntiin. Tässä leikitään hyvin vakavilla asioilla. Yleensä lapsipsykiatrian tilanne tänä päivänä Suomessa on kärjistynyt. Samoin on monien muiden sairauksien hoidossa: lähetejärjestelmät eivät pelaa. Nyt tarvitsee vakavasti miettiä korvamerkityn rahan mukaan tuomista nykyiseen valtiosuusjärjestelmään, ainakin että näihin pahimpiin epäkohtiin hiljaisten, pienten, kärsivien potilasryhmien osalta voidaan reagoida.

Toinen asia, joka on myös hyvin hälyttävä, on sydänleikkaukset. Avosydänkirurgian puolella on ikään kuin hiljaa laskeutunut uudelleen ikäraja käytännössä eräissä sairaanhoitopiireissä. Vielä muutama vuosi sitten leikattiin iäkkäämpiä, mutta nyt näyttää siltä, että eräissä paikoin esimerkiksi yli 65-vuotiaita ei enää lähetetä.

Kun puhutaan eduskunnan budjettivallasta, niin haluan kertoa, että hyvin pitkälti nykyinen

avosydänkirurgian tilanne ja lasten sydänkirurgian leikkaustilanne on vuosina 1983—1987 istuneen eduskunnan ansiota. Nimenomaan vuonna 1983 ensin raha-asia-aloitteellani pienkorjauslistan kautta HYKSin lastenklinalle suunnattiin 660 000 markkaa avustusta, seuraavana vuonna aloitteella edelleen myös hallitusryhmien korjauslistan kautta ja sitten avosydänkirurgiaan kahtena seuraavana vuonna. Tässä vain esimerkiksi eduskunnan pienestä merkittävästä budjettivallan käytöstä, joka on nostanut Suomen avosydänkirurgian tilanteen ja lasten sydänkirurgian tilanteen aika mallikkaaseen kuntoon. Pitäkäämme huoli siitä, että sitä ei nyt romuteta.

Myöskin yhdyin niihin kriittisiin puheenvuoroihin, joita poliisitoimen säästöihin kohdistuu. Huumeongelma kärjistyy. Eri puolilta Suomea tulee tietoja, että poliisille ei myönnetä sapattivaapaata, koska ei ole tilalle työvoimaa. Tämä on sellainen kysymys, että erityisesti huumeongelma vaatisi erityisen valtakunnallisen huumeepoliisin toimintaa, koska perheenjäseniin kohdistuvat uhkaukset jopa estävät eräillä alueilla poliisia toimimasta.

Maatalouspolitiikan osalta totean vain sen, että sillä on edelleen oma erityinen asemansa tämän hallituksen politiikassa. Maatalouspolitiikkaa ei kovin vakavasti eri poliittisten ryhmien kesken ilmeisesti valmistelussa käydyt läpi. Maa- ja metsätalousministeriö ja MTK hyvin keskeisesti linjaavat muun muassa kansallisen tukipaketin sisällön, joka on liian korkeilla tukitasoilla. Me sosialidemokraatit toivomme tietysti, että Hemilä ja hallitus tältä osin keskustelujen mukaisesti katsovat vielä määrärahojen kohdentamisen. Nyt on kysymys kansallisten vero- ja velkarahojen kohdentamisesta, että katsottaisiin uudelleen, millä tavalla niitä suunnataan eri kohteisiin, jotta ei valuteta kotieläintuotantoa etelään liikaa ja toisaalta ei valita lottovoittajia per kylä vaan käytetään voimavarat mahdollisimman tehokkaasti.

Kyllä maatalouden kehityksissä aika lailla vielä väljyyttä on. Kuvaavaa on se, että puutarhatalouden kansallisesta tuesta yhtäkkiä todettiin, kun on 70 markkaa maksettu jo neliölle ja 100 markkaa oli varattu, että puutarhatalouden tulot nousisivat EU-sopeutuksen aikana, kun tarkoitus oli, että turvataan entinen tulotaso. Näin yhdellä momentilla säilyy 65 miljoonaa markkaa rahaa, joka käytetään tietysti sitten leikkausten lieventämiseen muualla. Olen tästä valtiovarainministerinkin kanssa keskustellut. Minusta pitäisi myös kriittisesti tarkastella nykyisiä kehityksiä,

ovatko ne kunnossa myös keskenänsä, eikä aina vain käsitellä yhden ministeriön sisäisiä asioita.

Myös eri budjettitoimenpiteiden työllisyysvaikutuksia on arvioitava laajemmin ja edellytettävä tätä hallitukselta. Sellaista tarkasteluahan ei riittävästi tehdä. Tältä osin valtion laitosten palvelujen laatuun ja työllisyyteen liittyvä ohjausjärjestelmä on välttämätön. Viittaan tässä Positiin esimerkiksi.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä. Pidän kiitoksen arvoisena sitä, että hallitus on Itä-Suomen erityisongelmiin paneutunut. Mutta nyt on niin sosiaalipoliittisesti, aluepoliittisesti kuin työllisyyspoliittisesti odotettava, että valmistelut etenevät muun muassa pk-yritysten poisto- ja varausjärjestelmien, metsäteollisuuden kehittämisen ja muiden osalta eteenpäin. Itä-Suomessa on muuta maata huomattavasti vaikeampi tilanne. Siellä on alueellinen bkt yli 10 prosenttia muuta maata alhaisempi. Odotamme hallitukselta konkreettisia toimenpiteitä tältä osin.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutamat ed. Rajamäen esille ottamat kohdat aiheuttavat kommentointia.

Ed. Rajamäki totesi, että rahat on jaettu sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Muutamia esimerkkejä mainitakseni sosiaalinen oikeudenmukaisuus on kyllä erittäin kaukana: Vähimmäispäivärahoihin on indeksitarkistukset jätetty tekemättä, ja silloin on kyse kaikkein pienimmästä perusturvasta. Jos otetaan pienten lasten hoidon tuki, siellä on tultu vastaan kaikkein hyvätuloisimpia, tosin kaikkein pahimmat ongelmat pystyttiin leikkaamaan.

Kunnallisvaalien lopputulokseen viitatakseni rohkenisin todeta, että kaikkein epäoikeudenmukaisimmat lakiesitykset hallitus veti itse pois.

Vielä haluaisin kajota yhteen asiaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Ed. Rajamäki ei tosin puheenvuorossaan metsäkeskusten lukumäärään ottanut kantaa, mutta uusiin metsälakeihin ja niitten tuomiin velvoitteisiin. Mutta yksi erittäin paha epäkohta mielestäni on se, että metsäkeskusten lukumäärää vähennetään, ja nämä nimenomaan joutuvat kantamaan päävastuun siitä, että uudet metsälait ja luonnonsuojelulaki pystytään ajamaan käytäntöön.

Ed. Kalli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rajamäki korosti uusien metsälakien täytäntöönpanoon nyt saatua 18 miljoonan markan lisärahaa, jolla työllisyyttä kyetään pitämään yllä. Sillä tietenkin on oma

merkityksensä. Maa- ja metsätalousvaliokunta kuitenkin omassa lausunnossaan korosti, että uusien metsälakien täytäntöönpano edellyttää uusien tehtävien osalta vähintään 38—45 miljoonaa markkaa, jotta kyetään hoitamaan sekä viranomaistehtävien täytäntöönpano että valvontaan liittyvät tehtävät ja samalla metsäkeskukset kykenisivät pitämään yllä nuorten metsien kunnostamiseen ja nimenomaan uuden metsän aikaansaamiseen liittyviä tehtäviä. Parempi tietysti 18 miljoonaa kuin ei mitään, mutta syytä on muistuttaa, että tehtävien hoitaminen edellyttää selvästikin suurempaa panostusta.

Edelleen 750 miljoonan markan vähennys, joka koostuu aikanaan 425 miljoonan liikaperinnästä ja sittemmin vastalauseessa näkyvän 350 miljoonan lisäpanostuksesta. Maatalouden tilanne ei parane suuntauksesta vaan kysymys on nimenomaan liian pienestä potista. Pienestä potista on vaikea suunnata ja jakaa. Kysymys on siitä, että olisi syytä palata ehdottomasti alkupe räiseen kotimaiseen tukipakettiin, joka silloin mitoitettuna olisi jollakin tavalla mahdollistanut maatalouden jonkinlaisen siirtymäajan.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin metsäkeskusten lukumääräkysymyksessä eduskunta on lausunut sen takia tiukan määrän, joka on nykyistä pienempi, että resurssit suunnataan nimenomaan lain täytäntöönpanoon ja metsänhoidolliseen työhön eikä hallintoon.

Toinen asia on se, etten odottanutkaan tietysti kiitoksia siitä, että metsäkeskuksille lisää määrärahoja saimme, mutta oli hyvä, että edes tämän verran. Tämä oli suurin mahdollinen määrä, mikä sisäisesti pystyttiin poliittisesti neuvottelemaan.

Peräänkuulutin erityisesti sosiaalista oikeudenmukaisuutta, en minä sitä erityisesti ollut kehumassa, vaan peräänkuulutin sitä. Tällä minä tarkoitan sitä, mikä keskustallekin on varmaan vaikeaa, että omaisuustulot otettaisiin myös huomioon sosiaalietuuksien määrittelyssä, pääomatulot, metsätulot ym. Tällä hetkellähän pitkäaikaissairanhoidossa on tilanne se, että ison talon emäntä makaa nollamaksuluokalla vuodeosastolla, kun pientä työeläkettä saavalta vieään koko eläkeraha. Tämän tyyppistäkin tarkastelua tässä maassa kaivattaisiin.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Suomen eduskunnan parlamentaariset käytänteet ovat täsmälleen sitä, mitä ed. Saari puheen-

vuorossaan sanoi. Kansanedustajat pitävät täällä, niin kuin äsken, ryhmäpuheenvuorot. Niiden jälkeen valtiovarainministeri tulee tänne, käyttää haluamansa määrän aikaa vastataksaan kansanedustajien kommentteihin, pitää itsellään käydyt debatin viimeisen sanan ja poistuu sen jälkeen tyylikkäästi salista. Tämä tapa toimia antaa kyllä hallitukselle kieltämättä viimeisen sanan. Onko se parlamentarismin idean mukaista, onko se viime kädessä myöskään kansalaisten silmissä sen idean kirkastamista, jota kai parlamentaarisen toiminnan pitäisi olla: eri poliittisten vaihtoehtojen avointa ja ennakkoluulotonta tarkastelua, kovaa mittelöä ja sille edellytysten luomista, tämän kaiken suhteen voidaan iso kysymysmerkki asettaa esimerkiksi äsken nähdyn ja koetun jälkeen. Annan tunnustukseni siitä eduskunnan puhemiehelle, että hän äsken puheenvuoroja jakaessaan tämän asian kohdalla huomioi kuitenkin opposition edustajien pyytämät puheenvuorot.

Arvoisa puhemies! Itse tästä budjetista, talousarviosta, ja sen sisällöstä ja siihen liittyen myös äsken käydystä keskustelusta ja ministeri Niinistön kommentteista hieman tarkemmin muutama sana.

On aivan oikein se, että Suomi laittaa taloutta kuntoon, joka talouden kunto on mitattavissa myös niillä mittareilla, joita Euroopan unioni käyttää EU:n lähentymiskriteereinä. Muutamaa tärkeintä talouden indikaattoria, tunnuslukua, lukuun ottamatta nuo kriteerit, mitä EU käyttää, ovat periaatteessa myös Suomen talouden kehittämisen ja kuntoon laittamisen kannalta aivan käypiä. Kuitenkin se tapa ja se politiikan sisältö, jolla mainittuja kriteereitä tavoitellaan, on jo toinen juttu. Nyt näyttää siltä, että maan hallitus tavoittelee Emu-kuntoa, näiden lähentymiskriteereitten Emu-kuntoon saattamista, tavalla, joka merkitsee talouden julkisivun kylläkin nopeaa kuntoon laittamista. Mutta samaan aikaan tuo hallituksen linja merkitsee sitä, että eriarvoisuus kasvaa tämän julkisivun takana. On ne, joiden asia unohtetaan; ne, joiden rohkaisu jätetään tekemättä, ne, joille kädenojennusten sijasta annetaan keppiä. Näiden määrä kasvaa, maan sosiaalinen eriarvoisuus lisääntyy, ja tämän maan alueellinenkin eriarvoisuus kasvaa hurjaa vauhtia. Sitä merkitsee se jälki, mitä tämä politiikka, mitä hallitus ajaa, käytännössä synnyttää. Vahvoja vahvistetaan ja heikoimmilta otetaan.

Missä tämä näkyy hieman tarkemmin? Se näkyy, tämä vahvojen vahvistaminen, ensinnäkin

muun muassa siinä, että tehdyissä veroratkaisuissa, joista äsken keskusteltiin, linja on selvä. Kaikkein äveriäin kansanosaa saa, kaikkein heikoimmassa asemassa olevalta kansanosalta jopa otetaan, siis jopa kiristetään verotusta siihen nähden, mikä tilanne tänä vuonna on, merkittävästi. Yli 100 000 työtöntä, näiden kohdalla verotus kiristyy siihen tilanteeseen verrattuna, mikä on asianlaita tällä hetkellä.

Mutta ei vain yksilöiden vaan myös elinkeinoelämän kohtelussa on pitkälti sama henki: vahvojen vahvistamisen henki ja heikoimmalta ottamisen henki. Tämä näkyy muun muassa siinä, että energiaveroratkaisut suoritetaan niin, että pienten työvaltaisten palveluelinkeinojen, palveluyritysten, verotaakkaa lisätään monilla sadoilla miljoonilla markoilla. Suuret vientialat jäävät kokonaan lisätaakan ulkopuolelle. Siirtymävausten purkuun ei ministeriöllä ollut valmiutta. Nämäkin toimet rasittavat eniten pieniä ja työvaltaisia yrityksiä. Listaa voisi näiltä osin jatkaa. Selviä toimia, joilla vahvoja vahvistetaan, heikkoja heikennetään, löytyy kosolti lisää.

Mitä tulee leikkauksiin ja niissä, sanoisiko, eri kansalaispiirien ja maantieteellisten alueiden kohteluun, niistäkin ihan muutama yleiskommentti vielä.

Ensinnäkin kaikki tiedämme, että sosiaaliturvan, sivistystoimen ja eräät muutkin sellaiset leikkaukset, jotka kohdistuvat yksityisiin kansalaisiin, kohdistuvat näihin siten, että perusturvan tai heikoimman sosiaalisen turvan varassa olevilta kansalaisilta otetaan, muilta ei. Niin ikään välttämättömyyspalveluita, joita kunnat tuottavat, joihin valtio antaa valtionosuuksiaan, leikataan tavalla, joka merkitsee sitä, että niiden kansalaisten, joiden jokapäiväisen selviytymisen kannalta kuntien palvelut ovat erittäin tärkeitä, kohdalla jokapäiväinen toimeentulo käy yhä vaikeammaksi, aineellisesti vaikeammaksi.

Alueellisesti leikkaukset kohdistuvat niin, että valtaosaltaan kaikkien keskeisten menoleikkausten kärki maantieteellisesti on sama. Se on Maa-seutu-Suomi yleisesti, ja se on itäisen ja pohjoisen ja keskisen Suomen maakunnat kauttaaltaan, väestökeskuksia noilla alueella unohtamatta. Muuttoliike on käynnistynyt selvästi, ja tungos-alueillekin on syntynyt uusia tungostumisesta aiheutuvia ongelmia, samaan aikaan kun menettävät alueet painiskelevat monenlaisten uusien ongelmien kanssa.

Kaiken lisäksi uskallan väittää, että nämä leikkaukset, jotka nimenomaan alueellisin leikkauksina on tehty tai joilla on tällainen alueelli-

nen vaikutuksensa, merkitsevät sitä, että Suomi ei pysty käytännössä noudattamaan Euroopan unionin alue- ja rakennepoliittisten tukien ehtona olevaa lisäysperiaatetta. Suomi paikkaa EU:lta saamallaan alue- ja rakennepoliittikan määrärahoilla niitä määrärahoja, joita se kansallisesti kansallisilla leikkauksillaan on vähentänyt ja vähentänyt tuntuvasti. En tiedä, miten Suomi selittää tämän Euroopan unionille ja sen komissiolle. Olen yhden selityksen ministeri Niinistöltä kuullut, ja sen selityksen idea kaikei se, että kaikesta huolimatta komissio tällaisen menettelyn hyväksyisi. Kuitenkin keskeisen lisäysperiaatteen idean vastaisia mielestäni nämä leikkaustoimet ovat.

Kaiken lisäksi hallituksen linja ollessaan ensinnäkin vahvoja vahvistava, ollessaan heikoilta alueilta ja kansalaisilta eniten ottava merkitsee sitä, että hallitus ei ole tarttunut niihin välttämättömiin ehtoihin, joihin tarttuminen vasta voi nostaa työllisyyden nopean paranemisen tielle. Näillä välttämättömillä ehdoilla tarkoitan ennen kaikkea pientä ja keskisuurta, ennen kaikkea pientä, työvaltaista yritystoimintaa. Sen tien ta-soittamista ja työllistämiskynnyksen madaltamista ei ole jatkettu. Päinvastoin pari esimerkkiä, siirtymävaraukset ja energiaverotaakka, puhuvat omaa selvää kieltään siitä, että työllistämisen kynnyks näiden yritysten kohdalla on jopa nousunut entisestään, jos kohta sitä on laskenut se seikka, että korot ovat jonkin verran laskeneet.

Arvoisa puhemies! Hieman tarkemmin nyt luetelluista, keskustan mielestä hallituksen politiikan kärkevintä kritiikkiä ansaitsevista kohdista pariin kolmeen seikkaan vielä lopuksi.

Ensinnäkin vielä verotukseen, josta ministeri äskén puhui. Ministeri Niinistö väittää, että keskustan verolinja, jota on sitäkin käyty tämän syksyn aikaan läpi jo monen monta kertaa, merkitsisi sitä, että me ottaisimme jotakin kohtuutonta pois joiltakuilta sellaisilta kansalaisilta, jotka ministerin mielestä ovat perin pienituloisia tai jotka voidaan rinnastaa toimeentulotuen saajiin. Näin ymmärsin ministerin sanoneen. Tällainen analyysi ja tällainen väite on aika kohtuuton. Minä toivoisin, että ministeri jaksaisi käyttää virkamiehiään, kun heitä siellä ministeriössä on, tällaisten väitteitten analysointiin ja selvittämiseen vähän tarkemmin.

Kysymys on siitä, että keskusta ei kevennä verotusta yhtään enempää kuin hallitus esittää eikä vähemmän, vaan kysymys on siitä, että me kohdennamme kevennykset toisella tavalla kuin hallitus esittää. Me annamme vähän enemmän

niille kansalaisille, jotka meidän mielestämme ovat keskituloisia ja pienituloisia. Tämä linja tarkoittaa käytännössä sitä, että valtaosa nuorista perheistä tässä maassa on juuri keski- tai pienituloisia. Sen ohella, että meidän kevennyksemme tuloryhmittäin kohdennettuina menevät pieni- ja keskituloisille, linja merkitsee pääsääntöisesti kevennysten kohdentumista nuoriin ja pääsääntöisesti edelleenkin lapsiperheisiin, koska valtaosa nuorista perheistä ei ole suurituloisia vielä vaan juuri keskituloisia, monta kertaa myös pienituloisia.

Edelleen meidän linjamme merkitsee sitä, että me emme jätä omassa linjauksessamme näitten kevennysten, vähäisten sellaisten, ulkopuolelle esimerkiksi niitä puolta miljoonaa eläkeläistä, jotka hallitus omalla linjallaan unohtaa täysin, emmekä niitä työttömiä, yli sataatuhatta työttöntä, joiden kohdalla ei tapahdu vain kevennysten ulkopuolelle jääminen vaan myös verotuksen kiristymisen siihen nähden, mikä se tällä hetkellä on. Keskustan malli vastaavasti sitten merkitsee, että yli 14 500 kuukaudessa ansaitsevien kohdalla asteittain tulojen tästä lisääntyessä verotus kylläkin, ministeri Niinistö, kevenee tähän vuoteen verrattuna mutta ei kevenee niin paljon kuin teidän esityksessänne, hallituksen täällä jo kertaalleen läpiviemässä mallissa.

Kysymys, ministeri Niinistö, on siitä, riittääkö teille ministerinä teidän tulotasollanne teidän verotuksenne kevennykseksi ensi vuonna, vuonna 1997, sen 15 000 markan, jonka arvelen sen olevan, sijasta esimerkiksi 7 500 markkaa, riittääkö se teille teidän tulotasollanne olevan kansalaisen verotuksen kevennykseksi. Tämä erotus voitaisiin käyttää pienempi- ja keskituloisten kansalaisten verotuksen suuremmaksi kevennykseksi kuin te esitätte. Tästä pohjimmiltaan on kysymys.

Keskusta omalla mallillaan uskalttaa, arvoisa ministeri, mennä niiden valtaosan kansaa, näiden ihmisten eteen, joiden tulot ovat alle 14 500 markkaa kuukaudessa, ja sanoa, että me kevennämme teidän verotustanne hallitusta enemmän, ja sanomme heille, että me otamme vastaavasti kaikkein suurituloisimmilta jonkin verran tämän lisäkevennyksen rahoittamiseksi. Mutta, arvoisa ministeri, me uskallamme mennä myös niiden kansalaisten eteen, jotka saavat esimerkiksi 16 000 tai 20 000 tai 25 000 markkaa palkkaa, ansioita, kuukaudessa. Me uskallamme mennä heidän eteensä ja sanoa, että me emme ole valmiita keventämään aivan niin paljon teidän verotustanne kuin hallitus, ja me jatkamme sanomalla

heille, että vastaavasti meidän mallimme merkitsee sitä, että me annamme vähän enemmän kevennystä niille keski- ja pienituloisille, jotka halitus omassa mallissaan on selkeästi unohtanut.

Tästä pohjimmiltaan on kysymys. Toimeentulotuen kulutusmahdollisuuksien tasolla olevien kansalaisten tilanteeseen vertaaminen, esimerkiksi 15 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevien, ei mielestäni ole perusteltua eikä anna selkeää kuvaa asetelmasta, josta pohjimmiltaan on nyt kysymys.

Toinen asia, johon haluan tässä yhteydessä kajota, liittyy todella leikkausten alueelliseen kohtaantoon. Jo kertaalleen mainitsin, että kaikkien keskeisten valtion leikkausten kärki alueellisesti kohdistuu saman tyyppisille alueille. Maatalouden miljardileikkaukset, yritysten aluepoliittisten määrärahojen leikkaukset, kuntien valtionosuuksien leikkaukset, perusinfrastruktuurin liian suuret ja väärin kohdistetut leikkaukset, energiaverouudistus ja maakuntien kehittämisrahoituksen leikkaukset — siinä joukko leikkauksia, joiden yhteismäärä ja -mitta on monta miljardia markkaa ja jotka, vielä kertaalleen sanottuna, kohdistuvat pääsääntöisesti kaikki painokkaimmin samoille maantieteellisille alueille.

Se jälki, jonka tämä linja tuottaa, on erittäin karu. Se on johtamassa siihen, että monien niidenkin palveluiden, joita vielä näillä, vaikeimmilla alueilla erityisesti on, ylläpitäminen käy entistä hankalammaksi, vaikeammaksi ja kallimmaksi, kun ympärillä oleva muu infrastruktuuri heikkenee ja vähenee kaiken aikaa. Kaiken lisäksi myös väki näiltä alueilta lähtee eikä jää vain maakuntakeskuksiin vaan yhä useamassa tapauksessa tänään suuntaa matkansa suoraan aivan eteläisimpään Suomeen, sen suurimpiin keskuksiin, mistä selvää kieltä puhuvat aivan viime kuukausien ajalta olevat tilastot, runsaan kuukauden takaa olevat tilastot. Muuttoliike on selvästi käynnistynyt, ja lisämuutto kohdistuu nimenomaan eteläisimmän Suomen kaupunkialueille.

Arvoisa puhemies! Niin kuin jo kertaalleen sanoin, lisäysperiaate, jota EU:kin edellyttää, meidän arviomme mukaan, uhkaa rikkoutua tai ei uhkaa rikkoutua vaan selkeästikin rikkoutuu jo näiden toimien seurauksena. Varmasti yksityiskohtaisessa käsittelyssä esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan kohdalla voidaan käydä läpi esimerkiksi yritystuet: pk-yritystuet, yritysten aluepoliittiset tuet. Niiden kohdalla on käymässä sillä tavalla, että esimerkiksi tänä vuonna jo käy niin, että muihin kuin Euroopan

unionin osarahoitteisiin hankkeisiin erilaisia pienyritystukia riittää vain vähän yli 100 miljoonan markan edestä. Se on vähemmän kuin telakatukeen tullaan vuosittain käyttämään seuraavien monen vuoden aikana kunakin vuonna yhteensä. Tällaisesta asetelmasta pääseminen olisi koko Suomen yhteinen asia, ei vain menettävien alueiden vaan myös tungosalueiden yhteinen asia.

Arvoisa puhemies! Keskusta esittääkin vasta-lauseessaan sellaisia leikkausten kohtaannon muutoksia, joilla voitaisiin parantaa tätä asetelmaa, heikompien alueiden kohtuuttomia menetyksiä voitaisiin vähentää. Toiseksi, keskusta esittää esimerkiksi äsken mainittuihin yritystukiin nimenomaan aluepoliittisin, teknologiapoliittisin ja kehittämisspoliittisin perustein sellaisia lisäyksiä, jotka eivät millään tavalla ole ristiriidassa Suomen kansainvälisten sopimusten kanssa ja joita tarvittaisiin erittäin kipeästi siihen, että se alueellinen eriarvoistuminen, joka on käynnistynyt, saataisiin mahdollisimman nopeasti hallintaan.

Viimeinen asia, arvoisa puhemies, johon haluan kajota, on se väite, jonka ministeri Niinistö esitti sanoessaan, että keskusta esittää helpotuksia ja leikkauksia esimerkiksi yritysten maksamiin sosiaaliturvamaksuihin ilman, että me osoitamme, miten ne rahoitetaan ja miten tasapainoa haetaan. Haluan tähän väitteeseen vain sanoa sen, että keskusta todella esittää pienten työvaltaisten yritysten välillisten kustannusten madaltamista enimmillään 6 prosenttiyksiköllä kaikkein pienimpien, kaikkein työvaltaisimpien yritysten kohdalla. (Eduskunnasta: Ennen kokoomuskin oli sillä kannalla!) — Se pitää paikkansa, että kokoomuksenkin havaitsimme joskus, ainakin joidenkuiden sen edustajien, olevan samalla kannalla.

Keskusta haluaa tämän järjestelyn toteuttaa tavalla, joka rahoitetaan siten, että selvällä suomen kielellä sanottuna osa tästä lisätaakasta meidän malliemme mukaan on siirrettävä ja siirrettävissä liikevaihdoltaan suuremmille ja pääomavaltaisimmille yrityksille, näillä kriteereillä tunnistettaville yrityksille. Mainituilla yrityksillä niiden kaikkien toimien jälkeen, joita on tähän saakka suoritettu, on paremmat edellytykset selviytyä ja edellytyksiä kantaa nykyistä suurempi taakka tai joka tapauksessa suurempi taakka kuin näillä pienillä työvaltaisilla yrityksillä sosiaaliturvamme kokonaisrahoituksesta. Edelleen Työttömyyskassojen keskuskassassa on ylikertymää. Myöskin sillä ylikertymällä osin voidaan

rahoittaa näitä kevennyksiä, joita me olemme esittäneet nimenomaan pienille työvaltaisille yrityksille. Rahassa mitaten noiden kevennysten yhteismäärä vastaa noin 3 miljardin markan suuruisia kevennyksiä.

Edelleen keskusta vastalauseessaan lähtee siitä, että ennen kaikkea palvelualojen arvonlisäverotaakkaa tulee keventää. Me lähdemme siitä, että nimenomaan sellaisten palvelualojen, jotka valmistavat palveluita ja tuotteita loppukulutukseen, ei osakomponenteiksi esimerkiksi teollisten tuotteiden tuottamisessa vaan lopputuotteiksi, arvonlisäverokantaa tulisi madaltaa nykyisestä 22 prosentista 12 prosenttiin. Tiedossani on, että valtiovarainministeri ja -ministeriö ovat tässä pyrkineetkin toimimaan tähän suuntaan EU:n suunnalla. Toivottavaa on, että siellä toimimisessa onnistutaa ja myöskin EU hyväksyy tällaisen ratkaisun, koska ymmärrän hyvin, että se ratkaisu vaatii myöskin EU:lta hyväksyntää.

Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli kyllä käyttää hieman toisenlainen puheenvuoro, mutta kiitos ministeri Niinistön innostui kommentoimaan häntä ehkä turhankin pitkään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin joitakin aikoja sitten, tässä keskustelussa on erinomainen asia se, että eduskunta on suhtautunut rakentavasti ensi vuoden budjettiin ja että puheenvuorot ovat myöskin olleet rakentavia.

Jos ed. Pekkarisen puheenvuorosta karsitaan nyt ne seikat, joihin ed. Pekkarinen itsekin viittasi ja joilla tietysti oppositio jollain tavalla profiloitaa korottaa, kaiken kaikkiaan huomaa, että keskustaoppositio tukee selvästi hallituksen talouspolitiikan päälinjaa. Uskon, että se myöskin pannaan merkille, että meillä on vastuuntuntoa eduskunnassa saattaa Suomi jaloilleen.

Ed. Karjalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuorossa oli paljon sellaista, jonka voi panna otsikon "perusteltua kriittisyyttä" alle.

Kun hän teki luettelon siitä, miten vahvoja vahvistetaan, siltä osin haluaisin kyllä täsmentää. Nimittäin siitä luettelosta puuttui maatalouden tukipaketti 141 artiklan toteuttamiseksi. Siinä tapahtui niin, että pohjoisen resurssija

siirrettiin etelän alueille vahvojen vahvistamiseksi. Oikeastaan tässä tuli mieleen, oliko tämä unohduksen seurausta vai oliko syynä se, että se on valmisteltu MTK-pohjaisesti, vai oliko syynä se, että keskusta oli tämän hyväksymässä. Minusta on kuitenkin syytä todeta, että tuohon luetteloon tämäkin kaikessa karmeudessaan on syytä lisätä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee näihin EU-ratkaisuihin, niin se, mitä valiokunnassa tapahtui, oli varmasti pieniä, oikean suuntaisia muutoksia tai liikkumisia, mutta ne muutokset olivat perin pieniä.

Mitä, ed. Karjalainen, tulee maatalouden ratkaisuihin, niin kova tosiasia on kuitenkin siellä se, että miljardileikkaukset on tehty siitä tasosta, mistä vuonna 94 sovittiin ennen Suomen EU-jäsenyyttä, ja kun maatalouteen muutoin ovat kohdistuneet kaikki muut samat leikkaukset kuin muihinkin väestöryhmiin, niin näiden lisäksi elinkeinon kohdistuneena mainitun suuruisen leikkaus on niin kova juttu, että se tekee kyllä erittäin pahaa jälkeä laajoilla maaseutualueilla.

Mitä tulee ministeri Niinistön puheenvuoroon politiikan päälinjasta, niin voi todella yhtyä siihen, että kyllä talouden tervehdyttäminen niillä kriteereillä, mitä nyt käytetään, on aivan oikea linja. Eri asia on se, keneltä otetaan, miltä väestöryhmiltä, miltä maantieteelliseltä alueelta. Tässä suhteessa hallituksen ja keskustan linjan välillä on selkeä ero. Hallituksen linja jakaa kansaa kahtia sekä alueellisesti että sosiaalisesti. Siihen meidän kritiikkimme pohjaa, ei niinkään näitten makrotason, kokonaistalouden, peruslukujen perusarvioon. Niitten suhteen me jaamme aika pitkälti sen näkemyksen, minkä myös hallitus esittää.

Ed. Karjalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan täsmennyksenä vain: Minua kiinnostaa se, pitääkö ed. Pekkarinen oikeana ja oikeudenmukaisena tätä ratkaisua, jossa painotusta todellakin siirrettiin pohjoisesta etelään nyt käytettävissä olevien voimavarojen sisällä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin sanoin, keskusta lähtee siitä, että koko maatalouden sen kansallisen tuen, mihin me olemme saaneet jo aikanaan vuonna 1994 luvan ja johon saimme luvan myös näitten 141 artiklan tarkistusneuvottelujen jäl-

keen, mahdollisuudet on täysimääräisesti käytettävä hyväksi ja hyödynnettävä. Näin ollen on kansallisesti sijoitettava meidän vastalauseemme mukaan enemmän rahaa näihin tarpeisiin, jolloin ristiriitaa pohjoisen ja etelän välillä ei pääse syntymään.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Paavo Lipposen hallituksen olemassaolon edellytys ja sen oikeutus on jättityöttömyyden poistamisen työssä. Vain tämä voi antaa tämän kaltaiselle hallitukselle poliittisen oikeutuksen. Ja vain poistamalla jättityöttömyys voimme varmistaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion jatkumisen ja niiden elementtien pysymisen Suomessa, mitkä tuollaista valtiota leimaavat. Se ei ole mikään holhousvaltio, niin kuin täällä on tänään tultu sanoneeksi.

Valtion velan kasvun taittamiseksi ovat valtion suorittamat säästötoimet olleet perusteltuja. Niihin on liittynyt runsaasti ongelmia. Ne ovat tuottaneet henkilökohtaista hätää ja menetystä. Kaiken kaikkiaan säästöt ovat kohdistuneet valittavan usein ihmisiin, joilla muutenkin menee huonosti. Mutta nämä toimet sinänsä ovat olleet perusteltuja; niitä on vain varsin monesti suunnattu väärään osoitteeseen.

Työttömyys on vain vähän laskenut. Pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt. Yhä useampi suomalainen, yhä useampi suomalainen perhe joutuu tulemaan toimeen peruspäivärahalla. Yhä useampi suomalainen on joutunut ja joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. Vuoden aikana on laskettu noin miljoonan suomalaisen jossakin vaiheessa joutuneen tämän tekemään.

Työllisyyden parantamiseksi on hallitus tietysti tehnyt ratkaisuja. Rakentamista ja peruskorjausta on vauhditettu. Kuitenkaan työttömät — usein tämä on ongelmallista, ja avoimet työpaikat eivät kohtaa toisiaan. Toimia siis tarvitaan lisää, ja tähän pystyy kehittynyt yhteiskunta, jolla on vastuuntunto.

Kuitenkin se poliittinen linja, jonka lähtökohta on ”työn tekeminen kannattavaksi kaikissa olosuhteissa” — tuo varsin usein toistettu hokema — hakee asemia matalapalkkaisten työmarkkinoiden luomiseen, yhteiskunnan muuttamiseen sellaiseksi, että suuri osa kansalaisia tekee työtä, jonka palkalla ei elä. Siis tämä ”työn tekeminen kannattavaksi kaikissa olosuhteissa” on todellinen ongelma. Se sisältää ikään kuin kolikon toisena puolena sen, että sosiaaliturva pitää laskea niin matalalle, että tuo ajatus tulisi käytäntöön.

Luodaan siis yhteiskuntaa, joka ei pohjaudu korkeatasoiseen koulutukseen ja osaamiseen. Se ei ole sellainen yhteiskunta, jossa kaikki sen jäsenet ovat tasavertaisina mukana laadukkaassa elämisessä. Tällaisia malleja on todellakin tarjolla varsin monessa Yhdysvaltain osavaltiossa. Tämä malli on luomassa valtakuntaan b-luokkaa, jossa istuvilla on kovat penkit ja vetoiset ikkunat ja seuraavalle asemalle saapuminenkin erittäin epävarmaa. Pyrkimykset päästä matalien palkkojen työmarkkinoihin tuovat mukanaan vahvan halun heikentää ihmisten sosiaaliturvaa. Pahimmillaan se näkyy harrastuksena heikentää perusturvaa, ja tämä on tapahtunut kannustinloukkuongelmien ratkaisemisen varjolla. Tässä asiassa onneksi eduskunta pystyi muuttamaan junan kulkua.

Ajatuspohja tällaiselle mallille on siinä, etteivät ihmiset tosissaan ja vakavissaan haluaisikaan tehdä työtä, että he eivät sitä tosissaan etsi, vaan etsivät sosiaaliturvan vihreää oksaa. Tämä arvio on mielestäni väärä. Toki on olemassa selkeitä, aitoja kannustinloukkuja mutta nyt on nähtävissä myös ideologista hakua, ideologista missiota, joka lähtee sellaisista perusteista, mitä esimerkiksi ministeri Niinistö täällä tänään totesi sanoen, että ”maassa on liian korkeita etuisuuksia tarjoavaa lainsäädäntöä”.

Edelleenkin, arvoisa puhemies, keskeisin asia on työllisyys. Verotuksen helpotukset on luonnollisesti otettu myönteisesti vastaan. Kysymys on edelleenkin siitä, minkälaiset verohelpotukset olisivat työllisyyden lisäämisen kannalta parhaiten toimivia. Ilmeisestikin sellaiset, jotka mahdollisimman nopeasti ja selkeästi lisäävät kotimaista kulutuskysyntää. Vain viennillä ja sen lisäämisellä emme työllisyyttä pysty parantamaan. Sitä vastoin lisäämme sitä nopeasti vahvistamalla kotimarkkinakysyntää maassamme. Olemme huomanneet, että huolimatta viennin täysitehoisuudesta ja koneiden jatkuvasta käynnistä ei työttömyys ole vähentynyt.

Tällaisia kotimarkkinoita nopeasti vahvistavia veroratkaisuja on nimenomaan pienituloisten ihmisten verotuksen helpottaminen. Kuitenkin työttömien verotus kiristyy alle 60 000 markan vuosituloilla ja erityisesti 40 000 markan vuositulojen kohdalla. Myöskään eläkeläisten verotuksessa, kuten ei työttömienkään verotuksessa, ole huomioitu kunnallisverotuksen lisähelpotusta. Sen piti olla nimenomaan energiaveron kompensatio. Edelleenkin eläkeläiset maksavat 3 prosentin ylimääräistä sairausvakuutusmaksua, ja tämä on ehdottomasti väärin, ja tilanne on

muutettava. Tässä asiassa ymmärrän myös hallituksen sisällä liikahtetun oikeaan suuntaan.

Paavo Lipposen hallituksen ohjelmassa todetaan, ettei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Tämän noudattaminen ei lisää työttömyyttä mutta tukee sellaista pohjoismaista yhteiskuntajärjestelmää, jossa köyhyys on maapallon mitassa todellakin vähäistä. Tällaisessa yhteiskunnassa epävarmuus, rikollisuus ja huumeet ovat huomattavasti vähemmän painottuvia ja esillä olevia asioita kuin niissä yhteiskunnissa, joissa köyhyyttä on enemmän. Professori Jorma Sipilää siteeraten 80-luvulla tuli tähän yhteiskuntaan ajatus siitä, että meillä on liian vähän köyhiä. Nyt tätä oikeiston ja talouselämän, työnantajienkin, moittimaa epätasapainoa ollaan poistamassa.

Energiaverosta on todettava, että se energiaveroratkaisu, mikä tässä salissa tehtiin, oli ja on hallituksen ohjelman vastainen. Se ei kannusta energian säästöön eikä ympäristölle haitallisten päästöjen vähentämiseen, se ei tue työvaltaisten alojen kehittymistä eikä uusien teknologisten alojen kehittymistä Suomessa, mutta se lisää työttömyyttä, jolloin se jälleen on Paavo Lipposen hallituksen pääajatuksen vastainen.

Arvoisa puhemies! Vielä liikenteestä. Radanpito on retuperällä. Onnettomuudet kuluvan vuoden aikana ovat olleet jatkuvia uutisaiheita rautateiltämme. Taustalla on edelleen riittämättömät radanpidon määrärahat. Maasta puuttuu edelleen toimiva nykyaikainen ratayhteys pääkaupunkiseudulta itään. Tuon hankkeen toteuttaminen, rantaratahankkeen aikaansaaminen, olisi koko maalle merkittävä voimavara ja vahvuus. Sen puuttumisesta on mielestäni jatkuvasti muistutettava.

Ministeri Norrbackin vuonna 94 helmikuun alussa allekirjoittama itäratahanke on ainoastaan Savon radan oikaisu. Se ei ole kansainvälinen, ei nykyaikainen eikä suuntaudu edes itään. Tässä valtiovarainvaliokunta on asiasta oikein lausunut. Sitä vastoin valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto ei ole Valtatie 6:n asiassa juuri mitään saanut kirjoitettua. Kuitenkin Valtatie 6 on nimenomaan se maan valtateistä, joka on erityisen huonossa ja onnettomuusalttiissa tilassa.

Sitä vastoin valtiovarainvaliokunta on edelleenkin hetteikössä yrittäessään kynsin hampain pitää Kymijoen kanavointihanketta pinnalla. Kymijoen kanava ei ole Itä-Suomen kehityksen kannalta keskeinen hanke. Sitä vastoin Saimaan kanavaan liittyvät ongelmat on ratkaistava,

myös sen sulkujen uusiminen. Tämän asian liikennejaosto edellisessä talousarviomietinnössään varsin hankalalla tavalla niputti Kymijoen kanavointihankkeeseen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin painottaa, että Kymijoen kanavointihankkeessa on ympäristöuhka: Joen pohja on koko matkaltaan aina Kuusankoskelta jokisuulle saakka sedimentoitunut varsin voimakkaista ympäristömyrkyistä, ja se on Suomenlahden vedenlaadulle uhka.

Lopuksi, kun täällä puhuttiin Postista ja sen palveluista, toteaisin, että PT-yhtiöiden kautta omistajaohjaavuuttaan käyttäen valtio pystyy ja pystyisi vaikuttamaan myös Suomen Posti Oy:n toimintaan.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen pohdiskeli, mikä antaa oikeutuksen tällaiselle hallitukselle, mikä meillä tällä hetkellä on, ja viittasi jättityöttömyyteen. Varmasti voi sanoakin näin, että vasemmistoliittoa ei olisi saatu muuten kuin hallituksessa sitoutumaan niin epäsosiaalisiin leikkauksiin, mitä tämä hallitus on tehnyt niin sanottujen säästöjen nimissä.

Mutta tämä hallitus ei ole kajonnut missään vaiheessa ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan. Minä uskon, että siellä on aika paljon työmaata tuloloukkutyöryhmälle, mutta siihen ei ole uskallettu kajota. Kaikkein alimpien etuuksien leikkauksista yhtenä kaikkein pahimmista voisin todeta sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan, joka on kyllä yksi kaikkein tuskaa tuottavimpia tämän hallituksen tekemiä leikkauksia.

Ed. Kärriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin hyvin tarkkaan ed. Tiuasan analyysin yhteiskuntamme tilasta ja tulevaisuudennäkymistä. Täytyy sanoa, että kaikessa olennaisessa kyllä olen yhtä mieltä. Samanlaista analyysia on kuultu jo aiemmin syksyn mittaan vasemmiston lohkolta, samaa puhetta, mitä keskusta on viljellyt jo pitemmän aikaa. Yhteiskuntamme ratkaisuja tehdään hyvin pitkälle vahvojen ehdoilla markkinavoimien ohjauksessa ja voi sanoa: estoitta. Tämä syksy on ollut kokoomuksen menestyksen syksy. Kun ajattelee tehtyjä päätöksiä, ei ole ihme, että kokoomus täällä, vaikka onkin melkein poissa, esiintyy hyvin voitonvarmana ja itsevarmana. Tämä on kokoomuksen syksy.

Mutta sitten jäi kysymys jäljelle äskeisenkin sinänsä hyvän puheenvuoron jälkeen. Miksi, ed.

Tiusanen, te älykkäänä miehenä ja koko ryhmänne tuette äänestyksillänne tällaista linjaa, jonka äsken kävitte tuomitsemassa?

Ed. Liikkane (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen myös sitä mieltä, että ed. Tiusanen puheenvuoro oli erittäin hyvä ja siinä oli hyviä asioita. Mutta jos ajattelee sitä toimintaa, mitä täällä salissa on ollut, niin vasemmistoliitto jatkuvasti tukee niitä leikkauksia, jotka todella kohdistuvat vähäosaisiin, joilla menee tänä päivänä huonosti ja varmasti myös huomenna.

Jättäytyttömyys ei, ed. Tiusanen, poistu sillä, että odotetaan kansantulon kasvua, vaan tässä maassa pitäisi tehdä hallituksen nimenomaan elvyttäviä toimenpiteitä. Toivoo sopii, että ed. Tiusanen laittaa vasemmistoliiton ryhmän sisällä pontta vähän asioihin, että saamme jotakin aikaiseksi.

Ed. Tiusanen toi myös esille Valtatie 6:n, joka on myös minua hyvin lähellä. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ei ole siitä paljon mainintaa, ainoastaan on kiinnitetty huomiota siihen, että se on huonossa kunnossa. Mutta olen samaa mieltä, että Valtatie 6:een täytyy jatkossa kiinnittää enemmän huomiota, koska siellä on vaara, että Saimaan kanavan liikenne siirtyy entistä enemmän Kuutostielle. Jo nykyinen Koskenkylä — Kouvola-väli on sitä luokkaa, että se on todellinen riskialtis alue. Siihen jatkossa pitää saada parannusta.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Liikkasen kanssa olin jo puheeni tekstissä täysin samaa mieltä ja totesin, että kotimainen kulutuskysyntä ja köyhien ihmisten ostomahdollisuuksien parantaminen ovat niitä todellisia työllisyyttä ja myös palveluja lisääviä toimenpiteitä.

Arvoisien edustajien sinänsä aivan perusteltuihin kysymyksiin haluaisin vastata sillä tavoin, että niin kuin kaikki tiedämme, hallituksen kamareissa ja nimenomaan ehkä siellä aivan peräkamareissa käydään usein niitä kädenvääntöjä, joissa ratkaistaan aina jotakin ja joskus aina hyvinkin päin johtuen siitä, että vasemmistoliitto on hallituksessa. (Ed. Kääriäinen: Missä se mahtaa näkyä?) — Esimerkkinä ehkä tässä voisimme todeta päivähoitoratkaisun, jonka ministeri Huttu-Juntunen sai sillä tavalla omalta osaltaan läpi, kuin hän halusi, kun hän esitti alun pitäen, mitä mieltä oli. Edelleenkin toinen hyvin kipeä asia pystyttiin nyt estämään, nimittäin viimesijaisen

perusturvan huonontaminen, kun se siirrettiin pois niistä käsistä, missä se tähän saakka on ollut, toiseen työryhmään.

Ongelmat ovat aitoja. Olen täsmälleen samaa mieltä kuin kollegat oppositiosta, etteivät nämä asiat tietenkään vain selittelyllä parane. Työtä ja tekojakin pitäisi olla.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Jag har valt att i det här anförandet koncentrera mig på enbart en sak, dvs. barnens och de ungas situation, men det är en övergripande fråga som berör mera eller mindre alla huvudtitlar i budgeten.

I statsrådets redogörelse till riksdagen, kallad "Från barnskydd mot barnpolitik", konstaterades år 1995 bl.a. följande: "Det föreligger behov att i Finland inrätta en statlig tjänst som barnombud med uppgift att övervaka och främja barnens och barnbefolkningens rättigheter och intressen på allmän nivå inom förvaltning, samhällspolitik och lagstiftning samt att följa upp och informera om FN:s konvention om barnets rättigheter."

Också i riksdagsbehandlingen av redogörelsen i mars 1996 stöddes inrättandet av en barnombudsmannatjänst enhälligt.

Till mångas stora överraskning ingick inte någon barnombudsman i budgetförslaget för år 1997, trots att riksdagen mycket klart och entydigt tagit ställning för behovet av en barnombudsman.

Rouva puhemies! Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle "Lastensuojelusta kohti lapsipolitiikkaa" todetaan muun muassa seuraavaa: "Suomeen on tarpeen perustaa valtakunnallinen lapsiasiavaltuutettu, jonka tehtävänä olisi valvoa ja edistää lasten ja lapsiväestön oikeuksia ja etuja yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen liittyvä seuranta ja tiedotus." Myös selonteon eduskuntakäsittelyssä maaliskuussa 1996 lapsiasiavaltuutetun viran perustamista kannatettiin yksimielisesti. Monien suureksi hämmästykseksi lapsiasiavaltuutetun virka ei sisältynyt vuoden 1997 talousarvioon siitä huolimatta, että eduskunta on selkeästi ja yksiselitteisesti ottanut kantaa lapsiasiavaltuutetun tarpeen puolesta.

Fru talman! Olika utredningar och rapporter visar klart att många barn far illa i vårt samhälle. Yttre tecken är ökat alkoholbruk i de tidigare

tonären, knarkmissbruk och ökad självmordsbenägenhet.

Det verkar som om vissa kommuner skulle ha sparat så att barn som lever i svåra eller speciellt utsatta förhållanden drabbats särskilt hårt: man har sparat på specialundervisningen, barnskyddet och stödundervisningen och också inom barnpsykiatrien och handikappvården.

Valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaos-
to kuuli suuren joukon asiantuntijoita lastenpsykiatrian tilasta maassamme. Osaksi raportit olivat hyvin järkyttäviä. Stakes totesi lausunnoissaan muun muassa seuraavaa: "Tuoreiden kotimaisten tutkimusten mukaan kouluikäisten lasten psykiatrisen tutkimuksen ja/tai hoidon tarpeessa olevien lasten osuus on noin 15 prosenttia. Nuorilla luku on jonkin verran korkeampi, noin 20 prosenttia. Kouluikäisistä vain puolet saa edes välttävästi sellaista apua ja hoitoa, mihin he olisivat oikeutettuja terveydenhuollossa yleisesti hyväksyttyjen normien mukaan. - - Erikoissairaanhoidon voimavaroista 1,5 prosenttia on käytetty lastenpsykiatriaan, psykiatriaan kohdennetuista voimavaroista noin 10 prosenttia. Kuitenkin alaikäiset muodostavat lähes neljäsosan väestöstä. - - Lastenpsykiatrisia sairaansijoja tarvittaisiin noin 350, kun meillä nyt on 268. Länsi-Pohjan, Etelä-Savon ja Itä-Savon sairaanhoitopiireistä puuttuvat lastenpsykiatriset sairaansijat kokonaan."

Psyykkisistä ongelmista kärsivät lapset vaikuttavat olleen osaksi yhteiskunnassamme takalalla oleva ryhmä, ja ongelman laajuus onkin nyt tullut esiin muun muassa puolesta vuodesta vuoteen ulottuvia hoitojonoja koskevien raporttien myötä. Valtiovarainvaliokunta kiinnittää, aivan oikein, tässä yhteydessä huomiota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa asiaan puuttumisen merkitykseen ja korostaa kitkatonta ja joustavaa yhteistyötä neuvolatoiminnan, päivähoidon, koulun ja kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon välillä.

Olen halunnut puheenvuorossani valaista yhtä osa-aluetta, jolla lasten tarpeet yhteiskunnassamme eivät toistaiseksi ole saaneet riittävää huomiota. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö muitakin tällaisia osa-alueita olisi.

Inrättandet av en barnombudsmanntjänst får därför inte mera fördröjas på grund av ytliga meningsskiljaktigheter om vilken typ av tjänst det skall vara fråga om. Övervakningen och främjandet av barnens rättigheter bör stärkas

också i vårt land. I anslutning härtill lämnade jag under hösten in en budgetmotion om en barnombudsmanntjänst i nästa års budget.

Budjettiin liittyen tein talousarvioaloitteen lapsiasiavaltuutetun viran perustamisesta ensi vuoden talousarviossa. Valiokuntakäsittelyssä kävi kuitenkin ilmi, ettei minkäänlaisia valmisteluja ja selvityksiä näy tehdyn sitten viime kevään. Näin siitä huolimatta, että muun muassa budjet-tiriihessä kuulemma todettiin, että asia tulisi selvittää. Toisin sanoen ei ole olemassa minkäänlaista valmista mallia, joka voitaisiin ottaa käyttöön ensi vuonna.

Tämän vuoksi olen ja valtiovarainvaliokuntakin on joutunut tyytymään tässä vaiheessa väliaan ponteen, joka on muotoiltu seuraavalla tavalla:

"Valiokunta edellyttää, että hallitus huolehtii lapsipoliittisen selonteon jatkotyöstä eduskunnan antamien suuntaviivojen mukaisesti. Valiokunta pitää valitettavana, ettei hallituksen talousarviesitykseen sisälly lapsiasiainvaltuutetun virkaa. Lapsiasiainvaltuutetun osalta valiokunta pitää tärkeänä käsitteellisen eron tekemistä lapsipoliittikan ja lapsen oikeusturvaan liittyvien näkökohtien välillä."

Katson, että ministerin tulee huolehtia siitä, että välittömästi ryhdytään konkreettisiin toimenpiteisiin, jotta lapsiasiavaltuutetun virka erilaistuneen tukitoimintoineen voitaisiin sisällyttää vuoden 1998 talousarvioon. Ei voi olla epäilystäkään siitä, etteikö lapsiasiavaltuutetun virkaa tarvittaisi.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhe-mies! Hallitus on nyt saanut tähän vaiheeseen toisen budjettiesityksensä eli hallituskausi alkaa olla puolilla ja nähdään hyvinkin se suunta, mihin hallitus maata on viemässä. Hallitusohjelmaa on toteutettu siltä osin, että sosiaaliturvan leikkaukset, valtion menojen leikkaukset, on nyt toteutettu. Eri tahoilta on kuultu, että ne olisi nyt toteutettu kaikki, enää ei tulisi lisää uusia leikkauksia. Sen näemme, tuleeko, mutta ne on toteutettu, mitkä hallitusohjelman lisä-pöytäkirjaan on kirjoitettu. Sosiaaliturvaa on leikattu voimakkaasti niin lapsiperheiltä, nuorilta, työttömiltä kuin eläkeläisiltäkin ja tietysti myös sairailta. Kaikki ovat joutuneet maksamaan valtiontalouden kuntoonsaattamistal-koissa hyvin voimakkaasti. Tämä on toteutunut viime syksyn ja tämän syksyn aikana tehdyillä lainsäädännön muutoksilla, jotka on myös bud-

jettiin valtiovarainvaliokunnan toimesta sisällytetty mietinnön kautta.

Tänä syksynä hallitus alkoi voimakkaasti toteuttaa hallitusohjelmaan kirjoitettua tavoitetta tuloverokevennyksistä. Täällä käsiteltiin aiemmin syksyllä verolakeja, jotka merkitsivät sitä, että 5,5 miljardia markkaa tuloverotusta aktiiviväestöltä, siis palkansaajien tuloverotusta, kevennetään ensi vuonna. Jos nämä pannaan rinnan eli sosiaaliturvan voimakkaat leikkaukset, jotka ovat toteutuneet tai toteutumassa ensi vuonna, ja toisaalta verokevennykset, voidaan sanoa, että hallitus on politiikkansa perussuunnan osoittanut ja vienyt läpi täällä salissa kovan rähinän kautta, mutta kuitenkin yhtenäisenä ja koko hallitus, kaikki viisi hallituspuoluutta kantavat tästä kokonaisuudesta yhdessä vastuun.

Verokevennykset ohjattiin, niin kuin hyvin tiedämme, pääpainoisesti eli pääpotti annettiin hyvätuloisille. He saavat suhteellisesti kaikkein eniten verokevennystä, kun taas sosiaaliturvan leikkaukset ovat kohdentuneet perusturvan, heikoimman sosiaaliturvan, varassa eläviin ja ansiosidonnaisella puolella on liikuttu erittäin vähän.

Tämä on mielestäni ikävä peruslinja, jonka hallitus on alun pitäen omaksunut. Siis hallituspuolueet hyväksyessään hallitusohjelman sitoutuivat tähän väärään peruslinjaan ja ovat sen vieneet läpi tässä tilanteessa. Meillä täällä olevilla ei erityistä hätää ole, mutta kansan keskuudessa, kansan syvien rivien keskuudessa, hätä on aika ilmeinen. Työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus tekee tällaista politiikkaa. Tämä on ihmeellistä. Kaikkea pitää tässä elämässä nähdä.

Ministeri Niinistö, niin kuin koko hallitus yhdestä suusta aina vasemmistoliittoa myöten, on vakuuttanut, että näitä sosiaaliturvan leikkauksia, mukaan lukien maatalouden kansallisen tukipaketin leikkaukset ja monet muut, ei tehdä siksi, että Suomi pyrkisi Emuun ensimmäisten joukossa. Suomi pyrkii, hallitus pyrkii kuitenkin Emuun ensimmäisten joukossa. Se on toisaalta myönnetty tosiasia. Haluan kuitenkin uskoa, että ministeri Niinistö niin kuin kaikki muutkin ministerit ovat vilpittömiä, kun sanovat, että leikkauksia ei tehdä Emu-kriteerin täyttämiseksi, vaan valtiontalouden kääntämiseksi terveeseen suuntaan.

Kun tämän haluan uskoa, tietysti myönnän, että aika vaikea on siinä yhteydessä ajatella tätä verotuksen keventämismallia, jonka hallitus valitsi, eli varsin hyvätuloisille annettiin reippaat kevennykset. Se istuu tähän kokonaisuuteen varsin huonosti. Mutta Emu-kriteerit siis toteutuvat

tässä juoksussa ikään kuin sivutuotteena hallituksen ilmoituksen mukaan ja hyvä sinänsä, että toteutuvat. Toisaalta taitaa olla niin, että Emupäätöksetkin on jo tehty tosiasiaa.

Viime vaalikaudella vasemmistosta huudettiin moneen moneen kertaan, miksi silloinen hallitus ei toteuta niin sanottua velkaelvytystä. Silloin siihen ei ihan rehellisesti sanoen ollut mitään edellytyksiä tai toisin sanoen silloin jouduttiin velkaelvyttämään pakon sanelemana, kun elettiin 80-luvun virheitten jälkeen aikaa, jolloin talous oli todella huonossa kunnossa.

Tänä päivänä tietysti voisi kysellä, miksi vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit eivät puhu työllisyyden hoitamisesta esimerkiksi velkaantumisen kustannuksella. Kun se olisi käynyt kolme neljä vuotta sitten siinä tilanteessa, miksi nyt ei työllisyyttä hoideta näin? Tosiasia on se, että jotkin muut tekijät painavat enemmän. Mielestäni on sinänsä ihan oikein, että velkaantumista hillitään ja ei tälle tielle mennä, niin kuin ei menty silloinkaan. Epäjohdonmukaisuus vain on vasemmiston puolella nyt silmiinpistävän räikeä.

Arvoisa puhemies! Hallitus on siis toteuttanut tuloverotuksen voimakkaat kevennykset hyväosaisia erityisesti suosien. Toisaalta energiaverotusta kiristetään ja sen maksavat kaikki, myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevat, jotka näin tuovat osansa siihen runsaan miljardin pottiin, jolla tuota tuloverokevennystä hyväosaisille rahoitetaan. Toisaalta sosiaaliturvan leikkauksia on vielä tänä syksynäkin tehty. Toivottavasti siis ne ovat jo viimeiset siihen suuntaan menevät.

Nämä toimenpiteet eivät edistä työllisyyttä lähellekään niin tehokkaasti kuin pitäisi. Hallitus on pitänyt työllisyyden parantamista, ikävä kyllä, varsin toisarvoisena tavoitteena. Edelleen sosiaalinen oikeudenmukaisuus on ollut kaukana näistä toimenpiteistä varsinkin, jos niitä katsotaan ja tarkastellaan kokonaisuutena. Myöskään ympäristöpolitiikan osalta hallituksen esitykset ja täällä hallituspuolueiden läpiviemät esitykset esimerkiksi energiaveron osalta eivät edistä kestävää kehitystä eivätkä ole meidän kansainvälisten sitoumustemme mukaisia. (Ed. Ihmäki: Kaikki menee huonosti!) — Näin menee, valitettavasti aika huonosti, epäoikeudenmukaisuus kasvaa, työttömyys pysyy korkeana ja ympäristökysymyksetkin jäävät vallan toisarvoiseen asemaan hallituksessa, jossa kuitenkin muun muassa vihreät ovat mukana vastuuta koko hallituksen toiminnasta kantamassa. — Hallituksen tulisikin nyt ryhtyä todella toimenpi-

teisiin näiden asioiden kääntämiseksi, eli tarvitaan toisenlaista politiikkaa.

Mitä on nyt noudatetun politiikan seuraus lähivuosina? Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Skinnari on pitkäaikainen kansanedustaja ja taitaa olla jo kolmatta vaalikautta sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja eli on melkoinen asiantuntija näissä asioissa. Arvostan hänen asiantuntemustaan. Hän viime sunnuntain Aamulehdessä haastattelussaan toteaa muun muassa, että köyhyyden vastustamisesta tulee hallituksen seuraava iso koetus, eli ed. Skinnari, sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja, vakuuttaa, että köyhyys on tosiasia ja sen poistamisesta tulee iso koetus hallitukselle. Mittava ongelma on hänen mukaansa ihan pian täyttä totta. Osasta suomalaisia on tulosta todella köyhiä. Skinnari vaatii, että pulmaan on tartuttava heti ensi vuonna. Viimeistään vuoden 1998 budjetissa pitää nostaa muun muassa työttömyyspäivärahaa.

Hän myöntää, että korjaukset vaativat hirvittävästi rahaa. Niiden kohdistaminen vielä oikeisiin ryhmiin on monimutkainen prosessi, toteaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Skinnari. 5,5 miljardin verouudistuksen jälkeen moni on hänen mukaansa jo kysellyt, eikö rahaa löytyisi kohtuullisen vaivattomasti muuhunkin. Hyvä kysymys. Kansan keskuudessahan tämä on aivan yleinen kysymys, että jos kerran rahaa löytyy 5,5 miljardia veron keventämiseen, josta pääpotti annetaan kaikkein hyvätuloisimmille, niin eiköhän sitä rahaa liikenisä myös tietynlaisen köyhyydenpoisto-ohjelman rahoittamiseen tässä maassa. Hallituksella vain ei ole tahtoa. Onneksi puheenjohtaja ed. Skinnarilla on valiokuntansa edustajanakin tällaisia ajatuksia edes, eli ei ole kokonaan toivoa menetetty, kun suurimman puolueen ja hallituksen päävastuupuolueen edustaja tällaisia puhuu. (Ed. Ala-Nissilä: Pieni toivo elää!) — Pieni toivo elää, ja siitä saamme iloa.

Edelleen haluan jatkaa ed. Skinnarin haastattelusta Aamulehdestä muutaman lauseen viime sunnuntailta. Hän toteaa edelleen, että työttömyys ja peruspäivärahan pienuus ovat pääasiallisin syy siihen, että toimeentulotuen saajien määrä on kaksinkertaistunut muutamassa vuodessa lähelle 600 000:ta. Ansiosidonnaiselta päivärahalta on pudonnut peruspäivärahalle lyhyessä ajassa 200 000 ihmistä, Skinnari laskee. Jos työttömyyttä ei saada vähentymään, heitä on pian 300 000. Uhan alla on paitsi osa työttömistä, myös osa lapsiperheistä ja eläkeläisistä. Miniminä pitäisi olla ainakin kansaneläkkeen suoma

turva eli noin 3 000 markkaa kuukaudessa. Kaikki eivät ed. Skinnarin mukaan pääse nyt tähänkään. Näin hän toteaa ja on varmasti asiantuntijana aivan oikeassa.

Todella nämä ajatukset kuvaavat sitä tilannetta, mikä Suomen kansan keskuudessa on. 600 000 ihmistä saa toimeentulotukea, ja peruspäivärahalle on pudonnut 200 000 ja 100 000 on putoamassa sosiaalivaliokunnan puheenjohtajan mukaan. Nämä ovat vakavia lukuja ja vakava ilmiö tässä maassa, ja tämä hallituksen pitäisi hyvin tarkkaan ottaa huomioon, kun esimerkiksi verokevennyksiä suuntaa.

Tietysti on kaikkein tärkeintä se, että työllisyyttä parannettaisiin. Siinä hallitus on ollut kovin lepsu; ei ole tapahtunut oikeastaan mitään todellista. On koplattu erilaisia toisiinsa kuulumattomia asioita — johon koplaamiseen myös ed. Skinnari haastattelussa ottaa kantaa — jotka huonosti valmisteltuina on viety tämän salin läpi viime päivinä. Tämä on alentanut koko poliittisen järjestelmän arvostusta ja tuottanut huonoa lainsäädäntöä. Kaiken huippu tietysti oli lään uudistus sekä kolmen lain eli liikeikalain, työllisyylain ja lyhytaikaisia työsuhteita koskevan lain yhteenkoplaaminen, jolla tehtiin todella huonoa, heikosti valmisteltua lainsäädäntöä.

Kun täysin toisiinsa kuulumattomia lakeja koplataan yhteen ja niistä sitten sovitaan, mitä ed. Skinnarikin tässä voimakkaasti arvostele, eduskuntaryhmien puheenjohtajien tasolla ohittaen asiantuntijavalioikunnat ja muu valmistelu, niin kyllä tämä on niin murheellista eduskuntatyöskentelyä, että tästä pitäisi päästä nopeasti eroon. Asiat pitää kunnolla valmistella, laatia erikoisvaliokunnissa asialliset mietinnöt loppuun asti ja sitten käydä avoin keskustelu täällä eikä joissakin kammioissa kolmen, neljän, viiden ryhmänjohtajan kesken sopien, mikä runnetaan missäkin muodossa. Tämä ei ole sellainen tapa, mitä Suomen parlamentaarinen järjestelmä edellyttäisi asioiden hoidolta. Nyt siis tarvitaan politiikan suunnanmuutos sekä menettelytavoissa että sisällössä eli on otettava vakavasti huomioon työttömät, köyhät, syrjäytyvät, joitten ongelmat monella tavalla kasvavat.

Ongelmat kasvavat myös sillä tavalla, mikä näkyy alkoholi- ja huumepolitiikassa ja rikollisuudessa hyvin ikävällä tavalla. En halua ketään syyllistää, mutta totean, että kun eurooppalaiset mallit vyöryvät tänne vallan väkisin niin alkoholipolitiikan kuin huumeidenkin ja kansainvälisen rikollisuuden osalta, me olemme tekemisissä sellaisen kehityksen kanssa, jossa ovat tarpeen sel-

laiset toimenpiteet ja voimat, joita me emme helposti tästä maasta löydä. Kehityksen suunta tältä osin on äärettömän huolestuttava. Tarvitaan todella rehellistä asioihin paneutumista. Myös alkohol- ja huumepolitiikan osalta hallituksen pitäisi asettaa viipymättä asiantuntijatyöryhmä, -komitea tai jokin vastaava laatimaan sellaista ohjelmaa, jolla pystytään vastaamaan niihin haasteisiin ja uhkakuviin, joita ylikansallisesti on väistämättä tulossa yhä enemmän niin idästä kuin lännestä, erityisesti rajojen poistuessa lännestä näinä aikoina.

Arvoisa puhemies! Kun aika kuluu, en nyt puhu tämän enempää aluepolitiikasta, pk-yrityksistä, Postin asioista ja muista, joista olisi syytä puhua. Niiden osalta pitäisi tehdä myös perusteelliset suunnitelmat, miten asiat hoidetaan Suomen kansan edun mukaisesti, mutta palataan niihin toivottavasti muussa yhteydessä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuulimme ed. Kankaanniemen kristillis-populistisen puheenvuoron, joka ei nyt ollut niin populistinen kuin tavallisesti, mutta kyllähän siitä hiukan väriä tietysti löytyi.

Mitä tulee ed. Skinnarin haastatteluun, köyhyiden tulo Suomeenhan on itsestäänselvä. On täällä jokainen kiinnittänyt huomiota tähän ongelmaan, kun suuri osa työttömiä putoaa peruspäivärahalle. Se on tietysti selkeä merkki köyhyydestä. Eihän siitä mihinkään päästä. Tähän ongelmaan ei ole tietysti ratkaisua löydetty.

Mitä tulee veroaleen, kyllä minua hiukan tämä raadollisuus sikäli ihmetyttää, että vuosikaudet tässä salissa sitä jauhettiin. Toinen esitti 2:n, toinen 3 prosentin veroalennusta erilaisilla maksumuodoilla. Nyt kun se veroale tulee, nähdäänkin, että se olisi huono. Kyllä minä sanon, että sillä 5,5 miljardilla markalla ei kovin paljon työllisyyttä edistetä. Ne ovat pieniä rahoja tässä työttömyyden myllyssä, mikä meillä on. Sen sijaan jos sillä on toivottu ja tässäkin salissa moneen kertaan ennustettu vaikutus, että se panee kulutuskysyntää liikkeelle ja tällä tavalla pyörät pyörimään Suomessa, sen vaikutus saattaisi teoriassa olla moninkertainen työllisyyden kehitykseen. Näin olen katsonut, että kun täällä on kerran veroalea pyydetty ja nyt se on saatu, niin kiitetään siitä ja toivotaan, että se antaa positiivisia tuloksia myös työllisyyden puolella. Sen minä myönnän, ja se on tässä salissa tuotu esille, että ale kohdistettiin sikäli väärin, että se olisi pitänyt kohdistaa tietysti keski- ja pienituloisille vahvemmin ja jättää korkeatuloisten osalta toteutta-

matta. Mutta muuten nämä asiat ovat kunnossa. Minä vähän ihmettelen tätä ainaista takin kääntämistä näissä asioissa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen ja monen muun puheenvuoroja täällä seurattessa tulee havainneeksi, että täällä on oltu huolissaan etupäässä tulonsiirroista. Hyvinvointiyhteiskuntaa luotaessa on tietysti olennaista ollutkin, miten tuloja tasataan, ei niinkään se, miten hyvinvoinnin talouden perusta syntyy. Eli suomeksi sanottuna: Kakun jakajia kyllä löytyy. Toivoo vain sopisi, että voisi kuulla sellaisiakin puheita, miten kakkua voitaisiin kasvattaa.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos sallitte, vastaan ed. M. Pietikäisen puheenvuoroon, kun en ehtinyt debattiin mukaan, koska ed. Pietikäinen puuttui tavottoman tärkeään budjetin osaan eli lasten huonovointisuuteen. On todella järkyttävää, että lapset joutuvat jopa kaksi vuotta odottamaan psykiatriseen hoitoon pääsyä. Toisaalta Kela ei ole taas suhteellisesti nostanut yhtään psykiatrisen kuntoutuksen harkinnanvaraisia määrärahoja, vaikka olisikin tarvetta. Nyt lapset eivät pääse terapiaan, tai jos pääsevät, hoidot keskeytetään päättäjien määräyksellä.

On tietysti totta, niin kuin kaikki tiedämme, että politiikka on hyvin lyhytjänteistä ja jopa lyhytnäköistäkin, mutta tässä suhteessa niiltä päättäviltä tahoilta, jotka näihin asioihin voivat vaikuttaa, myöskin eduskunnalta, voisi odottaa sellaista aikuista näkemystä, että nähtäisiin lapsuuden ohella koko elämänskaari ja tehtäisiin sellaisia päätöksiä, jotka eivät myöhemmin maksa monin verroin.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kuunteli jälleen kerran huonosti ja väitti tietysti tapansa mukaan populistiseksi puheenvuoroani, mutta siitä voitaisiin käydä oma keskustelu.

Olin huolissani nimenomaan siitä, että verokevennys on ohjattu, niin kuin ed. Aittoniemikin totesi, virheellisesti. Ei nyt olisi ollut aika antaa kaikkein suurituloisimmille suuria verokevennyksiä, vaan ohjata ne pieni- ja keskituloisille, joiden kulutuskysyntä olisi kasvanut ja näin työllisyyskin parantunut. Samalla tavalla esimerkiksi uusyritystoiminnan edistämiseen olisi pitänyt osa rahoista ohjata, niin olisi saatu työpaikkoja sitäkin kautta.

Mitä tulee ed. Ihamäen arvioon, olin nimenomaan huolissani samasta asiasta siltäkin osin eli näistä köyhistä ihmisistä, joista ed. Skinnari haastattelussaan kantoi huolta ja sanoi, että se on hallituksen seuraava iso koetus. Olin huolissani tulonjaosta siinä mielessä, miten ihmiset pärjäävät tässä maassa. Hyväosaiset näyttävät pärjäävän erittäin hyvin ja vielä paremmin ensi vuonna hallituksen erityisessä suojeluksessa, mutta köyhyys kasvaa, niin kuin luvut kertovat, 600 000, 200 000, 300 000 jne. Ne ovat surkeita lukuja.

Kun nyt on kova kasvu, niin kuin hallitus toteaa — ja on tosiasia, että kasvu on tässä maassa aika voimakas — kasvun hedelmät pitäisi nyt jakaa oikeudenmukaisesti, vain oikeudenmukaisesti, niin että kaikki lähimmäisemme saisivat kohtuullisen osuuden, mutta näin ei tällä budjetilla nyt tehdä. Päinvastoin tällä otetaan entisestään niiltä, joilla on kaikkein vähiten, ja annetaan hyvin paljon niille, joilla on jo ennestään varsin runsaasti.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käyty keskustelua talousarviosta ja paljolti myös tuloverotuksesta. Mielestäni tuloverotuskeskustelu onkin paikallaan. Se EU-jäsenyyden oloissakin on meidän kansallisessa päätösvallassamme. Laajemminkin ottaen verotuksen kehittämisen linjoista pitäisi enemmän puhua. Keskusta on esittänyt syksyn mittaan oman veromallinsa, joka monella tavalla mielestäni erottuu edukseen hallituksen linjasta työllistävämpänä, oikeudenmukaisempana ja myös ympäristöpoliittisesti kestävämpänä linjana.

Suomessahan on ja maailmalla laajemminkin ollut verotuksen neutraalisuus yksi verotuksen kehittämisen ohjenuora. Esimerkkinä voi mainita vaikka Holkerin hallituksen ajan, jolloin suuressa verouudistuksessa verovähennykset karsittiin pitkälti pois ja sitä vielä viime kaudella jatkettiin. Nythän verotus huomioi ihmisten erilaiset elämäntilanteet huonosti ja tämä on yksi syy paljon puhuttuihin loukkuilmiöihin.

Toisaalta avoimen markkinatalouden oloissa yhteiskunnan ohjauskeinot samaan aikaan ovat vähentyneet. Kuitenkin suurtyöttömyyden oloissa ja tuloerojen kasvaessa tehokkaita ohjauskeinoja välttämättä tarvittaisiin. Nyt Suomessa pitäisikin luopua verotuksen liiallisesti neutraliteettiajattelusta ja siirtyä kohti työllistävä veropolitiikkaa.

Keskustan veromalli on nimenomaan työllistävämpi malli. Totta kai se on myös oikeuden-

mukaisempi malli, mutta mielestäni täällä on puhuttu verotuksen työllisyysvaikutuksista aivan liian vähän.

Keskustan mallissahan talousarvion vastalauseessa lähdetään siitä, että kannustinvähennystä muutetaan selkeästi enemmän pieni- ja keskituloisia sekä matalapalkka-aloja suosivaksi. Toisaalta siinä ehdotetaan toteutettavaksi kotityön verovähennysmalli. Kolmanneksi siinä hyväksytään verotaulukot hallituksen esittämässä muodossa. Neljänneksi esitämme työnantajamaksujen keventämistä pk-sektorin osalta 3 miljardilla markalla käyttäen hyväksi porrastusta ja työttömyyskassamaksuista kertynyttä yliperintää. Samaa aikaan kun hyväksymme hallituksen verotaulukot esitämme sen lisäksi, että eläkeläisten ylimääristä savamaksua alennettaisiin 1 prosenttiyksiköllä.

Oikeudenmukaisuusnäkökohta voitaisiin toteuttaa sairausvakuutusmaksun korotuksen osittaisella säilyttämisellä ja porrastamisella suurituloisempien osalta. Keskustan veromallihan ei esimerkiksi suurituloisille eläkeläisille anna niin suurta verokevennystä kuin hallituksen malli. Miksi meidän pitäisi Jaakko Lassilalle tai Mauno Koivistolle nyt antaa erityisiä verokevennyksiä? Mihin meidän pitäisi kannustaa näitä kaikkein suurituloisimpia eläkeläisiä?

Meidän vastalauseessamme tuloverotus kevenee siis 5,5 miljardia markkaa. Väitän, että meidän veromallimme positiivinen työllisyysvaikutus on 30 000—40 000 työpaikkaa. Se on myös oikeudenmukaisin malli.

Arvoisa puhemies! Otan esille yksityiskohtana kotityön mahdollisuudet, jotka pitäisi heti hyödyntää. Kotona tehtävän työn markkina-arvoksi on laskettu yli 200 miljardia markkaa.

Keskusta esittää, että verovelvollinen saisi verosta vähentää 30 prosenttia niistä työn teettämisen kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut esimerkiksi kotitalouden kunnossapitoon ja perheenjäsenten hoitoon liittyvistä tehtävistä. Vähennyksen enimmäismäärä olisi 25 000 markkaa kotitaloutta kohden, ja se tehtäisiin ensisijaisesti valtiolle suoritettavasta tuloverosta. Vähennyksen tavoitteena on luoda uusia työpaikkoja, vähentää harmaata taloutta, helpottaa perheiden arkipäivää. Tämä verovähennysmalli on aivan valmis malli, ja se voitaisiin toteuttaa heti.

Kun tätä mallia on laskettu valtiontalouden kannalta, se on todettu jopa positiiviseksi tai ainakin neutraaliksi, koska tätä kautta työttömyysmenot vähenevät, toisaalta työllistyvät ihmiset maksavat veroja valtiolle ja lisäksi tällä on

vielä harmaata taloutta vähentävä vaikutus. (Ed. Väistö: Miksi ei hallitus hyväksy?) — Miksi hallitus ei hyväksy tätä mallia, kysyy ed. Väistö. Itsekin olen sitä pohdiskellut, miksi tätä ei hyväksytä, koska tämä olisi ehkä niitä harvoja, ainoita, keinoja, jolla voitaisiin nopeasti luoda uusia työpaikkoja 20 000—30 000. Turun yliopiston professori Virén on ollut tekemässä tutkimustyötä, jossa hän on vilauttanut jopa 50 000 uuden työpaikan aikaansaamista.

Ed. Väistö, kyllä on sillä tavalla, että hallituksen pohja on kovin laaja. Ministeri Alhon johdolla tätä työtä tehdään, mutta siitä ei synny tuluskukkaroa kummempaa eikä sitäkään itse asiassa. Luulen, että siellä on sosialidemokraattista kateusajattelua taustalla ja toisaalta kokoomuslaista, suurituloisia suosivaa ajattelua, ja näitä on erittäin vaikea yhdistää, kun ei ole riittävää poliittista tahtoa.

Budjetissa on itse asiassa varattu tähän asiaan jopa määräraha, mutta se määräraha jää nyt kuolleeksi määrärahaksi, koska meillä ei ole mitään toimivaa järjestelmää, millä kotityötä voitaisiin käyttää hyväksi. Kyllä mielestäni on anteeksiantamatonta, että näin hyvä, nopea ja tärkeä työllistämisen keino jätetään hyödyntämättä. Kokoomuskin puhuu kodista ja yrittämisestä ja työnteosta, mutta kun pitäisi sitä tahtoa osoittaa, ei mitään tapahdu tässäkin asiassa.

Arvoisa puhemies! Toinen tärkeä veropoliittinen näkökulma, mistä olemme puhuneet, on se, että yrityksille pitäisi antaa työllistämismahdollisuuksia. Niitten omavaraisuutta pitäisi parantaa ja yrittämisen kynnyistä alentaa. Viime vaalikaudella toteutettiin onnistunut pääoma- ja yhteisöverouudistus. Ongelmaksi silloin jäivät pienet yritykset ja erityisesti henkilöyritykset, joiden verotuksellinen asema on heikompi osakeyhtiöihin nähden. Nyt itse asiassa tänä vuonna ja näitten hallituksen tekemien ratkaisujen johdosta pienyritysten asema edelleen heikentyy. Toki nostetaan prosenttia, jolla pääomatulo lasketaan nettovarallisuudesta, mikä on hyvä asia, ja voidaan tiettyjä palkkoja lukea nettovarallisuuteen, mutta nämä ovat sen rinnalla suhteellisen vähämerkityksellisiä asioita, mitä toisaalta tapahtuu vain kiristävään suuntaan.

Pieninä yksityiskohtina hallitus on esittänyt muun muassa yksityiskäytön arvostukseen muutoksia, jotka kiristävät verotusta. Varainsiirtovelain yhteydessä poistui muun muassa sukupolvenvaihdojen veronhuojennus. Edelleen siirtymävarausasia, mistä eduskunnassa oli laaja tahto asiaa hoitaa siten, että olisi jäänyt pk-sektorin

yrityksille pieni joustovara vielä vuosille 97—98, jätettiin hoitamatta. Itse asiassa valtiovarainministeriö keksi siihen sellaisen pykälän, että voidaan lääninverovirastolta selvitystilan uhatessa anoa siirtymävarauksen tulouttamisen siirtämistä. Tällä tavalla hallitus tavallaan siirsi lainsäädäntövaltaa lääninverovirastolle, mikä on erittäin arveluttava ja ihmeellinen asia.

Minkä takia pk-sektorin verotuksellisen aseman parantaminen on niin tärkeä asia, se on erityisesti sen takia myös, että Suomi on nyt lähestymässä Emun kolmatta vaihetta. Joka tapauksessa me olemme integroituvissa rahatalouden oloissa. Näissä oloissa tarvitaan puskureita ja joustoja, ja tiedämme, että ainoa todella tehokas puskuri on yrityksen vahva tase, hyvä omavaraisuus. Tätä nyt ei kuitenkaan verotuksellisin keinoin edistetä pk-sektorin osalta, ja sitä on pidettävä hyvin valitettavana. Kyllä yrittäjäyspolitiikassa kokoomuksen juhlapuheet ja toisaalta käytännön teot ovat ristiriidassa tällä hetkellä selvästi. Keskusta on edellyttänyt, että henkilöyhtiöiden osalta elinkeinonharjoittajille luotaisiin oma veromalli ja toisaalta pieniä, alle viiden hengen, yrityksiä varten luotaisiin oma pienyritysmalli.

Arvoisa puhemies! Välillisen verotuksen osalta olemme tilanteessa, jossa se on harmonisoitu. Kansallinen liikkumavara on vähentynyt, mutta me välttämättä tarvitsisimme uutta aktiivisuutta EU:ssa välillisen verotuksen osalta. Erityisesti palvelualojen yritysten arvonlisäverotuksen suhteen meidän olisi oltava aktiivisia ja myös verotuksen painopisteen muuttamisessa yleensä välillisen verotuksen suuntaan. Tässä mielestäni ei ole riittävää aktiivisuutta ainakaan näkynyt ulospäin. EU:ssa kyllä puhutaan työreformin tapaisista asioista verotuksenkin suhteen, mutta meillä ei tässä olla aktiivisia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tulen energiaverotukseen, joka täällä toteutettiin. Se energiaveromalli, mikä viime hallituskaudella aikaansaatettiin, oli hyvä. Se oli Euroopan edistysmalli. EU ei olisi meitä nyt tässä vaiheessa ainakaan pakottanut siitä luopumaan sillä tavalla kuin hallitus sen toteutti.

Erityisesti vihreiden politiikkaa olen ihmetellyt. Kun täällä on ed. Pykäläinenkin paikalla, tulee mieleen juttu entisestä pankin asiakkaasta, joka ei saanut pankinjohtajalta lainaa. Hän meni pettyneenä kotiin mutta palasi pankinjohtajan puheille ja sanoi, että ottakaa kyltti pois pankistanne, kun ette lainaa myönnä. Sama alkaa olla vihreiden tilanne. Viime kaudella paljon puhut-

tiin vihreästä verouudistuksesta. Jos katsomme tätä energiaveromallia, mikä toteutettiin, niin kyllä vihreät voisivat vihreän kyltin ottaa puolueen nimestä pois, sillä ed. Soininvaarahan oli vihreiden mandaatilla tätä verouudistusta valmistelemassa. Vaikka täällä eduskunnassa oli hyvää aktiivisuutta ja vihreät äänestelivätkin hallituksen esitystä vastaan, todellisuudessa kuitenkin tämä uudistus toteutettiin vihreiden oman ministerin ja käytännössä vihreän eduskuntaryhmän hallitukselle antaman tuen turvin. Se on todella ihmeellistä, sillä nyt energiaverojärjestelmästä häviää pääosa sen ympäristöohjaavuudesta.

Suurimmat korotuksethan tulevat kotitalouksille, pienirytyksiin ja maatalouteen. Sen sijaan suurteollisuus jää ulkopuolelle. Suosimalla kivihiilen käyttöä ja kiristämällä kotimaisen puun ja turpeen verotusta ollaan samalla heikentämässä suomalaisen energiatuotannon kilpailukykyä. Lisäksi tässä tulee vielä mittava verobyrokratia. Käytännössä tämä merkitsee uuden hiilivoiman rakentamista Suomeen. Tämä on lupa uuden hiilivoiman rakentamiseen. Se on sekä työllisyysnäkökohdista että erityisesti ympäristönäkökohdista valitettavaa. Rion ympäristösopimus tänä aikana, jolloin kasvihuoneilmiö maailmassa huolestuttavasti etenee, on Suomen osalta nyt förbi. Mielestäni vihreällä puolueella on tässä nyt aivan erityinen vastuu, kun ottaa huomioon sen, millä linjalla he ovat vaaleja tässä maassa käyneet ja kuinka paljon puhuneet vihreästä verouudistuksesta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni keskustan talousarvion verolinja on oikeudenmukaisempi. Se on ennen kaikkea työllistävämpi, ja se on myös ympäristön kannalta selvästi terveempi. Toivoisi, että hallituspuolueet voisivat, paitsi tietysti tukea meidän esityksiämme täällä eduskunnassa, ottaa opiksi, kun valmistautuvat seuraavaan budjettiriiheen, keskustan verolinjasta, ettei toista kertaa meillä olisi käsittelyssä tällaisessa työtömyystilanteessa näin onneton verolinja.

Toinen varapuhemies: Ennen vastauspuheenvuorojen myöntämistä muistutan, että vastauspuheenvuorot eivät saa sisältää muuta kuin oikaisuja tai selvityksiä toisen puheenvuoroon tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen.

Ed. Antvori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä puhui verotuksesta ja muun muassa kotitalouksissa tehtävän

työn verohelpotuksista. Hän oli aivan oikeassa siinä, että tämä asia olisi jo pitänyt saattaa kuntoon. Ehkä ed. Ala-Nissilän analyysikin siitä, miksi asia ei ole tässä budjetissa, on oikeaan osuva ainakin osittain. Itse olen ajatellut, että ehkä edelleenkin elämme tällaista piikakeskustelun aikaa tässä tilanteessa, ja se on valittavaa, koska on sanottava, että itse ainakin mielelläni palkkaisin kotiini ihmisen, joka hoitaisi lastani ja kotiani, ja totisesti arvostaisin sitä työtä, koska kokemuksesta myös tiedän, että se on vaativaa ja raskasta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun vastauspuheessakin voi vähän kehaistakin, niin myönnän kyllä, että ed. Ala-Nissilä hallitsee alan ja asiat ja olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä muista asioista paitsi sikäli, kuin hän viittasi yhtiömalleihin, joista aikaisemmin on ollut täällä keskustelua.

Osakeyhtiössä osakkeenomistaja, oli näitä yksi tai kaksi, vastaa liiketoiminnasta vain sillä, ellei hänellä ole muita sitoumuksia toiminnan suhteen, mitä on tähän yhtiöön sijoittanut. Siinä mielessä minä katson, että osakeyhtiöitä ei tarvitse perustaa sen vähäisemmällä pääomalla kuin 50 000 markkaa, joka on eduskunnassa päätetty. 50 000 markkaakin on pieni vastuusumma kuitenkin, mutta on se enemmän kuin ed. Tarkan ym. 1 000 markan pienyhtiömalli, jolla ei vastata yhtään mistään.

Sen sijaan, niin kuin ed. Ala-Nissiläkin varmaan asian näkee, henkilöyhtiöiden verotuksellisia ym. asioita pitää kehittää siihen suuntaan, että ne tarjoavat hedelmällisen yritysmallin pienyrittäjälle. Vasta sitten, kun mennään suurempaan liiketoimintaan, tulisi osakeyhtiömalli. Näin minä olen asian nähnyt, koska tiedän, kuinka paljon osakeyhtiöillä pelataan, koska niihin ei sisälly mitään henkilökohtaista vastuuta. Niitä käytetään pelinappuloina ja rakennellaan niistä kaikenlaisia helvetinkoneita, joista tapauksista loppujen lopuksi aikanaan tulee yhteiskunnan ja yksityistä rahaa epärehellisen liikemiehen pussiin. Tämä täytyy estää. Mitään pienosakeyhtiömallia, mikä on suuntaus täällä, ei tarvita.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä toi hyvin esiin, mitä verotuksella voidaan saada aikaan myös työllisyyden hoidossa. Minusta hänen arvionsa kotityön osalta voi olla jopa alakantissa. Jos lähдемme siitä, että todella kaikki se työ, mitä on mahdollisuus tehdä kotitalouksissa ja perheissä, saa-

taisiin muutetuksi työpaikoiksi, se merkitsisi ehkä enemmänkin työllisyyden kannalta myönteistä kuin ed. Ala-Nissilä totesi.

Hän totesi myös surullisenkuuluisan hallituksen energiaveroratkaisun. Ed. Ala-Nissilä olisi voinut puheenvuorossaan tuoda esille myös ne työllisyysvaikutukset, mitä myönteisellä, kotimaisia polttoaineita tukevalla energiaverolinjalla olisi saatu aikaan työllisyyden kannalta. Tässä tuli hyvin esiin se, että nyt syrjäytyy kotimainen biopolttoaine, puu ja myös turve, ja tilalle tulee kivihiili. Se merkitsee työllisyyden kannalta menetystä, ja se merkitsee myös vaihtotaseemme kannalta menetystä. Ennen muuta se merkitsee varmasti pitkällä aikavälillä myös metsien hoidon kannalta menetystä, elleimme todella huolehdia siitä, että puun energiakäyttö on tässä maassa kannattavaa.

Ed. Pykäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilälle huomautan, että energiatyöryhmä jatkaa energiastrategian kehittämistä edelleen ensi vuoden alusta. Uskon ja olen aivan vakuuttunut siitä, että siinä vaiheessa vihreä verouudistus ja energiapolitiikka etenee ympäristön ja yksilön kannalta parhain päin niin, että myös kaikki kansainväliset vastuut otetaan huomioon.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä käytti energiaveroratkaisusta niin kovaa kieltä, että sitä pitää hieman oikaista.

Ensinnäkin haluan huomauttaa, että hallituksessa on kyllä muitakin puolueita kuin vihreät.

Edellinen hallitus tuhosi alun perin tekemänsä hyvän energiaveroratkaisun säätämällä sähkömarkkinalain, joka oli täysin ristiriidassa veroratkaisun kanssa ja muodosti aivan epäloogisen ja järjettömän kokonaisuuden. Niinpä Ahon hallitus asetti niin sanotun Teirin työryhmän korjaamaan tätä veroratkaisua nimenomaan sen kaltaiseksi, mitä tämä hallitus sitten joutui tekemään sen vuoksi, että se vanha hyvä vero ei enää sähkömarkkinalain olosuhteissa toiminut.

Myönnän, että tämä on heikennys ja se tekee siitä verosta epäloogisen, mutta se ei heikennä puun asemaa, vaan se parantaa puun asemaa. Se jonkin verran saattaa heikentää turpeen asemaa. Turpeen asema pysyy suurin piirtein ennallaan, mutta ei ainakaan parane.

Rion sopimuksen kanssa tällä asialla ei ole mitään tekemistä, koska nykyinen energiavero-

järjestelmä on lisännyt hiilidioksidipäästöjä eikä vähentänyt niitä. Vaikka se verojärjestelmä suosii uusiutuvia energialähteitä, ennen kaikkea se on lisännyt turpeen käyttöä, ja kaikista käytetyistä polttoaineista turve sisältää eniten hiilidioksidia. Sen takia tämä on lisännyt kyllä kotimaista työtä, mutta samalla se on lisännyt hiilidioksidipäästöjä, joten ei kannata Rion sopimuksesta tässä yhteydessä puhua.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. Antvuoren valitteluihin siitä, että kotityötä ei ole verotuksessa saatu vähennyskelpoiseksi. Siinä meidän täytyy jatkaa nopeasti työtä ja yhdessä oppositiosta tukea hallituksen toimia.

Ed. Aittoniemelle on ehkä edellisestä ammatista jäänyt jokin trauma osakeyhtiötä kohtaan. On niin, että voidaan tehdä ihan toimiva malli muutaman hengen yrityksiä varten. Silloin ei kannata osakepääoman määrään tuijottaa suoraan. Ed. Aittoniemi, on niin, että me tarvitsemme Suomeen kymmeniätuhansia uusia yrityksiä. Meidän pitää alentaa yrittämisen kynnyistä eikä nostaa sitä.

Mitä tulee vihreiden edustajien Soininvaara ja Pykäläinen puheenvuoroihin, ne menivät selitteen puolelle. On totta kai niin, että energiavero-työryhmä jatkaa työtään, mutta tosiasia on se, että ympäristöohjaavuus, joka meillä sähkön tuotannon osalta oli, nyt häviää, kun nykyinen verojärjestelmä, joka meillä on, romutetaan. Se on todella valitettava asia. Luulen, että ne tahot, jotka olivat tätä järjestelmää tekemässä, IVO ja suurteollisuus, eivät anna tästä enää taka-askelia ottaa. Siinä mielessä vihreä verouudistus, josta viime kaudella paljon puhuttiin, ed. Luukkainen ja muut, ed. Soininvaarakin, on nyt valitettavasti osoittautumassa kuplaksi. Niin kuin sanoin, vihreät voisivat ottaa tämän kyltin pois nimestään, sillä sellainen tämä uudistus linjaltaan mielestäni oli.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Tulevaisuus, Suomen tulevaisuus, Euroopan tulevaisuus, työssä olevan tulevaisuus, työttömän tulevaisuus, lapsen tulevaisuus, työttömän lapsen tulevaisuus, huostaan otetun lapsen tulevaisuus, aktiivisen nuoren tulevaisuus, linnakundin tulevaisuus — jokaisella meistä erilainen.

Toista tuetaan porkkanoin, toiselle annetaan keppiä tai jopa ruoskaa. Kohdistuuko porkkana oikeille henkilöille? Entä keppi? Minä, hyväosainen, olen saanut porkkanoita, veroporkkanoita. Minua ei kuitenkaan voi enää kannustaa lisätööhön, sillä teen nytkin jo aivan liikaa töitä. Miksi siis minua kannustetaan porkkanoilla?

Entä naapurin työtön perheenisä? Hän sen sijaan saa keppiä. Häneltä viedään turvaa pois, luodaan turvattomuutta. Häntä halutaan ajaa töihin, vaikka hän on koko ajan töitä hakenut. Työpaikkaa ei yksinkertaisesti ole sillä paikkakunnalla. Hänen pitäisi siis muuttaa tai lähteä matkatöihin. Muutto aiheuttaisi asunnon myynnin, jolloin saisi tuskin velkansa maksettua. Monen vuoden säästöt menisivät hukkaan, ja niin tiukilla kuin hän on elänyt työssä ja varsinkin nyt työttömänä ollessaan ja maksaessaan asuntoa. Lapset eivät halua muuttaa. Vaimolle ei välttämättä löytyisi työpaikkaa. Juuret ja ystävät ovat täällä. Matkatöissä hän on kulkenut. Ennen siitä jäi jotakin käteen, kun vielä maksettiin päivärahat, mutta nyt on enää kirjepalkka ja pahainen asuntovaunu kämpppänä. Työttömiä on siellä matkan päässäkin jono, joten hänkö veisi heidän työpaikkansa?

Entiset työkaverit tekevät pitkää päivää, tuskin jaksavat enää lentopalloharjoituksissa käydä, niin vetävät piippuun itsensä, vaikka vasta kolmeviittoa ovat. Määräaikainen työsuhde toisensa perään takaa sen, että pysyvät hiljaa ja tekevät, vaikka veri suussa maistuisi. Jakaisivat mielellään työt naapurin kanssa, mutta se ei työnantajalle käy. On kuulemma liian monta kahvitunnin pitäjää.

Kannustus on tämän budjetin avainsana, ja kaikki päätökset arvioidaan sen perusteella. Kannustus on aivan oikea periaate silloin, kun se toteutetaan oikein. Hallituksen esitykset, varsinkin kannustinloukkutyöryhmästä tulleet, ovat olleet monelta osin ekonomistisen, siis keppikanustuksen, tuloksia. Siksi niitä on ollut pakko muuttaa valiokunnassa tai poistaa kokonaan listoilta. Sosiaalinen näkemys asioihin tuo aivan erilaisen otteen. On lähdetty siitä, että ihmisen ja perheen on tultava toimeen. Se on ollut myös hyvinvointiyhteiskunnan periaate.

Ed. Sasin aikaisemmin ja valtiovarainministeri Niinistön tänään esittämät esimerkit ovat haetuja, ja jo keskustelusta näkee, että he eivät tunne asioiden sisältöä. Olisi syytä tutustua asioihin, silloin niistä voisi myös keskustella. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevat tarvitsevat porkkanakannustusta, ja se voisi olla esimerkiksi ai-

kaa virkamiehiltä, sosiaalityöntekijöiltä, työvoimaneuvojilta ja muilta asiakaspalvelussa olevilta. Syrjäytymisen rajamailla olevaa ei pidä keppikannustaa, sillä se voi aiheuttaa aivan liian suuret kustannukset yhteiskunnalle.

No, on budjetissa jotakin positiivistakin. Aluehallinto 2000 -ratkaisu on looginen seuraus kymmenen vuotta sitten valitusta linjasta; tuoloin päätettiin, että kolmea uutta läänä ei perusteta. Sen jälkeen suunta on ollut läänien vähentäminen, ja nyt se lopultakin pystyttiin toteuttamaan.

Tämän vuoden budjettilakien käsittelyn yhteydessä olen oppinut taas paljon uutta, varsinkin tämän talon menettelytavoista. Aina ne eivät ole olleet hyviä, ja nyt en tarkoita virallisia käsittelyjä, arvoisa puhemies, vaan sitä, mitä tapahtuu käytävillä ja ryhmänjohtajien neuvotteluissa. Kysyä voi, miksi me kansanedustajat emme ota meille kuuluvaa valtaa asioissa, jotka on annettu meidän päätettäviksemme. Ryhmänjohtajat tai vain yksi heistä voivat estää eduskunnan enemmistön tahdon, jopa oman puolueensa neuvottelijoiden tahdon toteutumisen.

Näin kävi muun muassa pienten lasten tukijärjestelmän käsittelyssä. Olen pettynyt, sillä yksimielinen valiokuntaryhmä ei saanut toteuttaa järkevää ratkaisua, vaan esikoululaisten päivähoitomaksun alentaminen uhrattiin kokoomuksen ryhmänjohtajan alttarille vain siksi, että hän halusi vielä lisää alentaa hyvätuloisten päivähoitomaksua, jota oli jo siihen mennessä alennettu useilla satasilla.

Olen myös kuullut, että valtiovarainministeriö ei salli mitään uutta varsinkaan sosiaalipuolelle. Esimerkiksi suurten kustannusten tasaus muun muassa lastensuojelussa ei saanut kannatusta valtiovarainministeriössä, vaikka sosiaaliministeriö olisi etsinyt rahat ministeriön sisältä.

Valiokunnassakin jokaisesta miljoonasta on pitänyt taistella, muun muassa hammashuollossa, keskoslasten hoidossa ja adoptiolasten vanhempainlomassa, jotka ovat pieniä asioita meille päättäjille mutta erittäin suuria asioita niille ihmisille, joita ne koskevat.

Aikaisemminkin on puhuttu siitä, miten lasten pahoinvointi on lisääntynyt. Tämän päivän tiedotusvälineistä olemmekin saaneet lukea, että muun muassa Stakesin kehittämisspäällikön Sirpa Taskisen mukaan lama saattaa olla syy lasten henkisen hädän ja ongelmien lisääntymiseen. Perheneuvoloista haetaan yhä enemmän apua lasten levottomuuteen, sopeutumattomuuteen, epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja alavireisyy-

teen. Vaikka aikuiset ovat selvinneet laman aiheuttamista kriiseistään, lasten oireet ovat niin häiritseviä, että niihin olisi puututtava. Lapsi reagoi muutokseen tavallisesti pari vuotta vanhempiensa jälkeen.

Tilastojen mukaan työttömien perheissä on yli 250 000 lasta. Miten heille käy? Tottahan toki suurimmassa osassa työttömien perheistä on turvallista ja hyvä olla. Mutta jos työttömyys jatkuu liian pitkään, on turhautuminen monella työttömällä vanhemmalla edessä, ja siitä saavat kärsiä myös lapset. Tilastojen mukaan juuri lapsiperheillä ja varsinkin niillä, joilla on alle seitsenvuotias lapsi, on eniten velkaa. Työttömyys aiheuttaa monesti sen, että taloudelliset ongelmat kasvavat liian suuriksi, ja siitä aiheutuu paljon hättää. Kysyä voi, onko meillä varaa tällaiseen. Millainen on yhteiskuntamme ensi vuosikymmenellä ja seuraavalla? Millaisia lapsia kasvatamme tähän yhteiskuntaan?

Työttömistä yli 60 prosenttia on alimmalla työttömyyspäivärahalla tai työmarkkinatuella, joka on noin 2 500 markkaa, tai sitten saa yhtään markkaa. Yli 400 000 työttömästä yli 200 000 on jo alimmalla työttömyyspäivärahalla, ja useimmilla heistä on lapsia.

Myös työssä olevat voivat huonosti. Tänäään saadun sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksen mukaan, joka on tehty Kuopion yliopistossa, lähes 90 prosentilla työssä käyvistä ainakin yksi asia työelämässä aiheuttaa turvattomuutta. — Tänäään päätimme lisätä epätyypillisiä työsuhteita.

Tulevaisuus, lastemme tulevaisuus — emmekö näe sitä, mitä tapahtuu, vaikka merkkejä on olemassa? Lisätään kannustusta, positiivista, porkkanaa, ravitsevaa ja voimia antavaa juuresta.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! On jo käytetty niin monta asiantuntevaa ja värikästäkin puheenvuoroa, että on vaikea laittaa enää paremmaksi. Silti muutama näkökohta yhteiseen keitokseen.

Mikä on hallituksen puolen matkan välitilinpäätös? Tärkein tehtävä, työttömyyden puolittaminen, on onnistunut murto-osallaan. Tarkkaa murtolukua en uskalla sanoa, ettei vain mene vikaan. Kun tavoite koko vaalikaudelle oli, näin kai on laskennallisesti sanottava, noin 230 000:n vähennys työttömien määrään, tässä on onnistuttu muutaman kymmenentuhannen verran, eikä loppukirin varaan näin suuressä asiassa voi laskea, vaikka ed. Kempin värikästä pu-

heenvuorosta voisi sellaisen toiveen herättää, että tekniikalla se onnistuisi niin kuin elokuvissa.

Entä mitä päätöksiä on tehty? Energiaveroa on korotettu ja ympäristönsuojelun kannalta taitamattomalla tavalla. Verotusta on kevennetty kaikilta ja tällöin varsinkin kaikilta meiltä töissä käyviltä. Pieniin tuloihin ei verohelpotus pure. Sinne energialasku lisätään. Kuitenkin kaikkein pienimpiä sosiaalisia tulonsiirtoja on leikattu, samoin pienintä sairauspäivärahaa. Työttömien peruspäivärahaan ei tehty indeksikorotusta. Päivähoitomaksuissa on leikattu korkeimpia maksuja — tietysti hyvä niille perheille, jotka ovat korkeita maksuja maksaneet. Kotihoidon tukea on kehitetty tai paremminkin leikattu suuntaan, jossa kunnallisten päiväkotipaikkojen kysyntä lisääntyy ja jopa toimeentulotuen tarve on lisääntynyt.

Suomen kauppa- ja vaihtotaseet näyttävät vihreää. Valtion lisävelkaantuminen on leikattu alle 30 miljardin. Näistä kaikista voi olla tyytyväinen, antaa kiitostakin hallitukselle, sen valtiovarainministerille. Mutta tämä tulos ei suinkaan ole vain tämän vaan myös edellisen hallituksen pohjatyöskentelyn ansiota.

Arvoisa puhemies! Suomalainen talousjärjestelmä on osin onnistunut ja osin onneton yhdistelmä valtiollista sosiaalihuoltoa ja keskitettyä taloudellista vallankäyttöä. Näiden väliltä tai yhdistelmänä tai paremminkin uutena tienä tulisi saada aikaan järjestelmä, jossa omistus ja työteko on hajautettua ja kannattavaa ja sosiaalinen vastuu tapahtuisi lähempänä ihmistä, ei vain ja etupäässä sittenkin kaukaisten valtiollisten ja kunnallisten järjestelmien kautta.

Myös Euroopan unionissa tapahtuva kehitys on hyvin selkeästi valtaa keskittävä. EU:ssa siirrytään, näinhän ennusmerkit ovat, entistä enemmän kohti enemmistöpäätöksiä yksimielisyydestä tinkien. Uusia asioita halutaan siirtää valtioden asioista yhteisöasioiksi. Myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla havitellaan sellaista yhteistyötä, jossa yksityinen jäsenmaa ei pysty päätöksiä estämään. Kysyn, mitä on jäljellä siitä ylvästä ideasta, itsenäisten valtioiden yhteistyöstä, kun tämä prosessi on viety loppuun asti. Nythän Englanti siellä vielä on kivenä kengässä, mutta kuinka lieene vuoden päästä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ansioiden listalle on tänään kirjattu muun muassa erm-kytkentä. Teknisenä toimenpiteenä se ei varmaankaan aiheuttanut meille erityisiä ongelmia. Virstanpylväänä kohti yhtä yhteistä valuuttaa se kuitenkin oli merkittävä. Kohti keskitettyä, yhtä

varsin yhtenäistä EU-järjestelmää ollaan kovaa vauhtia menemässä, kunhan tämän ja seuraavan eduskunnan päätökset on tehty, ellei sitten silmien avautumista ja poliittista muutosta vaaleissa tapahdu.

Arvoisa puhemies! Haluan jo tässä vaiheessa kiinnittää huomiota muutamaan linjanvetoon, jotka kristillisen liiton budjettivastalauseessa ovat nähtävissä.

Valtion tärkein tehtävä ja tärkeä tehtävä — noita tehtäviähän toki valtiolla on runsaasti ja kunnillakin otettuina ja annettuina — on turvallisuuden ylläpitäminen. Emme ole täysin tyytyväisiä siihen, mitä hallitus näiltä osin esittää. Esimerkiksi poliisitoimelle esitetty määrärahat ovat riittämättömät poliisien virkojen pitämiseksi täytettyinä läpi vuoden 1997. Yhteiskunnan eräs tärkeimpiä tehtäviä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Esitetyillä määrärahoilla edes nykyistä tasoa ei meidän arviomme mukaan voida ylläpitää.

Mielestämme myös puolustusvoimille asetettu säästötavoite on aivan liian suuri. Toimintamäärärahojen leikkaukset johtavat irtisanomisiin, joiden merkitys on kyseenalainen. Kertausharjoituksia, noita sotilaallisen maanpuolustuksemme ytimiä, on edelleen vähennettävä, materiaalin käyttöä karsittava ja varusmiehiä käytettävä heidän koulutuksensa kannalta toisarvoisiin tehtäviin.

Hallitus voi tietenkin väittää, että juuri näistä säästetään, että talous olisi tasapainossa. Kuitenkin on muistettava, että näilläkin toimilla, jos niihin vähän lisää varallisuutta osoitettaisiin, olisi sekä työllistävä että ongelmia estävä vaikutus. Valtio ei voi vetäytyä turvallisuuden hoitamisesta.

Arvoisa rouva puhemies! Voin lämpimästi yhtyä siihen, mitä ed. Ala-Nissilä täällä hetki sitten pitämässään puheenvuorossa mainitsi yritysten verotuksesta ja varsinkin kotien työllistämiskeinoista ja perheitä ja koteja koskevasta verotuksesta. Nuo puheet voi tosiaan täysin allekirjoittaa. Uskon, että tuleva hallitus, kun tämänkin hallituksen aika aikanaan päättyy, jos ei nykyinen hallitus sitä ennen mitään tee, nuo sitten toteuttaa.

Hallituksen esityksestä ja eduskunnan muutamana hyväksytty päivähoitolakihan johtaa siihen, että edellisen eduskunnan hyväksymä ja tämän eduskunnan jo kertaalleen muuttama eli siis jo aikanaan päätetty kotihoidon tuen laajennus alle nelivuotiaisiin ei toteudu. Jos se haluttaisiin toteuttaa vuoden 1998 alusta, niin kuin alun pe-

rin oli tarkoitus, tulisi tehdä erillinen lainmuutos. Aikaahan tuon muutoksen tekoon toki on melkein pä vuosi.

Meidän mielestämme kotihoidon tuki on ollut käyttökelpoinen ja kunnillekin edullinen hoitomuoto. Nyt yli kolmivuotiaat jäävät pysyvästi kotihoidon tuen ulkopuolelle lukuun ottamatta tapauksia, joissa kotona on vähintään yksi alle kolmivuotias. Vaihtoehtojen turvaamiseksi ja kuntien talouden järkevän hoidon mahdollistamiseksi olemme vastalauseessamme esittäneet, että hallitus seuraisi tilannetta tiukasti ja ryhtyisi muutoksiin, joilla hoitorahan kotihoidon tukea laajennettaisiin alle nelivuotiaisiin lapsiin varsinkin niissä tapauksissa, joissa kotona hoidetaan useampaa kuin yhtä alle esikouluikäistä lasta, siis esimerkiksi kolmivuotiaista ja viisivuotiaista.

Arvoisa puhemies! Eräs käytännön kysymys, joka on ongelma täällä pääkaupunkiseudulla, omassa kotikunnassanikin, mutta luulen, että koko maassakin, on homehtuminen. Ei se koske politiikkaa — ehkä sitäkin joskus — vaan rakennettuja asuntoja myös ja erityisesti julkisella sektorilla. Monissa kunnissa, niin kuin kunnallisina päättäjinä tiedämme, rakenteissa on pysyviä home- ja muita vaurioita.

Kun näitä työllistäviä keinoja halutaan etsiä, haluan muistuttaa siitä, että tuollaisten vahinkojen peruskorjaus on varsin työvoimavaltaista ja siten uusia työpaikkoja luovaa toimintaa. Osallistumalla osaan kustannuksista voisi valtio merkittävästi vauhdittaa kuntien peruskorjaustoimintaa suorastaan kansallismaisuutena pidettävässä koululaitokseksamme. Samallahan valtio voi asettaa ehdon, että kunta osallistuu tämän lisätuen osalta merkittäväällä panoksella korjaustoimintaan. Näin siis kuntien ja valtion yhteistoiminnalla saataisiin aikaan paljon uusia työpaikkoja. Siksi olemme vastalauseessamme esittäneet tähän merkittävää lisäystä.

Tämä olisi pieneltä tekniseltä osalta sitä lastemme tulevaisuuden hoitamista, josta ed. Huotari lämpöisessä puheenvuorossaan äsken puhui. Yhdyn hänen ajatuksiinsa siitä, että meidän on todella nyt aika katsoa tulevaisuutta ja rakentaa sitä.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Sivistysvaliokunnan jäsenenä puutun puheenvuorossani hallituksen esitykseen valtion ensi vuoden talousarvioksi ja valtiovarainvaliokunnan siitä antamaan mietintöön opetusministeriön hallinnonalan osalta.

Suurin ongelma opetusalan kannalta on minusta se, että ylimitoitettut valtionosuusleikkaukset vaarantavat perusopetuksen tasa-arvoisuuden ja saatavuuden. Meillä Suomessa on ollut nuorilla suhteellisen tasa-arvoiset edellytykset hakeutua kiinnostustaan ja kykyjään vastaavaan koulutukseen. Tämä on ollut Suomen hyvinvointikehityksen perustekijä ja merkittävä vahvuus. Nyt tämä vahvuus on vakavasti uhattuna. Hallituksen perusopetukseen kohdistamat leikkaukset ovat vakava uhka perusopetuksen tasa-arvoisuuden kannalta, ja oppilaat ovat asuinpaikasta riippuen eriarvoisessa asemassa. Varakkaat kunnat pystyvät paikkaamaan ainakin osittain sen aukon, minkä valtionosuuksien väheneminen aiheuttaa, mutta köyhimmillä kunnilla ei ole siihen mitään mahdollisuuksia.

Opetusministeriön hallinnonalalla leikkaukset ja määrärahojen supistukset ovat kohdistuneet pääosin yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen. Yksityiskohtaisemmin tarkastellen nähdään, että leikkaus kohdistuu pääosin peruskouluun ja lukioon. Ensi vuoden talousarviossa yleissivistävältä ja ammatilliselta koulutukselta leikataan lähes 1,3 miljardia. Suurin piirtein saman suuruinen leikkaus tehtiin valtionosuuksia pienentämällä myös kuluvan vuoden talousarvioon. Näin ollen kahdessa vuodessa perusopetus on menettänyt noin 2,5 miljardia markkaa. Hallitus on suorastaan farisealaiseen tapaan toivonut, että kunnat eivät silti heikennä perusopetuksen tasoa. Vastuun siirtäminen kunnille on oman vastuun pakoilua.

Perusopetuksen valtionosuuksien kannalta on toinenkin ongelma, joka on sivuutettu vähin äänin. Vuoden 1997 alusta toteutettavan valtionosuusuudistuksen yhteydessä yksikköhintoja leikataan kustannuspohjaan verrattuna yli 2 miljardilla markalla, kun kustannuspohjavuoden 1995 mukaisia kustannuksia alennetaan vuoden 1996 laskennallisten yksikköhintojen tasolle. Toimenpiteen vaikutus on lopputulokseltaan sama kuin valtionosuuksien suora leikkaus.

Kun lasketaan yhteen valtionosuusleikkauksista ja yksikköhintojen muutoksista aiheutuvat valtionosuuksien muutokset, nähdään, että opetustoimi erityisesti perusopetuksen osalta on joutunut kohtuuttoman suurten leikkausten kohteeksi. Aikaisemmat koulusäästöt ovat jo johtaneet luokkakokojen suurenemiseen, materiaalihankintojen supistamiseen, henkilökunnan lomautuksiin ja henkilöstömäärän vähentämiseen. Koska uudet leikkaukset uhkaavat kohdistua kokonaan varsinaiseen opetustyöhön, opetuk-

sen perusrakenteet ja koulutuksen tasa-arvoisuus ovat nyt suuressa vaarassa.

Säästötoimet ovat menneet perusopetuksen osalta liian pitkälle. Opettajat ovat turhautuneita, ja levottomuus kouluissa on lisääntynyt. Tästä seuraa oppimistulosten heikkeneminen ja käytöshäiriöiden lisääntyminen. Kunnat ovat joutuneet lakkauttamaan kouluja, mikä on johtanut jäljelle jääneissä kouluissa luokkakoon kasvamiseen ja koulumatkojen pitenemiseen kohtuuttomiksi nuorimpien koululaisten kannalta.

Keskustan vastalauseessa on esitetty yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin lisäyksenä 259 miljoonaa markkaa. Edustajille jaettuun tekstiin on tullut tälle kohtaa tosin kolme nollaa liikaa, mutta oikea luku varmaan korjataan lopulliseen, viralliseen versioon. Vaikka keskustan esittämä lisäys 259 miljoonaa ei korjaa kuin osan niistä taloudellisista ongelmista, joissa kunnat ja koulut kamppailevat, lisäys auttaisi kuitenkin selviämään yli pahimman kriisin.

Toinen asia, jonka haluan ottaa esille, on opintotuki.

Keskusta on esittänyt, että kaikkien alle 20-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opiskelijoiden opintotukea parannetaan. Ahon hallituksen aikana aloitettiin opintotukijärjestelmän uudistaminen. Opintorahan tasoa nostettiin tuntuvasti samalla, kun lainajärjestelmä muuttui markkinakorkoiseksi. Toimenpiteen taustalla oli pyrkimys ehkäistä opiskelijoiden liiallista velkaantumista.

Opintotukiuudistusta on tarpeen jatkaa. Keskusta onkin toistuvasti esittänyt opintotuen ongelmakohtien korjaamista alle 20-vuotiaiden osalta. On hyvä, että hallitus lopulta lähti korjaamaan alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden asemaa. Hallituksen esityksen ja eduskunnan jo päättämän lainmuutoksen mukaan täysimääräinen opintotuki ulotetaan ensi vuoden elokuun alusta itsenäisesti asuviin 19-vuotiaisiin ja vuotta myöhemmin 18-vuotiaisiin. Keskustan jo vuosi sitten esittämällä mallilla kaikkien alle 20-vuotiaiden, itsenäisesti asuvien opiskelijoiden opintoraha olisi nostettu vanhempien opiskelijoiden tasolle 1.8.1997 alkaen. Tämä malli on vieläkin mahdollista toteuttaa.

Valitettavaa on, että käsiteltävänä oleva talousarviokesitys ei millään tavoin korjaa Lipposen hallituksen vuonna 1995 tekemää huomattavaa opintotukileikkausta. Hallituksen tekemät leikkaukset opiskelijoiden perusturvaan lisäsivät opiskelijoiden velkaantumista ja loivat paineita kuntien toimeentulotukeen. Leikkaukset vähen-

sivät myöskin koulutukseen hakeutumisen suosiota, koska työttömyysturvan ja opintorahan ero suureni. Siksi niin opiskelijan kuin yhteiskunnanakin etu on, että opintoraha palautettaisiin pikaisesti vuoden 1995 alun tasolle. Koska työttömyydenaikaista koulutustukea ollaan kehittämässä, olisi oikeudenmukaista, että myös päätoimisten opiskelijoiden opintotukea parannetaan.

Mielestäni olisikin perusteltua, että eduskunta hyväksyy keskustan vastalauseessa esitetyn 90 miljoonan markan lisäyksen opintotukeen edellä mainitsemiini opintotukijärjestelyjen epäkohtien korjaamiseksi. Esitys tarkoittaa myös sitä, että 1.8.1997 alkaen palattaisiin leikkauksia edeltäneelle, nykyistä korkeammalle opintorahan tasolle.

Lopuksi totean tyydytyksellä sen, että hallituksen esitys ammatillisten koulujen oppilaiden opintososiaalisten etujen leikkaamisesta ei toteutunut. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että koska sivistysvaliokunta on keskeyttänyt tätä tarkoittavien lakien käsittelyn, oppilaiden majoitusetua ei siirretä opintotuen yhteyteen, vaan siihen maksetaan edelleen valtionosuutta. Sivistysvaliokunta päätti yksimielisesti torjua ainakin tässä vaiheessa ammatillisten koulujen oppilasasuntojärjestelmän muuttamisen.

Asuntoloistahan olisi tullut muutoksen jälkeen vuokra-asuntoja. Oppilaat olisivat menettäneet ilmaiset asuntolapaikat. Sen sijaan he olisivat saaneet tukea asumisesta aiheutuviin kustannuksiin opintotuen kautta. Tämä olisi merkinnyt noin 10 000:n ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan opiskelukustannusten huomattavaa kasvua. Vielä suurempana ongelmana sivistysvaliokunnassa nähtiin kasvatukselliset syyt.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaan asia on siirtynyt toistaiseksi. Tällä tarkoitetaan, että asiaan palataan koulutuslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Toivon, että tähän asiaan ei palata, vaan se haudataan hiljaisuudessa ja ammattikoulujen oppilaat saavat myös vastaisuudessa pitää maksuttomat ja valvotut asuntolat, jotka ovat ohjatun vapaa-aikatoiminnan piirissä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kortenien myöntää, että

opintotukiuudistus on hyvä uudistus, mutta kuitenkin kritisoi sen hidasta laajentumista alle 20-vuotiaisiin. Hän olisi tässä vaiheessa halunnut sen korjauksen suorittaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että edellisen hallituksen aikana keskustalla oli oma ministeri kulttuuriministerinä, joka esiteli tämän opintotukiuudistuksen, joka silloin oli hyvä. Hän olisi silloin voinut tämän korjata ja laajentaa koskemaan kaikkia alle 20-vuotiaita.

Muistutan, että meillä on edelleen valtiontalous siinä tilassa, että säästöjä täytyy suorittaa. Minusta on erittäin hyvä, että nuoriin satsataan, vaikka muilta joudutaan leikkaamaan, ja mennään portaattain ja laajennetaan opintotukioikeutta alle 20-vuotiaisiin, vaikka niin kuin muistutan, on jouduttu säästämään muilta ja myös on opintotuesta jouduttu leikkaamaan se 30 markkaa kuukaudessa. Minusta kuitenkin tämä uudistus, joka nyt valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan hyväksi, on askel oikeaan suuntaan. Toivotaan, että se voidaan toteuttaa tässä aikataulussa, mikä on hallituksen esityksessä.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean ed. Ala-Harjalle, että myös hänen puolueensa oli edellisessä hallituksessa ja siellä yhdessä lähdimme korjaamaan opintotukea. Silloin sovittiin tietysti ohjelmasta, jonka mukaan edetään. Kun sitten Lipposen hallitus tuli, se ensi töikseen alensi opintotukea, teki siihen huomattavia leikkauksia. (Ed. Ala-Harja: 30 markkaa!)

Myös totesin puheenvuorossani, että nyt on tulossa korjaus tietyiltä osin, ja totesin myös, että on hyvä, että näin tehdään. Me keskustassa kuitenkin katsomme, että olisi pitänyt edetä nopeammalla aikataululla, koska meidän mielestämme opiskelijat ovat jääneet muihin väestöryhmiin nähden huonompaan asemaan.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Jos luette tarkkaan valtiovarainvaliokunnan mietinnön, huomaatte sekä suoraan että rivien välistä varsin paljon kritiikkiä hallituksen linjaa kohtaan. Toivonkin, että mahdollisimman monet kansanedustajat todella lukisivat ajatuksella sen, mitä valtiovarainvaliokunta yksimielisestikin on todennut esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön, työministeriön ja opetusministeriön pääluokkien osalta. Näistä kriittisistä huomioistahan eniten julkisuudessa ovat olleet esillä liikennejaoston ja puolustusjaoston huomioidomista pääluokistaan, mutta aivan samalla tavalla mielestäni olisi syytä huomiota kiinnittää

myös sosiaali-, työ- ja opetusministeriön toimialoille.

Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta valiokunta toteaa erityisesti huolen tuloerojen kasvusta sen seurauksena, että toisaalta sosiaaliturvaa leikataan ja verotusta kevennetään erityisesti suurituloisempiin painottuen. Samoin sosiaali- ja terveysministeriön osalta valiokunta toteaa aivan yksimielisesti, ettei kannustavuusongelmia kyetä parantamaan, ellei myös uusien työpaikkojen syntymistä samalla kyetä helpottamaan.

Työministeriön pääluokan osalta on todettu, että valtion työllistämistoimet ovat jo huipussaan ja siksi painopiste tuleekin siirtää avoimen sektorin työpaikkojen lisäämiseen. Parhaaksi keinoksi tähän todetaan välillisten työvoimakustannusten alentaminen.

Opetusministeriön osalta valiokunta esittää varsin kriittisen arvion peruskoulun rahoituksen nykytilasta. Tämä kuvaa erittäin hyvin olemassa olevaa vaikeaa tilannetta. Tutkimuspuolelle on tullut ja on tulossa lisää rahoitusta muun muassa valtionyhtiöiden myynnin kautta, mutta perusopetukseen ja ylipäätään yleissivistävän koulutuksen puolelle ei mitään lisäpanostuksia ole tiedossa. Jo vuosi sitten valtiovarainvaliokunta totesi mietinnössään, että lisäleikkauksista opetusministeriön pääluokan osalta erityisesti peruskoulun ja muun yleissivistävän koulutuksen puolelta tulisi luopua. Näin ei kuitenkaan tehty, vaan edelleen tänäkin vuonna opetusministeriön pääluokkaan on esitetty noin 1,2 miljardin markan suuruiset vähennykset määrärahoihin.

Ed. Kortenieni kiinnitti edellisessä puheenvuorossa erittäin seikkaperäisesti huomiota niihin ongelmiin, joita peruskoulumäärärahojen vähenemisestä on syntynyt. Kaikkein suurin riski tässä tilanteessa on eriarvoistuminen kuntien ja sitä kautta koululaisten välillä riippuen siitä, missäpäin Suomea he asuvat.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli tämä erittäin havainnollisesti esille. Kuulimme muun muassa asiantuntijoita Espoosta, Lahdesta sekä Lapin kuntien osalta. Näiden kuntien erot ilmenivät aika hyvin muun muassa siinä, millä tavalla nämä kunnat ja kaupungit ovat kyenneet antamaan opetusta oppilailleen. Vain Espoo oli kyennyt opetuksen tuntimäärissä palaamaan sille tasolle, minkä nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa. Lahdessa oltiin edelleen 4 prosenttia jäljessä siitä tuntikehyksestä, mikä lainsäädännön mukaan on mahdollinen, ja La-

pin kunnissa jälkeenjääneisyys oli 10:stä jopa 18 prosenttiin.

Jos verrataan tätä tilannetta siihen, miten valtionosuusleikkaukset kohdentuvat, nehan kohdentuvat juuri niin, että pohjoisesta Suomesta leikataan kunnilta kaikkein eniten ensinkin vuonna määrärahoja pois. On aivan selvää, että tämä tulee edelleen heijastumaan siihen, että annettavan opetuksen taso, valinnaisuudet, koulumateriaali ja muu heikenevät pohjoisessa Suomessa enemmän kuin muualla. Opetushallituksen tekemissä arvioinneissa perusopetuksen tilasta on jo näkynyt oireita alueellisten erojen kasvusta oppimistuloksissa. Mielestäni nämä arviointitutkimukset tulisi ottaa vakavasti ja myös suunnata lisää määrärahoja peruskouluopetukseen niin, että kaikille koululaisille, lapsille eri puolilla Suomea, kyettäisiin tarjoamaan samanlaiset mahdollisuudet hyvään koulutukseen.

Kuten alussa totesin, valtiovarainvaliokunta yksimielisestiikin tekee monia hyviä huomiota niistä ongelmista, joita hallituksen budjettiesitykseen liittyy. Mielestäni ja keskustan ryhmän mielestä valiokunnan ei olisi tullut tyytyä vain näihin huomioihin, vaan olisi pitänyt esittää korjauksia, niin että hallituksen linjaa olisi saatu parannettua.

Korjauksia erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön osalta olisi tullut saada niin, että kannustavuuden rinnalle olisi otettu vahvemmin mukaan myös oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo, kun arvioidaan, mitä toimenpiteitä sosiaaliturvan leikkauksissa ja verotuksen alentamisessa tehdään. Siitä syystä keskusta on vastalauseessaan ehdottanut seuraavat muutokset perusturvaetuksiin:

Työttömyysturvan peruspäivärahaan, työmarkkinatukeen ja kuntoutusrahaan tulisi tehdä indeksitarkistukset.

Veronkevennykset tulee painottaa tehokkaammin pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseen. Eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua tulisi alentaa 2 penniin jo ensi vuoden alusta alkaen.

Yritysten työllistämisen esteet tulisi purkaa nopeasti niin, että välillisiä työvoimakustannuksia pienyrittäjiltä alennetaan.

Lasten päivähoitossa tulee säilyttää valinnanvapaus niin, että kotihoiton tuen perusosa palautetaan vuoden 1996 alussa toteutettua leikkausta edeltäneelle tasolle. Päivähoitomaksujen tulee määräytyä yksinkertaisesti prosenttiosuutena perheen tuloista. Lisäksi on valinnanvapaus turvattava myös niin, että monilapsisten perhei-

den rankaisemisesta päivähoitomaksuissa luovutaan.

Nämä muutokset tekemällä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan ja verotukseen hallituksen esitystä saataisiin muutettua varsin paljon oikeudenmukaisemmaksi myös pienituloisia kohtaan ja samalla työllistävämmäksi.

Toinen keskeinen muutos, joka hallituksen budjettiesitykseen tulisi tehdä, on kuntien valtionosuusleikkauksien huojentaminen niin, että todellakin sekä sosiaali-, terveys- että koulupalveluiden laadusta ja saatavuudesta kyetään huolehtimaan joka puolella maata tasa-arvoisesti.

Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitykseen sisältyy kaksi ehdotusta, jotka ovat jääneet loppujen lopuksi varsin avoimiksi sisällöltään. Nämä ovat niin sanotun koulutusvakuutusjärjestelmän käyttöön ottaminen ja kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien helpottaminen. Molempiin on budjetissa varattu määrärahoja, mutta siitä huolimatta hallitus ei tähän päivään mennessä ole kyennyt tuomaan eduskuntaan ehdotusta siitä, millä tavalla määrärahat käytetään.

Koulutusvakuutusjärjestelmän osalta totean vain lyhyesti sen, että sen tulisi niveltyä luontevasti jo olemassa oleviin aikuisten opintojen rahoitusjärjestelmiin niin, että työttömiä kohdellaan tasapuolisesti. Koulutusvakuutuksen kytkeminen työttömyyskassajärjestelmään ei ole siitä syystä oikea ratkaisu, koska se saattaisi työttömät keskenään eriarvoiseen asemaan ammatillisen koulutuksen hankkimisessa.

Lisäksi on hyvä kansanedustajien huomioida se, että nuorten opintotuestahan noin vuosi sitten leikattiin 300 miljoonaa markkaa. Nyt tämä 300 miljoonaa markkaa esitetään näköjään käytettäväksi aikuisten opintotuen kehittämiseen. Mielestäni eduskunnan tulisi pitää huoli siitä, että samalla, kun aikuisten opintojen tukea kehitetään, ei missään tapauksessa saa unohtaa ja laiminlyödä nuorten, omaehtoisesti koulutukseen hakeutuvien opintotuen kehittämistä. Siitä syystä opintotukeen tehdyt leikkaukset pitäisi perua ja myös jo ensi vuonna purkaa nuorten opintorahasta tämä paljon puhuttu ikäporras-tus.

Toinen asiakohda, joka budjetissa on todellakin edelleen avoin, on se, miten kotien työllistämismahdollisuuksia helpotetaan. Siitä huolimatta, että budjetissa on tähän määräraha, tämän käytöstä ei ole tullut eduskunnalle ehdotusta. Mielestäni hallituksen tulisi tuoda välittömästi eduskuntaan ehdotus kotitalouksien työllistä-

misvähennyksestä niin, että kotitaloudet saisivat vähentää esimerkiksi 30 prosenttia palkkakustannuksista, mikäli palkkaavat henkilön remonttitöihin, lastenhoitotöihin tai muihin vastaaviin. Tämä olisi myös omiaan parantamaan työllisyyttä ja helpottamaan myös uusien työpaikkojen luomista.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kiinnitän huomiot julkisen sektorin henkilöstö- ja työvoimapolitiikkaan.

Erittäin yleinen havainto monen pääluokan osalta budjettikäsittelyssä oli se, että julkisen sektorin henkilöstön työuupumus niin kouluissa, sairaaloissa kuin vaikkapa puolustusvoimien piirissä on hyvin yleistä. Sijaisia kyetään palkkaamaan liian vähän, ja niinpä tunnolliset opettajat, sairaanhoitajat, rajavartijat, poliisit ja upseerit tekevät työtä hyvin pitkää päivää.

Kuntienkin määrärahojen väheneminen revittää tavallaan näiden julkisen sektorin tunnollisten työntekijöiden selkänahasta. Vakinaisia työntekijöitä ei oteta, vaan töitä teetetään yhä enemmän työllisyysmäärärahoilla palkatuilla tilapäisillä työntekijöillä, jotka eivät aina erilaisten säännösten takia edes saa ottaa palveluiden laadusta sitä vastuuta, minkä varsinainen viranhaltaja joutuu ottamaan. Monella alalla, puolustusministeriö on tästä ehkä pahin esimerkki, pysyvien toimintamäärärahojen vähentämisestä valuu koko ajan osa työministeriön rahoitettavaksi, kun työt eivät hallinnonalalla vähene sitä mukaa kuin toimintamäärärahoja leikataan.

Viimeaikaiset työpaikkojen ilmapiiritutkimukset ovat myös viitanneet siihen, että julkisella sektorilla tilanne on työntekijöiden kannalta erittäin epävarma ja rasittavampi kuin yksityisellä sektorilla.

Valtiovarainvaliokunta on todennut yleisperusteluissa hyvin selvästi, että rahojen kierrätys työllisyyskustannusmäärärahojen kautta tulisi lopettaa ja vakituiset työt tulisi teettää pysyvillä määrärahoilla ja työllistämiskustannusmäärärahat käyttää painavastoin todella väliaikaisten tehtävien hoitoon.

Mielestäni tämä olisi hallitukselle ensi vuodeksi julkisen sektorin puolella yksi tärkeimpiä tehtäviä niin, että julkisyhteisöjen työpaineet arvioidaan rehellisesti eikä tavallaan tehdä epärehellistä tai tosiasiat unohtavaa leikkaamista. Toisaalta leikataan määrärahoja ja toisaalta työministeriön rahoilla palkataan vastaavia töitä tekemään väliaikaiset työntekijät. Tilannetta voitaisiin käytännössä jo nyt helpottaa niin, että kuntien valtionosuusleikkauksia huojaennetaan

eli kunnilta leikataan vähemmän rahaa kuin nyt. Sitä kautta käytännössä voitaisiin vähentää työpaikkojen kierrätystä.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula kantoi huolta tuloerojen kasvusta, ja siitä on kannettu täällä enemmänkin huolta. Kyllä on näinkin, mutta ilmeisesti kuitenkin realiteetti on se, että tulevaisuudessa tuloerot tulevat kasvamaan, halusimme sitä tai emme. Siinä mielessä on tietysti ihan hyväkin, jos saisimme käyttöön monet matalapalkka-alat ja -ammatit, jotka on hyvinä vuosina tuhouttu. Mielestäni on illuusio ajatella, että maailma olisi sillä tavalla tasapuolinen, että palkkatasossa ei juurikaan olisi eroja. Onhan ihmisillä ihan erilainen koulutus ja erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet. Mielestäni parasta tasapuolisuutta on kuitenkin se, että mahdollisimman monella olisi työtä, mahdollisuus työn iloon, mahdollisuus tuntea itsensä arvokkaaksi ja mahdollisuus kokea oma työpanoksensa tässä yhteiskunnassa tärkeäksi.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula käytti erittäin ansiokkaan puheenvuoron talousarviosta ja puuttui siinä muun muassa moniin koulutusta koskeviin seikkoihin aivan aiheellisesti.

Itse kiinnittäisin niistä vielä erityisesti huomiota koulujen väheneviin varoihin. Enää ei pystytä järjestämään kunnolla tukiopetusta eikä kerhoja, opettajille ei saada sijaisia, ja luokkakoko kasvaa koko ajan. Se ei voi olla vaikuttamatta opetuksen tasoon ja sitä myöten moniin siitä seuraaviin asioihin. Toivoisin tosiaan, että valtionapu kouluille voisi olla vähän korkeampi.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Antvuori kritisoi niitä näkökohtia, joita esitin tuloerojen kasvusta. Nyt on selvää, että palkkaerot tulevat kasvamaan Suomessakin. Se on aivan selvää, emmekä me sille asialle täällä eduskunnassa kovinkaan paljon voi tehdä. Mutta mielestäni eduskunnan ei pitäisi sosiaaliturva- ja veroratkaisuilla olla kärsijämässä tilannetta eli tavallaan antamassa lisää vauhtia sille tuloerojen kasvulle, joka palkkaerojen kasvun myötä on tapahtumassa. Eduskunnan pitäisi tässä toimia päinvastoin niin, että esimerkiksi veroalennusten painopiste suunnataan selvästi pienituloisimpiin ja matalapalkkaisimmille aloille, koska sitä kautta myös työllistämisen ja työllistymisen mahdollisuuksia kaikkein tehokkaimmin helpotetaan. Tätä nä-

kökulmaa tarkoitin puhuessani huolestani tuloerojen kasvusta.

Ed. Aittomäki: Herra puhemies! Minun puheenvuoroni on kuin eräänlainen leikkelelautanen. Se koostuu neljästä vanhasta ruokalajista, joilla ei ole oikeastaan paljon mitään tekemistä toistensa kanssa.

Ensimmäiseksi haluaisin puhua harmaasta taloudesta, vaikka valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä en yhtäkkiä katsoen löytänyt edes mitään mainintaa siitä. Saattaa olla, en katsonut kuin ensimmäisiä sivuja, mutta joka tapauksessa siitä on paljon puhuttu ja se on kuin avoin haava yhteiskunnan kyljessä ja sen kautta vuotaa yhteiskunnan verta, toisin sanoen yhteiskunnan varoja, ulos arviolta 10–20 miljardia markkaa. Pitääkö se paikkansa, sitä en tiedä, mutta joka tapauksessa menetykset ovat mittavat.

Harmaan talouden käsitettä ei ole juurikaan selvennetty, mitä sillä tarkoitetaan, mutta sanoisin oman näkemyksenäni, että se on taloudellista toimintaa, jossa yhteiskunnan intressit on unohdettu. Toisin sanoen yhteiskunta ei saa niitä rahavirtoja, jotka sille taloudellisesta toiminnasta kuuluvat, vaan ne jäävät tätä taloudellista toimintaa harjoittavan omaan taskuun. Se ehkä eroaa taloudellisesta rikollisuudesta minun näkemykseni mukaan siinä, että taloudellisessa rikollisuudessa menettäjiä ovat toki muutkin kuin yhteiskunta, ovat pankit, jopa yksityiset ihmiset. Harmaassa taloudessa taas, niin kuin äsken sainoin, menettäjänä on lähinnä ja oikeastaan kokonaisuudessaan yhteiskunta.

Meillä on tähän asiaan kiinnitetty huomiota, ja lakivaliokunnassa on tällä hetkellä ulosotto-lain muutos — se taisi sieltä tulla jo uloskin — jolla pyritään tiukentamaan yhteiskunnan mahdollisuuksia nimenomaan yhteiskunnalle kuuluvien mutta siltä pois joutuvien varojen takaisin-saamiseksi siihen kuppiin, johon ne kuuluvat.

Ongelmanahan on se, että harmaata taloutta, niin kuin myös taloudellista rikollisuutta, harastavan jäljiltä jäävä taloudellinen tuotos ei yleensä ole hänen taskussaan, kun mennään katsomaan, löytyykö sieltä mitään. Sieltä ei löydy mitään, mutta jonkun toisen, niin sanotusti bulvaanin, taskut ovat täyttyneet joko täällä Suomessa tai sitten jossain Caymansaarilla tai Jersey saarella. Täältä kuitenkin tämä harmaan talouden harjoittaja ja taloudellinen rikollinen hakee sitä rahaa ja käyttää omiin tarkoituksiinsa. Nythän on nimenomaan harmaan talouden jäljittämisen tarkoitus se, että hyöty,

vaikka se on siirretty ulkopuoliselle, saadaan takaisin oikeille urille.

Olen henkilökohtaisesti useiden vuosien ajan sekä puheenvuoroissa, talousarvioaloitteissa että kirjallisissa kysymyksissä nimenomaan korostanut rikoksen kautta saadun hyödyn jäljittämistä ja palauttamista, ja tähän asiaan on nyt sitten yhteiskunnassa, tosin kovin jälkijättöisesti, kiinnitetty huomiota.

Taloudellisen hyödyn jäljittäminen, vaikka se ei taloudellisen toimijan taskusta löydykään, on suhteellisen helppoa. Voidaan seurata, mihin rahat ovat menneet. Lyhyt tie on tietysti, että rahat ovat menneet vaimolle ja vaimo on ostanut kivitaloja, huviloita ja komeita autoja, vaikka on siihen saakka ollut työtön. Tämä on malliesimerkki siitä, mutta on kuitenkin sillä tavalla, että tähän saakka ei ole oikein siihenkään pystytty puuttumaan.

Jäljittäminen sellaisenaan on suhteellisen helppoa, mutta todistelussa siitä, kenen varoja ne loppujen lopuksi ovat, jotka ovat kolmannen henkilön, bulvaanin, hallussa, on tietysti ongelmia. Siinä mielessä ulosottolaki aika pitkälle siirtää tietyllä tavalla näyttövastuuta varojen omistajalle. Toisin sanoen yhteiskunta ottaa kovan osan asiaan. Tämä on erinomainen asia.

Sen lisäksi, että saadaan varoja palautettua yhteiskunnalle, harmaan talouden ja taloudellisen rikollisuuden kautta pois joutuneita rahoja, se merkitsee myös sitä, että harmaaseen talouteen, joka on yleensä myös aina rikollista toimintaa, syylistynyt saa todellisen rangaistuksen. Häntä ei paljon kiinnosta, jos hän saa kuusi kuukautta ehdollista tai ehdotontakin tuomiota, jos hän tietää, että kun vankilasta pääsee, hänellä on vaimon takana tai Caymansaarilla 100 miljoonaa markkaa rahoja. Hän nauraa pitkiä ivallisia nauruja tällaisille yhteiskunnan rangaistusjärjestelmille. Mutta kun tällainen "sankari" vankilasta tullessaan joutuu ensimmäisenä menemään toimeentuloluukulle ja kerjäämään sieltä viittä-sataa, että pääsisi alkuun, se on se, mikä tehoaa paremmin kuin tällaiset pikku rangaistukset. Tässä on siis kaksikin asiaa: varojen saaminen yhteiskunnalle ja tietysti muillekin, joilta ne rikollisen toiminnan kautta ovat menneet pois, toisaalta sellaisen todellisen rangaistuksen antaminen rikoksentehtäjälle tai taloudellisesti väärin toimineelle, että rangaistus todella puraisee.

Herra puhemies! Toinen ruokalaji, johon isken haarukkani, on tietyllä tavalla harmaaseen talouteen liittyvä sekin. Olen aina pitänyt ongelmiana sitä, että kun on työttömiä ihmisiä — on

tapettimiehiä, maalareita, kirvesmiehiä ja muurareita — jos tarvitsen joskus viikoksi kahdeksi jonkun työhön itselleni ja menen sitä pyytämään, niin kaveri sanoo, ettei hän voi tulla. Jos hän ilmoittaa työvoimatoimistoon, että hänellä on parin viikon työsuhde, työttömyyskorvauksen rytmitys häiriintyy niin pahasti, että hän saattaa jäädä jopa useiksi viikoiksi ilman minkäänlaisia korvauksia. Näin hän ystävällisesti mutta varuuttavasti sanoo, ettei hän voi tulla. Tai hän sanoo, että jos sitten yöaikaan, jos olet luotettava kaveri, niin ettei peritä veroja ja muuta, sillä tavalla minä tulen sen tekemään. Tämä on taas myös sellaista toimintaa, jota yhteiskunta ei hyväksy.

Olen esittänyt, että työttömyyskorvausta koskevaa lainsäädäntöä ja työvoimatoimistojen toimintaa joustavoitettaisiin nykyisenä tietoyhteiskunnan aikana sillä tavalla, että kun kaveri ottaa kahden viikon keikan, se menee automaattisesti tiedoksi. Kun se päättyy, riittää vaikka puhelinsoitto, jolla ilmoittaa, että työ on päättynyt ja nyt aletaan taas olla yhteiskunnan ja työttömyyskorvauksen varassa. Se tapahtuisi tällä tavalla joustavasti, ja tästä olisi suuri hyöty meille itsellemme, jotka haluamme kirvesmiestä tai muuraria työhömmä, ja toisaalta yhteiskunta ja ne, jotka työttömyyskorvaukset maksavat, eivät joudu kahdelta viikolta maksamaan, vaan hän tienaa siitä työstä, minkä tekee. Tämä on myös työntekijälle, joka on todella työtön, erinomainen asia päästä työhön kiinni välillä. Se on sosiaalinenkin kysymys.

Kun puhuin asiasta täällä, ministeri Jaakonsaari totesi, että asiaan tulee vuodenvaihteessa korjaus. En tätäkään vielä usko. Sitä on "korjattu" niin moneen kertaan, mutta elän toivossa, että tällainen joustava järjestelmä tulee, jossa työtön ottaessaan lyhytaikaisen työsuhteen vapautuu siksi aikaa työttömyyskorvausten piiristä ja palaa automaattisesti ilman mitään lisäseuramuksia takaisin. Tämä on kaikkien, niin yhteiskunnan kuin työnantajan kuin myös työntekijän, etu.

Herra puhemies! Kolmas on valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä näkyvä asia, että meille tulee 5 000 markkaa pekkaa päälle rahaa joskus ensi vuoden aikana, että saadaan sihteereitä palkata eduskuntaan. Minä pidän sitä hyvänä asiana sen työllistävän vaikutuksen kannalta sillä tavalla, että jos tänne 30—40 henkilöä palkataan työhön, se on aina näiden ihmisten onni tulla pois työttömyyskortistoista. Mutta henkilökohtaisesti voin sanoa, että minä en tarvitse

sihteeriä. Jos minulla on aikaa istua 10—12 tuntia salissakin takapuoleni päällä, niin mitä minä sihteerillä teen, eihän minulla ole itsellenikään töitä? Siinä mielessä en tarvitse, muut ottakoot, jos ottavat. Tätä ei ole tarkoitettu miksikään populismiksi. Tällä tavalla olen asian aikaisemminkin sanonut.

Toisekseen, jos viisi kuusi henkilöä palkkaa sihteerin, siinä käy samalla tavalla kuin monessa muussakin asiassa, että hän tekee yhden töitä ja muut saavat olla sivussa. Se on vähän tällaista; kyllä minä olen nähnyt pienessä eduskuntaryhmässä, kuinka se käy. Toiset tuovat ehtimiseen omaa lappuaan: ”Tee tuosta eduskuntakysely, tee tästä eduskuntakysely.” Se on vähän samantilaista kuin neljä viisi miestä ottaisi yhteisen vaimon. Tämä on yhden käytössä, ja toiset murjottavat nurkassa. Samanlainen asia on, herra puhemies, tässäkin, ja tullaan varmasti näkemään, kuinka käy, ellei sitten joitakin erikoisjärjestelyjä asiassa ole. Tarkasti pitäisi harkita, mutta kuten sanottu, pidän asiaa hyvänä työllistävän vaikutuksen kannalta. Tämä oli vain minun näkemykseni. Teillä on jokaisella oma näkemyksenne, ja varmasti voitte käyttää sihteeriä asiallisesti. Se on teidän onnenne.

Herra puhemies! Viimeisenä ruokalajina ovat raha-asia-aloitteet, talousarvioaloitteet, joita on tehty useita satoja. Minä kaikkein pahimpana tein 68 aloitetta. Osa meni vielä roskakoriinkin. Kyllähän niitä syntyy tietysti kuin pärehöylästä, mutta ei niillä ole mitään merkitystä. Niillä ei ole vuosikymmeneen ollut mitään merkitystä, sen jälkeen kun joululahjarahajärjestelmä poistui, mitä minä pidän valitettavana. Vaikka se koski vain hallitusryhmien edustajia, niin kyllä se oli hyvä, kun valvotaan, että rahat menevät oikeisiin tarkoituksiin. Ei mitään muuta kautta ole mahdollisuus saada johonkin pieneen tärkeään tarkoitukseen 50 000 markkaa kuin sitä kautta. Onhan se mukavaa tietysti — olen joskus sanonut — hallitusryhmien edustajien, kun niska kyyryssä painelevat vihreätä nappia vastoin luonnetaan, saada pieni korvaus ja tuntoa kerrankin elämässään pystyneensä vaikuttamaan, kun saa 50 000 markkaa kotipaikkakuntansa marttakerholle tai jotakin tällaista.

Talousarvioaloitteet ovat aivan yhtä tyhjän kanssa, ja sen takia minun mielestäni niistä kannattaisi luopua. Ne tietenkin kiinnittävät huomiota johonkin asiaan jollakin paikkakunnalla, en sitä väitä, mutta jos niillä ei mitään muuta tarkoitusta ole, niistä voitaisiin pikkuhiljaa luopua. Se on sellaista vanhan menneisyyden jauha-

mista ja toistamista. Kyllä sen varmaan kaikki itsekin ymmärrätte.

Minä tulen 68:sta esittämään äänestystyksen yhden, ja se on valtiovarainvaliokunnassakin esillä ollut määrärahaesitys Ivalon huuliharppufestivaaleista. Se on sisällöltään lyhyt, ytimekäs ja hyvä. Taatusti ei ole populistinen. Mitä tekemistä minulla on Ivalon kanssa, kun minä olen kerran Tampereelta? Mutta olen ollut pari kertaa noilla festivaaleilla suojelijana, ja ihan hyvä mukava tapahtuma se on. Kun minä olen pohjoisen ihmisiä arvostellut siitä, että heidän metsänsä tuottavat huonosti eikä niihin kannata salpietaria kylvää, niin tässä tapauksessa otan vähän takaisin ja tulen tämän esittämään.

Tämä oli 30 000 markan aloite. Se oli käsitykseni mukaan hyvin voimakkaasti myötätuulessa valtiovarainvaliokunnassa. Jopa valtiovarainministeri Sauli Niinistö sanoi, että olisi tuommoisen voinut vaikka hyväksyäkin, ei se nyt niin kauhea asia ole, se on sellaisenaan ihan hyvä ajatus. Näin minä hänen käsintän asian ymmärtäneen, kun hänen kanssaan keskustelin yleisessä humussa. Saatan nyt vähän erehtyäkin tässä, mutta se anteeksi annettakoon.

Minä olen vielä tuosta 30 000 markasta, mitä ensin esitin, laskenut tämän 15 000 markkaan. Minä en halua, herra puhemies, olla ahne, en Lapin ihmistenkään puolesta, mutta sen 15 000 markan ehdotuksen tulen esittämään. Kun Lehmänsäkurkuntie täällä oli niin vaikea aikanaan, sitä vuodesta toiseen väännettiin, katsotaan nyt toiseen suuntaan. Jos tuo 15 000 markkaa Ivalon huuliharppufestivaaleille saataisiin, silloin voidaan lähteä taas siitä kymmeneksi vuodeksi, että onhan näillä raha-asia-aloitteilla jotakin merkitystä, kun jokin menee lävitse.

Herra puhemies! Minä pyydän anteeksi, että olen reilusti ylittänyt ajan eli 2,5 minuutilla, mutta se on kyllä hyvin harvinaista minulta eikä tule toistumaan.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi esitti, että ulosottolaki auttaisi harmaaseen talouteen. Mutta jäin ihmettelemään, miksei käytetä vanhaa hyvää konstia, että jos on talousrikollinen, joka saa kaksi kolme vuotta vankeutta, niin antaa sen ehdoksi hänelle, että hän ei suinkaan pääsisikään puolella rangaistuksesta niin kuin normaalisti, vaan istuisi päivästä päivään kaiken, mikäli ei ilmaisisi, missä hänen kavaltamansa ja piilottamansa rahat niin Suomessa kuin ulkomaillakin ovat. Kyllä hän laskee kahteen kertaan, olenko

minä vielä vuoden lisää ja muutaman satatuhatta tällä konstilla mahdollisesti säästäisin. Tietenkin tämän voisi toteuttaa vain siinä tapauksessa, että ollaan täysin varmoja, että näitä rahoja on todellakin piilotettu. Ei silloin, jos kauppa on mennyt huonosti, ketään voi painostusvankeuteen jättää. Mutta jos ollaan varmasti tietoisia, että ulos on rahaa viety, niin istukoon edes päivästä päivään.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki tiedämme, että ed. Aittoniemi on erittäin monipuolinen edustaja. Se tuli näkyviin myös äskeisessä puheenvuorossa. Minusta tämä monipuolisuus tuli erityisesti esiin, kun hän pystyi samassa puheenvuorossa puhumaan vaimoista ja harpuista.

Ed. S a v e l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eivät kaikki ed. Aittoniemen ruokalistat asiat olleet huononmakuisia ollenkaan. Minusta esimerkiksi tämä harmaaseen talouteen liittyvä kysymys on sellainen, josta kyllä saisi vaikka pitempäänkin keskustelun ryhtyä, sillä kysymys ei ole ainoastaan varojen palauttamisesta, vaan kysymys on paljon syvällisemmästäkin asiasta. Samalla kun tätä harmaata taloutta esiintyy, se rapauttaa myös yhteiskunnan tervettä pohjaa. Toisekseen summat, jotka harmaassa taloudessa liikkuvat, ovat kuitenkin joltakin toiselta pois. Ainakin silloin, kun joudutaan yhteiskunnan taloudellista vastuuta kantamaan, jonnekin ne pitää kuitenkin maksaa.

Mitä tulee avustajakysymykseen ja siihen liittyviin rahoihin, niin nehan ovat arviomäärärahoja. Ed. Aittoniemi totesi, että hän ei aio avustajaa ottaa. Ei ole kenenkään pakko ottaa. Raha jää säästöön ja sillä selvä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nämä olivat hyvin miellyttäviä vastauspuheenvuoroja. Ei niistä riidan aihetta saa tekemälläkään.

Ed. Myllyniemelle totean, että kyllä rangaistuksen mahtikin tietysti on ihan hyvä. Mutta toisaalta, tälle taloudelliselle rikolliselle, joka elää leveää elämää ja suunnittelee vielä elävänsä, tekee vielä tiukempaa, kun ei anneta mitään rangaistusta, vaan otetaan vain markat pois. Hän joutuu juuri tässä ja nyt tämän kauhistuksen kanssa tekemisiin, että kaikki, mitä olen tehnyt, on mennyt, ei muuta kuin toimeentuloluukulle. Jos hänet pannaan kahdeksi vuodeksi linnaan, niin ainakin elämä on turvattu, hän saa mennä

aina valmiiseen pöytään sen kaksi vuotta. Mutta kun ei anneta rangaistusta ollenkaan, mutta vietään markat pois, potkaistaan pihalle, annetaan sosiaalilautakunnan osoite, niin se on se, herra puhemies, mikä puree tämän tyyppiin ukkoihin ja miksei akkoihinkin.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa herra puhemies! Onko maallamme tahtoa työllistää? Tämä kysymys on aiheellinen esittää, kun käsittelemme Lipposen — Niinistön hallituksen budjettiesitystä vuodelle 97. Hallitushan syntyvaiheessaan julistautui työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi. Tarvitaan melkoisen joustavaa omaatuntoa, jos rohkenee vielä kutsua hallitusta näillä ilmaisuilla.

Hallitushan toteutti verohelpotukset painopisteenä suurituloiset. Sen sijaan keskusta olisi antanut suuremmat verohelpotukset pieni- ja keskituloisille ja keventänyt vähemmän suurituloisten verotusta. Mikäli tahtoa työllisyyden parantamiseen on juhlapuheita pitemmälle, olisi ostovoimaa lisäävä pienituloisille palkansaajille ja eläkeläisille. Palvelusektorille syntyisi kysynnän kasvaessa uusia työpaikkoja ja sitä kautta lisää veronmaksajia. Kuntien valtionosuuksien leikkaukset hallituksen esittämässä laajuudessa puolestaan heikentävät palvelujen järjestämistä kunnissa ja aiheuttavat lisää työttömiä.

Voidaan nyt jo todeta, että hallitus on epäonnistumassa tavoitteessaan puolittaa työttömyysvaalikauden aikana. Siltä puuttuu rohkeutta uudistaa riittävästi rakenteita ja lainsäädäntöä niin, että työllistymisen ja työllistämisen edellytykset ratkaisevasti paranisivat. Korkeana jatkuva työttömyys uhkaa jakaa kansaa sosiaalisesti yhä pahemmin kahtia: hyväosaisiin ja huono-osaisiin. Myös alueelliset työttömyyserot ovat alkaneet jälleen kasvaa. Vaikka kokonaistyöttömyys on jonkin verran laskenut, on työttömyys vaikeimmilla työttömyysalueilla jopa noussut viime aikoina. Valinnoillaan hallitus ei ole pyrkinyt tätä tilannetta korjaamaan, vaan on jopa pahentanut sitä.

Vaikeimmilla työttömyysalueilla kunnat ovat pyrkineet tarjoamaan väliaikaisia työpaikkoja erityisesti pitkäaikaistyöttömille. Tähän on ollut suuri tarve avoimen sektorin työpaikkojen tarjonnan ollessa niukkaa. Kun kunta on palkannut tavanomaista enemmän työttömiä, se on saanut valtiolta työllisyyslain mukaista lisätukea. Nyt valtio on tältäkin osin vetäytymässä työllistämisvastuustaan, mikä entisestään heikentää vaikeimpien työttömyysalueiden ja niillä asuvien

työttömien ahdinkoa. Tulemme esittämään muutoksia hallituksen budjettiesitykseen näiltä osin.

Työmarkkinatuki puolestaan on tarkoitettu erityisesti nuorten työelämään tulossa olevien ja toisaalta pitkäaikaistyöttömien toimeentulon turvaamiseen. Siihen liittyy elementtejä, joilla pyritään aktivoimaan asianomaisten työllistämistä. Tässä tarkoituksessa työmarkkinatuen saamisen ehtoja on kiristetty, joissakin suhteissa aivan liiallisestikin. Myös työmarkkinatuen lapsikorotusten pienentäminen vain 40 prosenttiin muun työttömyysturvan lapsikorotusten tasosta on epäoikeudenmukaista. Työmarkkinatuen matalan tason vuoksi yhä useammat nuoret ja pitkäaikaistyöttömät ovat joutuneet turvautumaan kunnalliseen toimeentulotukeen.

Heitä kohdeltiin epäoikeudenmukaisesti myös hallituksen verouudistuksen yhteydessä jättämällä heidät verovähennysoikeuden ulkopuolelle. Onkin aivan käsittämätöntä, että heikoimmassa asemassa olevien työttömien asemaa edelleen heikennetään eväämällä heiltä toistuvasti työmarkkinatuen indeksinmukainen tarkistus. Jo nyt jälkeenjääneisyys on noin 10 prosenttia, ja hallitus suunnittelee jäädyttävänsä tarkistukset aina vuoteen 1999 saakka. Tulemme esittämään myös näiltä osin muutoksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat keskeinen osa kuntien peruspalveluita. Valtiota ja kuntia sitoo hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentti, jonka mukaan: ”Julkisen vallan on turvattava - - jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.” Suuret valtionosuusleikkaukset vaarantavat myös kuntien mahdollisuuksia järjestää näitä palveluita, ja siellä jos jossain tarvittaisiin tällä hetkellä paljon lisää työvoimaa, aivan vakituisia työpaikkoja. Siksi on todella käsittämätöntä, että näiltä osin myös vähennetään valtionosuuksia.

Koulutuksen puolelta ed. Korteniemi täällä ansiokkaasti selvitti keskustan linjaa. Haluaisin siihen vielä lisätä omasta puolestani, että olen erityisen huolissani tällä hetkellä ammattikorkeakoulujen opetuksen mahdollisuuksista nimenomaan rahoituksen vuoksi. Monilla aloilla, joilla koulutus on keskimääräistä kalliimpaa, on todellisia vaikeuksia järjestää tasokasta opetusta. Esimerkkinä sanoisin taide- ja kulttuurialat ja muun muassa sairaanhoidon ja terveydenhuollon koulutuksen. Esimerkiksi opistopuolella lähihoitajakoulutukseen on keskimäärin 36 000 markkaa per opiskelija vuodessa, kun sen sijaan sairaanhoitajan koulutukseen ammattikorkea-

koulupuolella on vain 26 000 markkaa tällä hetkellä, ja sillä pitäisi järjestää poikkeittieteellistä, monipuolista koulutusta.

Siinä on aika paljon selvitettävää myös rahoitus- ja hallintoratkaisuissa, joka eduskunnassa jo hallintopuolelle viime kaudella tehtiin. Kyllä ammattikorkeakoulut ansaitsevat mahdollisimman itsenäisen talouden, ja tämä autonomia niille tulisi tulevaisuudessa järjestää.

Lisäksi nopeasti kasvavilla erityisesti uuden teknologian, aloilla eräänä koulutuksen lisäämisen esteenä on pula opettajavoimista. Tätä tulisiikin helpottaa pikaisesti suuntaamalla resursseja näiden strategisesti tärkeiden kasvualojen jatkokoulutukseen sekä opetusmenetelmien ja oppimateriaalien kehittämiseen. On huolestuttava epäkohta, että vakavan työttömyyden vallitessa nopeasti kasvavien ja teknologisesti kehittyvien elinkeinoelämän alueiden on vaikea saada riittävästi oikean koulutuksen saanutta työvoimaa.

Hallituksen energiapolitiikan linjauksesta haluaisin todeta, että ratkaisut, joita vihreän ympäristöministerin esittämällä täällä käsiteltiin ja hallituksen toimesta läpi vietiin, olivat uskomattomia eivätkä kyllä edesauta sitä tavoitetta, jota vielä viime kaudella kovasti Ahon hallituksen aikana korostettiin, eli vihreän teollistamisen tulevaisuutta. Itse kuitenkin haluan uskoa, että järki vielä voittaa. Toivon, että teollisuuspolitiikassa panostetaan verkostotalouden ja elinvoimaisten erikoistuneiden yritysryppäiden kehittämiseen esimerkiksi ympäristöteknologian alueella. Ympäristöteknologia on pian maailman nopeimmin kasvavia teollisuuden aloja. Vihreä teollistaminen perustuu uudistuvien luonnonvarojen järkevään käyttöön, raaka-aineiden kierrätykseen, luontoa likaamattomiin suljettuihin tuotantoprosesseihin ja bioenergian hyödyntämiseen.

Suomen tulevaisuuden vaihtoehto on tiedon ja taidon Suomi. Se perustuu jatkuvaan toimintatapojen kehittämiseen, uuden tekemiseen organisaatioita ja teknologiaa kehittämällä sekä panostamalla ihmisten osaamiseen ja yhteistyökykyyn. Tämä vaihtoehto ei toteudu itsestään. Hallituksen on rivakasti tehtävä sitä tukevia esityksiä eduskunnan käsittelyyn.

Ed. K a l l i o : Herra puhemies! Mikä on kansantaloutemme tila nyt, kun olemme käsittelemässä Lipposen hallituksen toista budjettiesitystä? Talouden kasvu on alkusyksystä nopeutunut ja tulee vuositasolla olemaan lähes 3 prosenttia. Erityisesti teollisuustuotannon kasvu on voimistunut. Kotimaankauppa on piristynyt ja raken-

nustoimintakin on elpymässä. Kuluttajien usko tulevaisuuteen on jo pidemmän aikaa ollut verran vahva. Kulutusta tukeekin reaalitylojen kasvun ohella kotitalouksien velkasopeutuksen päättyminen.

Myös teollisuuden suhdanneodotukset ovat loppuvuotta kohden kirkastuneet. Investoinnit ovat edelleen vahvassa kasvussa. Etenkin kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat nopeasti. Asuinrakennusten aloitukset ovat alkaneet lisääntyä. Toki näiden osalta täytyy todeta, että lähtötilanne on kovin matala. Työvoiman kysynnän on arvioitu tänä vuonna lisääntyvän 25 000:lla ja työttömyysasteen laskevan 16,4 prosenttiin, eli suunta on tältäkin osin oikea, mutta vähän hitaahko.

Lähtökohdat vuodelle 1997 ovat paremmat kuin pitkään aikaan. Ensi vuoden talousarvio omalta osaltaan vahvistaa tätä myönteistä linjaa. Puutteena pidän kylläkin talousarviossa sitä, että ensi vuotta koskevat veroratkaisut eivät kohdenuksen osalta olleet parhaat mahdolliset.

Suomi on noussut sadassa vuodessa Euroopan reuna-alueelta rikkaiden teollisuusmaiden joukkoon. Vaurastumisstrategiamme on perustunut keinoihin, joista monet ovat edelleen hyvin käyttökelpoisia. Kansallisen identiteetin ja kulttuurin vahvistaminen, koulutus ja sivistys, elinkeinoelämän tarvitseman infrastruktuurin rakentaminen sekä toimivat taloudelliset instituutiot ovat tärkeitä tänäänkin. Näitä perusasioita meidän ei ole syytä unohtaa.

Suomen ongelmana on se, että meillä ei metsää lukuun ottamatta ole juurikaan muita luonnonvaroja, joiden varaan taloudellisen toimintamme voisimme rakentaa. Niinpä keinomme ylläpitää elinvoimaista taloudellista toimintaa on panostaa inhimilliseen pääomaan, kansalaisten osamiseen. Vain tämä takaa menestymisemme kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa. Meidän onkin kyettävä tehostamaan niin investointeja, koulutusta kuin koko yhteiskunnan toimintoja. Onneksi näitä panostuksia on jonkin verran ensi vuoden talousarviossa. Myös eräät periaatepäätökset muun muassa tutkimus- ja tuotekehitysmenojen lisäämisestä tulevina vuosina tukevat samaa linjaa.

Täällä on tänäänkin synkein värein maalailtu kuvaa kansan jakautumisesta, työttömyyden aiheuttamasta syrjäytymisestä, hyvinvointivaltiossa luopumisesta. Kun sanon, että vierastan tällaista lähestymistä, en tarkoita sillä sitä, että meidän pitäisi sulkea silmämme tältä kehitykseltä. Valitettavasti vain on niin, että se kasvaa, mitä ruokimme. Kaikki voimat pitäisikin valjastaa

sen pohtimiseen, miten me menemme tästä eteenpäin.

Mitä tulee suomalaiseseen hyvinvointivaltioon, tuskin siitä missään vaiheessa kehittyy pelkkä yövärtijavaltio, joka hoitaa vain lakiin ja järjestykseen liittyviä asioita. Kyllä sen terveenä ytimenä tulevat säilymään tärkeät opetus-, sosiaali- ja terveyspalvelut.

Sitten, arvoisa puhemies, muutama huomio valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä.

Valiokunta kiinnittää mietinnön yleisperusteluissa huomiota siihen, että valtio, kunnat ja muut julkisyhteisöt teettävät pysyväisluonteisia töitä kasvavassa määrin työllisyysvaroilla, kun samaan aikaan vakinaisista tehtävistä irtisanotaan henkilökuntaa. Tähän myöskin ed. Aula puheenvuorossaan kiinnitti huomiota. Tämä on mielestäni tärkeä huomio, sillä tällaista toimintaa on eittämättä harrastettu. Esimerkiksi kuntakentällä samaan aikaan, kun työpaikat ovat vuodesta 1991 vähentyneet 65 000:lla, on tukityöllistettyjen määrä kunnissa lisääntynyt noin 10 000:lla. Ei mitenkään voi välttyä siltä johtopäätökseltä, etteikö vakinaisluonteisia tehtäviä yhä enenevässä määrin olisi hoidettu työllistämistuen avulla. Sama asia lienee luvuin todennettavissa myös valtionhallinnossa. Valiokunnan kannanotto tässä asiassa onkin hyvä ja perusteltu.

Mitä muuten tulee kunnallistalouden tilaan, joka sekin täällä tänään on nostettu esiin, kyllä kuntien ja kuntayhtymien rahoitusasema on viime vuosina ollut kohtuullisen hyvä, joskin kunnittaisista eroja on, se myönnettäköön. Joka tapauksessa vielä tänäkin vuonna kuntien rahoitusylijäämää arvioidaan kertyvän 4 miljardia markkaa. Kuntien verotulot kasvavat 5,5 prosenttia.

Mitä tulee ensi vuoteen, allekirjoitan sen, että kuntien rahoitusasema hiukan heikkenee, kun verotulojen kasvuvauhti hidastuu ja investoinnit lisääntyvät tuntuvasti. Mutta mistään kuntatalouden katastrofaalisesta romahduksesta en puhuisi. Kyllä kuntatalouden tila edelleen on monta kertaluokkaa parempi kuin valtiontalouden. Tätä taustaa vasten on myöskin arvioitava jo aiemmin suoritettuja, mutta myös ensi vuonna tehtäviä valtionosuusleikkauksia.

Hallintovaliokunta kiinnitti valtiovarainvaliokunnalle antamassaan lausunnossa huomiota aluekehitysrahoitukseen painottaen sitä, että niitä tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena. Valtiovarainvaliokunnan kirjaus siitä, että vuoden 1998 talousarviosta alkaen muun muassa kaikki ne määrärahat, joita käytetään Euroopan alue-

kehitysrahastosta tuettavien hankkeiden kansalliseen rahoitukseen, merkitään talousarviossa aluekehitysrahoiksi, on aivan oikein. Lisäksi meidän pitäisi saada parannusta siihen, että nykyisin varsin kankeaa ja byrokraattista kehittämishankkeiden rahoitusmenettelyä saataisiin yksinkertaistettua, kevennettyä ja nopeutettua.

Puolustusvoimien toimintakyky voidaan vielä ensi vuonna turvata, mutta jo seuraavat vuodet tulevat päätetyllä raamiratkaisulla olemaan varsin vaikeita. Onko edessä irtisanomisia, jotka omalta osaltaan ovat viemässä työllisyystavoitetta yhä kauemmaksi? Hyvästäkään kalustosta ei ole mitään hyötyä, jos sillä ei ole käyttäjiä. Kertausharjoitukset romahtavat, varusmiesten maastoharjoitukset vähenevät, mikä omalta osaltaan on vähentämässä palvelusmotivaatiota.

Hyvinä yksityiskohtana pidän talousarviossa sitä, että telakkatuki saa siinä pysyvän ratkaisun. Se mahdollistaa sen, että suomalaiset telakat voivat tasavertaisesti kilpailla muiden maiden telakoiden kanssa. Näyttöä uusista tilauksista on jo tullutkin. Telakoiden tilanteeseen vaikuttaa myönteisesti myös uuden, välttämättä tarvittavan monitoimimurtajan tilaaminen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kun olen lukenut valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvät vastalauseet ja niissä esitetyt menojen lisäykset — keskustan runsaat 2,5 miljardia markkaa ja kristillisten vähän maltillisemmat vajaat 800 miljoonaa markkaa — väkisinkin joutuu kysymään, tämäkö olisi sitä vakaata ja uskottavaa budjettipolitiikkaa. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Ei talouskehitys, ed. Aittoniemi, sillä parane, että velkaantunut valtio lähtee kulutusmenojaan paisyttämään. Jotenkin tässä tuntuu, että joulun on lähestymässä ja joulupukit ovat liikkeellä.

Ed. M. Koski: Arvoisa herra puhemies! Budjetin osalta käytän puheenvuoroni lähinnä pohdiskelemalla budjetin linjaa ja sitä kautta sitä tilannetta, missä Suomi on, ja meidän tulevaisuuttamme.

Budjetin linja on aika nuiva ajatellen harvaan-asuttuja alueita. Budjetti on siirtämässä aika voimakkaasti rahallisia voimavaroja väestökeskitymien suuntaan, ja häviöinä näyttävät olevan maaseutualueet ja pienet kunnat.

Mielestäni Suomen talouden elvyttämisessä eivät riitä ainoastaan leikkaukset, vaan täytyy olla myös oikeita satsauksia. On lähdettävä siitä, että Suomi on kuitenkin pieni kansakunta, meitä on noin viisi miljoonaa ihmistä, ja jos me oikein tässä maassa asiat hoidamme, oikein voimavarat

jaamme, minä väitän, että Suomella on mahdollisuus huomattavasti parempaan työllisyyteen. Voisi jopa väittää, että jos olemme viisaita, meillä olisi mahdollisuus jopa täystyöllisyyteen tässä maassa.

Mutta täystyöllisyydestä puhuminen edellyttää sitä, että me osaamme silloin satsata oikeisiin asioihin. Me emme voi tätä Suomen ongelmaa hoitaa sillä tavalla, että me toinen toisiamme palvelisimme ja sitä kautta saisimme työllisyyttä. Meidän väestöpohjamme ei siihen riitä. Silloin meidän täytyy entistä enemmän suunnata katseita kansainvälisyyteen ja siihen, että tuemme omien tuotteittemme menemistä maailmalle, vientiä, ja sitä kautta mahdollisuuksia yrityksillemme tuottaa tuotteita ja saada niitä kaupaksi. Tämä on mielestäni eräs erittäin keskeinen kysymys: satsaaminen kansainvälisyyteen ja kansainväliseen kauppaan elinkeinotoiminnan osalta.

Sen jälkeen voimme pohtia, mitkä ovat sitten niitä tuotteita, mitä maailmalle voimme viedä. Meillä on hyviä tuotteita, voisi sanoa, kaikilla niillä sektoreilla, joilla meillä tuotantoa yleensä on. Meillä löytyy hyviä tuotteita energiataloudesta. Kansainvälisesti tunnustetaan, että suomalaiset energiateknologian tuotteet ovat korkeatasoisia. Niillä on mahdollista myös saada työllisyyttä tähän maahan.

Mutta vaikuttaa siltä, että budjetin linja esimerkiksi energiapolitiikan osalta kohtelee nui-vasti tätä teknologiaa, sen vientimahdollisuuksia. Nimittäin energiaveroratkaisu, jossa energiapuolen kautta elikkä sähköveron kautta annettiin veroalennusta 1,1 miljardia markkaa, aiheuttaa jatkossa sen, että samalla kotimainen teknologia, sen kehittämistarve, vähenee sitä myöten, kun kotimaisen energian käyttömäärät vähenevät.

Meillä on myös suomalaisessa maataloudessa valtavia mahdollisuuksia ajatellen maailmanmarkkinoita. Me kaikki tiedämme, että suomalainen maatalous tuottaa puhtaita tuotteita. Puhutaan luomutuotannosta, jossa myös oma tilani on mukana, mutta voisi sanoa yleisesti, että suomalainen maataloustuote on puhdas tuote ja sillä olisi maailmalla markkinoita. Myös se puoli tarvitsee satsauksia.

Mutta mitä hallitus tekee? Ei satsata, vaan leikataan. Poiketaan siitä linjasta, jonka me valitsimme, kun liityimme Euroopan unioniin. Silloin me hyväksyimme kansallisen tukipaketin, jonka kautta sanoimme maatalousväestölle, että annamme aikaa viisi vuotta teille siirtyä Euroopan unionin maatalouspoliittiseen järjestelmään.

Tästä on poikettu, ja tässäkin budjetissa pääteään linjasta, joka tarkoittaa maataloudelta 750 miljoonan markan leikkausta. Tämä vähentää niitä mahdollisuuksia, mitä meillä tuolla sektorilla olisi viennin osalta.

Mielestäni maatalous tarvitsee tällä hetkellä satsauksia sillä tavalla, että me voimme tuotantomme saada siihen malliin, että saamme aikaan tuotteita, joita maailmalle voidaan viedä ja joista voidaan myös perustellusti väittää, että ne ovat puhtaita, ja käyttää tätä myös valttina viennin osalta.

Myös suomalainen pienteollisuus tuottaa tuotteita, joita maailmanmarkkinoilla tarvitaan, joille on kysyntää. Mutta kun ajattelemme pientä ja keskisuurta teollisuutta, niiden mahdollisuutta käydä kauppaa maailmanmarkkinoilla, näkymät ovat kyllä hurjan pienet ja hurjan vaikeat. Mielestäni tulisi satsata myös entistä enemmän siihen, että pienillä yrityksillä olisi avoimia markkinakanavia käytettävissä omien tuotteidensa viennin osalta.

Tuotteita voisivat olla huonekaluteollisuuden tuotteet, jotka olisivat Suomen vihreän luonnon hyödyntämistä, metsätuotteiden hyödyntämistä, taikka olisi jotakin muuta pientä, kuten elektroniikkaa. Tästä on esimerkkeinä olemassa suurempia yhtiöitä, jotka näitä tuotteita vievät, mutta on myös pienempiä yhtiöitä, jotka voisivat suuntautua maailmalle, mutta niissä ei ole voimavaroja.

Toivoisin, että jatkossa valtion budjettia rakennettaessa nämä vientikysymykset ja vientinäykymät otettaisiin paremmin esille kuin tämänkertaisessa budjetissa. Kauppa- ja teollisuusjaosto on taholtaan puuttunut viennin edistämiseen ja pyrkinyt siihen, että voimavaroja voitaisiin lisätä, mutta ne lisäykset ovat aika minimaalisia eivätkä vaikuta sillä tavalla, että kovinkaan voimakkaasti edistäisivät näiden pienten yhtiöiden vientimahdollisuuksia.

Arvoisa herra puhemies! Lopuksi haluan pa-neutua erääseen ongelmaan, joka on todella vai-kea, eli kuntien valtionosuusleikkauksiin. Pien-ten kuntien osalta täytyy sanoa, että siellä ollaan sellaisessa tilanteessa, että vallinnut linja on jo tähän mennessä vienyt kunnista kaikki mahdolli-set säästökohteet. Tämän jälkeen säästötoimen-piteet aiheuttavat sen, että kunnat joutuvat vä-hentämään palvelujaan. Tätä kautta myös ihm-i-set ovat häipymässä kunnista suurempiin kau-punkeihin sen takia, että ihmiset eivät viihdy, kun heiltä palvelut häipyvät.

Nyt tulisi ratkaista Suomessa linja, onko tule-vaaisuudessa pieniä kuntia ja tukeeko valtio niitä eri tavalla kuin suurempia yksiköitä vai onko tavoite se, että ajetaan tämän linjan kautta pie-nempiä kuntia suurempiin yksiköihin. Tämä rat-kaisu pitäisi tehdä, koska tällä hetkellä tilanne on se, että pieniä kuntia todella kidutetaan ja aja-taan liian tiukkaan tilanteeseen, mikä vaikeuttaa kuntien palvelurakenteen ylläpitämistä.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies:
Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 17.45.

Täysistunto keskeytetään kello 17.02.

Täysistuntoa jatketaan

kello 17.52

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

4) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verot-tamisesta annetun lain muuttamisesta ja 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä arvonlisävero-lain 15 ja 19 §:n ja merenkulun veronhuojennuksis-ta annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 238/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvos-ton ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistun-toon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysis-tunto on tänään kello 18.

Täysistunto lopetetaan kello 17.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen